

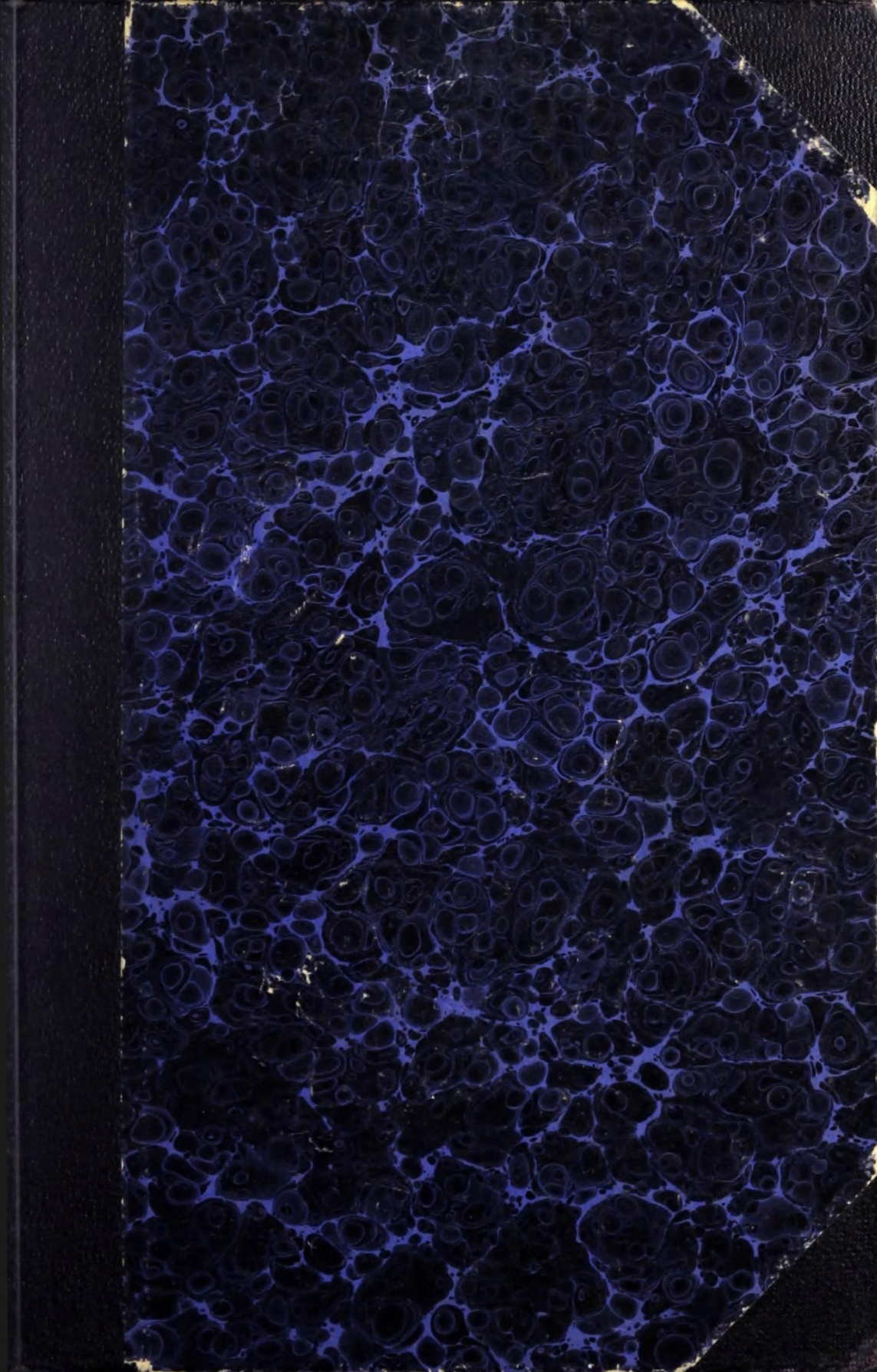
Denne søgbare PDF-fil er downloadet fra min personlige hjemmeside www.ronlev.dk.

Det er tilladt at dele PDF-filen med andre, da der ikke er ophavsret til titlen.

Besøg www.ronlev.dk. Måske er der andre af mine flere tusinde artikler og scannede bøger, der har interesse.

Mange venlige hilsener

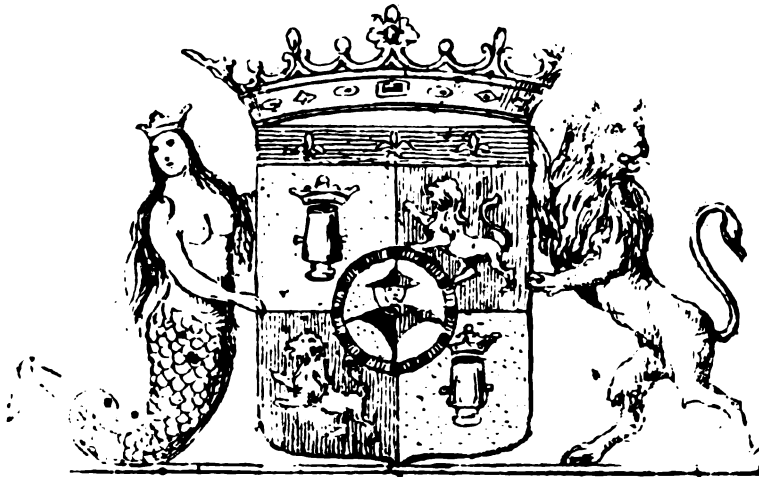
Claus Rønlev

Grevskabet Vedellsborg

(for Iversnæs, Husbygaard.)

4/12 1672.

Samllet og udgivet som Feuilleton til
„Middelfart Avis“

af

Claudine Madsen.

1875.

Hørsøskabet Hedelsborgs

Historie

(for Iversnæs, Husbygaard).

Samlet efter forskjellige Kilder og udgivet som
Feuilleton til „Middelfart Avis“
af
Claudius Madsen.

1875.

Udgiverens Bogtrykkeri i Middelfart.

Den brede Halvø, som ligeud for Brandsø styder sig ud i Lille Belt, danner tilligemed den nævnte D Husby Sogn. Ude paa denne Halvø, paa tre Sider i en Afstand af omtr. et Par Tusind Alen omgivet af Havet, ligger Herregaarden „Bedellsborg“, hvis 200-aarige Jubelfest som Grevskab feiredes Onsdag den 11te December 1872, idet det var paa denne Dag i Aaret 1672 at der af det daværende „Iversnæs“ blev oprettet et Grevskab for Baron Wilhelm Frederik Bedell, hvis Eiendom laa i Metlenborg, hvor Familien oprindelig hører hjemme, medens Slægten dog lige siden Valdemarernes Dage havde haft Medlemmer her i Danmark og i Norge. Fra Aar før Iversnæs blev omdøbt til Bedellsborg har det været i forskjellige Besidderes Hænder. Under Krigen i Aaret 1659 blev det saaledes solgt af den fra stor Rigdom til Fattigdom nedfunkne Lindenovske Slægt*); til den danske Adelsmand Christian Urne, som i Aaret 1664 tilbyttede sig Lundegaard mod at afstaa Iversnæs til den bekjendte fine Hofmand Hannibal Sehested, der var gift med Chri-

*) Hans Lindenov var ligesom Hannibal Sehested gift med en af Christian den Fjerdes Døtre med Kirstine Munk, nemlig Elisabeth Augusta.

stian den Fjerdes Datter med Kirstine Munt, Christiane**). Den eneste Datter af dette Høstetab, nemlig Christiane Sofie Sehested, blev gift med ovennævnte Baron Vilhelm Frederik Bedell, som derved kom i Besiddelse af Sver= uæs. Greverne Bedell ere saaledes paa en Maade be= slægtede med den oldenborgske Kongefamilie. Hannibal Sehested bestyldes for under Krigen med Sverige at have været i Ledtog med Korfits Ulfeldt, men han var mere siffig end denne og slap med at miste sin Stilling, indtil han senere ved Gnevoldsmagtens Indførelse [1660] hjalp Kongen imod sine Standsfæller, Adelen, og derved op= naaede en høi Stilling. Der er forøvrigt ingen Tvivl om, at Hannibal Sehested var en ærlig dansk Mand; han havde et stort Fortrin, som af hans dumme Samtid blev anset for en Feil: han var en klog og forudseende Mand. Han vilde bl. A. have, at de nordiske Riger skulde forenes, istedetfor at kriges, og at hans Scandinavisme var ligesaa forstandig som ærlig ment, derom vidner hans politiske Testamente, som, saavidt mindes, i 1866 stod at læse i „Fædrelandet“. Han blev dansk Gesandt i Frankrige og døde 13de Septbr. 1666 i Passy ved Paris.

Men vi ville stride videre i vor Beskrivelse af det gamle Herresæde, der ligger smukt imellem prægtige Stove, frodige Marker og Enge med en vid Udsigt over Lille Belt, dets mange Der og smukke Skyster.

Gaarden er ældgammel. Allerede 1295 bestemte Niels Hamundsen (Lille), som eiede meget Gods ligesaa Middelfart til Afsens, at Enhver af dem, som tjente paa hans Gaard „Husbygaard“, skulde have en halv Mark

**), Der er saaledes to Døtre af Kong Christian den Fjerde, som have været Husfruer paa Bedellsborg.

Benge foruden sin sædvanlige Løn. „Husbygaard“ (som senere omdøbtes til „Iversnæs“) har altsaa været en Hovedgaard, rimeligvis den, som han selv beboede eller hvor han var født. Derefter nævnes Hr. Anders Stygge, Nicolaus Krummedige [vistnok den sidste af denne berømte holstenske Adelslægt], Jens Stigsøn og Berneke Skintel som Giere af Iversnæs; de to sidstnævnte Giere toge 1396 et Sognevidne paa, at Godset i Emtelær By og Tangetorp [Tanderup] Sogn havde ligget under Iversnæs fra gammel Tid og i Nicolaus Krummediges Tid, uden deraf at være solgt eller afhændet. Denne Berneke Skintel var en af de mange slesvigske Adelsmand, af holstensk Herkomst, som Erik af Pommern saa stærkt begunstigede; han fik af Kongen 4,000 Mark i Foræring, for hvilke Hindsgavl blev ham pantsat, blev Ridder 1396 og var Rigens Raad, havde Rugaard med Skovby Herred, Bogense By, Harridslev Birk og Wisjenbjerg Sogn i Pant for 2,000 Mark, eiede Hovedgaardene Iversnæs, Langesø og Frøbjerg og var en af de mægtigste, anseeligste og rigeste Mænd; han døde 1418, hans Frue Karen Sture 1418 eller 1419. Deres ældste Søn Otto Skintel arvede Iversnæs og Panteforleningen i Rugaard. Han havde 1419 Strid med Kongen om Føns, 1442 med Lensmanden paa Hindsgavl om en Jord i Skamby Sogn, stiftede 1446 en Sjælemesse, ifølge hvilken 3 Gaarde i Åsperup Sogn bleve skænkede til samtlige Bends Herreds Præster imod at de den næste Tirsdag efter St. Oluf Dag skulde holde en Messe for ham, hans Frue Cecilie, hans Forældre, hans Datter Jomfru Hilleborg Skintel og hendes Fæstemand Hr. Knud Henriksen Gyldenstjerne, hvilken Messe siden gik over til en Prædiken, som endnu 1649 blev holdt. Knud Henriksen Gylden-

Sterne var en *Uetling* af den rige og mægtige danske *Udelsslægt*, og stod saare høit anstreden ved *Christoffer af Baierns Hof*. *Somfru Hilleborgs Forlovelse* stod, som der fortæles, i *Uaret 1448* i stor *Fare* for at gaa overstyr, idet *Kong Christoffers unge Entedronning Dorothea* havde kastet sine *Dine* paa den smukke, statelige, rige *Ridder* og tilbød, dersom man vilde vælge ham til *Konge*, at gifte sig med ham. *Rigsraadet* var ikke utilbøieligt, endstjøndt de danske *Udelsmænd* nødigt vilde staa under en af deres *Egne*; men ved den *lesviasske Hertug Adolfs* og — som det synes — især ved *Hr. Erik Otteson Rosentrands' Bestræbelser* blev *Grev Christian af Oldenburg* valgt, og *Dronningen* maatte finde sig i at ægte denne, og trøste sig med, at han var et *Hoved høiere end de fleste Mænd*.

Maasse staaer det hermed i *Forbindelse*, at *Otto Skinkel* paa denne *Tid* blev slaaet til *Ridder*, uden *Tvivl* ved *Christian den Førstes Kroning*: hans *Frue* var *Cecilie Ludvigsdatter (Barsbeek)* og deres eneste *Datter Somfru Hilleborg*, som dengang endnu synes at have været *Barn*. *Hr. Otto Skinkel* døde i samme *Uar (1449 eller i Begyndelsen af det næste)*, thi allerede tredie *Maastedag (7de April) 1450* kalder hans *Frue* sig *Ente* i et *Brev*, hvori hun erkjender sig at have to *Bøndergaard* til *Laan (3: Len)* af *Fru Grethe* i *Løvismose*.

Knud Henriksen Gyldenstjerne fik ved sit *Giftermaal* med *Hilleborg Skinkel*: *Iversnæs, Panteforleningen i Ruggaard* med mere *Gods*; selv eiede han *Restrup, Enggaard* (siden *1720 Gyldensten*), var *1460 Rigsraad*, fik *1463 Tilladelse* til at indløse *Bygholm Slot* og *Len* fra sine *Medarvinger*; han døde *1467* og er begravet i *St. Hans Kirke* i *Odense* hans *Ente* døde *1494*. Ved sin *Død* testamenterede han til sin *Svigerson Per Wille* sin sorte *Barse (Krigsskib)*

med alt Tilbehør, Bøsse, Børge og Rjøffentoi, hvilket var 800 Mark værd, for hvilken Sum Fru Hilleborg tog det til sig og derimod pantsatte Per Bille tre Bøndergaarde. Af deres Børn arvede Henrik Knudsen Gyldenstjerne Iversnæs og Røstrup samt Pantejorleningen i Bygholm; han var 1488 Ridder og Rigsraad, blev 1492 i Forening med sin Moder og Søstende af Rigets Raad fradømt de 4,000 Mark, for hvilke Hr. Bernike Stinkel havde havt Gindsgavl i Pant, da de ikke kunde bevise, at han virkelig havde betalt disse Penge, hvorfor man antog det for en Gave af Kongen, som man ansaa sig for berettiget til at tilbagefalde*); de 2,000 Mark, for hvilke Rugaard stod i Pant, bleve derimod tilkjendte dem, men dette strax efter indløst, hvorimod Hr. Henrik Knudsen fik Tørring til Len. Han gjorde, uvist naar, en Reise til det hellige Land og pantsatte i den Anledning fire Bøndergaarde, var gift med Karen Bille og døde 1517; de skulle have havt 22 Børn, hvoraf dog kun 10 bleve vogne; en af Sønerne, Knud Henrikssøn Gyldenstjerne, er bekjendt som den sidste katolske Biskop i Odense. Han er dog endnu mere bekjendt ved sit afførelige Indfald i Norge, hvor han i Aaret 1532 med en stor Flaade og en Hærskare, mest Tydskere, drog imod Folketongen Kong Christian den Anden. I Guds hellige Navn lovede han Kongen frit Leide til Rjøbenhavn, men han brød paa forræderisk Maade dette Løfte. Under Grevens Feide var han derfor mere end nogen Anden Gjenstand

*) Det er saaledes et temmelig lignende Tilfælde, der nu, omtr. 400 Aar efter, foreligger med de af vore Gnevoldskonger rigt begavede Godser Ballø og Bemmetofte. For 400 Aar siden har altsaa en dansk Domsstol ment, at Gaver af Kongen maatte gaa tilbage til deres Udspring: Statskassen.

for Folkepartiets Had; hans Bispegaard blev i Juli 1534 bestuuet fra St. Albani Kirkegaard og indtaget, men Livet reddede han ved Flugten. Da det kongelige Parti det næste Aar gik af med Seiren, kom han vel igjen i Besiddelse af sit Stift, men kun for et Aar; efter Krigens Tilendebringelse 1536 blev han ligesom de andre Biskopper fængslet, medens Reformationsværket blev sat igjennem, hvorpaa de igjen fik deres Frihed. Allerede som katholicist Biskop havde han vist Lunkenhed for Katholicismen og udgivet den første danske Oversættelse af Luthers Katekismus, besørget ved Jørgen Sadolin; siden gik han endog over til den lutherste Kirke, giftede sig og efterlod sig Børn, som forplantede Slægten. Han vedblev at være Medlem af Rigsraadet og fik betydelige Forleninger, deriblandt Vester-vig-Kloster i Thy, hvor han døde den 8de Decbr. 1560 og blev begravet i Aarhus Domkirke. 1530 stiftede Moderen og Børnene efter Faderen, hvorved det blev bestemt, at hun sin Livstid skulde beholde Iversnæs, Slidt, Brandes, Føns By, Sparretorn og Rigsbro. Under Grevens Feide tillod Grev Christoffer af Oldenburg i Aaret 1534 en anden af Sønerne Hr. Mogens Gyldenstjerne, „sin tro Mand og Raad“, at beholde „Iversnæs“ og alt det øvrige Gods, hans Moder og Søskende eiede i Tyen, saalænge indtil ogsaa disse gik ham — Greven — til Haande paa egne og Kong Christians Begne“. Mogens Gyldenstjerne er bleven bekjendt som Slotsherre paa Afershus i Norge, hvor han ligesom sin Broder Knud, var snedig mod Kong Christian den Anden. Men i Mai 1534 blev han selv loffet i en Fælde af Malmø Borgere, som i nogen Tid holdt ham fast paa Raadhuset i Malmø. 1539 fik Hr. Mogens en Trediedel af Brandes i Magestifte af Knud Gyldenstjerne for en Gaard i Nørre Dre. 1540 vidnede

Mattes Møller, Sognepræst til Husby Kirke, at han havde Kirken og Præstegaarden med deres Tiender af Hr. Henrik Knudsen og Fru Karine og af Ingen anden, samt efter disses Død af deres Børn. Efter Moderens Død i Aaret 1540 eiede Børnene endnu i nogen Tid Gaarden i Fælleskab, især Rigsraaden Hr. Mogens og Christoffer Gyldenstjerne; i Aaret 1540 fik Christoffer en Gaard i Husby Holme (3: Holme Huse) af sin Broder Tørgen; 1541 benævnes Hr. Mogens Gyldenstjerne til Iversnæs og fik 1542 af Broderen Otto-Sparretorn, en Gaard i Føns By med hans Andel i Føns Stov, 7 Gaarde i Fjellsted, Gremmerløkke og Ladegaard i Pant for 1120 rindse Gylden, men 1548 overdrog han sin Andel i Hovedgaarden til Christoffer for tre Bøndergaarde. Denne havde efterhaanden udlest sine Søffende af Hovedgaarden, som han selv beboede, men Bøndergødsset blev for det Meste adspjittet; 1545 fik han for sig og Arvinger af Kronen Jus patronatus til Drølev Kirke; og så til Føns Kirke havde han Jus patronatus (d. e. Kaldsret).

Christoffer Gyldenstjerne døde paa Iversnæs 1562, hans Frue, Anna Parsbjerg, 1587; hun og hendes Børn modsatte sig længe Biskop Jacob Madsens Forsøg paa at borttage Helgenbillederne af deres Kirker. Af hendes Børn nævnes Henrik Gyldenstjerne til Iversnæs og var først gift med Karen Bille, som døde 1582, derefter med Berte Trolle, der døde 1598 i Barselseng; han døde selv 1604. Foruden ham skrives Broderen Gabriel til Iversnæs 1589 og 1616, ligesom Søsteren Sofie, der forblev ugift og boede paa Gaarden til sin Død 1626. Af Henriks Børn havde Niels Gyldenstjerne 1616 Andel i Iversnæs, som han imidlertid, da han endnu var ung, maa have afhændet til den rige Hans Lindenov, der

rimeligvis udløste de andre Medeleiere og ved Somfru Sofies Død i Aaret 1626 kom i Besiddelse af hele Gaarden.

Hans Lindenov var født 1573 paa Tobisset i Nordflesvig, som tilhørte hans Fader; han blev 1591 sendt til Strasbourg og andre Stæder i Udlandet, hvor han blev i 9 Aar. Efter sin Hjemkomst havde han 1601 Bryllup i Kjøbenhavn med Rigsraaden Jacob Seefeldts Datter Sofie, som døde Aaret efter i Barselseng; 1605 giftede han sig anden Gang med Stattholder Hr. Breide Rankaus Datter Lisbeth Sofie og havde med herde 12 Børn. Han blev 1ste Mai 1609 efter Arild Hvidtfeld forlenet med Dragsholm i Sjælland, 1610 med Bornholm, 1621 med Tranebjerg, blev 1622 Rigsraad, 1624 forlenet med Kalundborg, 1625 Overkrigskommisær i Krigen mod Keiseren; 1630 fik han i Mageffiste med Kronen en Gaard i Husby Sogn og By, en Gaard i Eskjær og en Jord til Mjgind Mølle; 1634 blev han slaaet til Ridder i Anledning af Prinds Christians Vilager; 1639 forlenet med Hindsgavl og døde paa Iversnæs 1642 (efter en anden Kilde døde han i Kjøbenhavn). Han var sin Tids rigeste Mand og eiede ikke mindre end 10 Herregaarde, nemlig Iversnæs, Søndergaard, Søby Søgaard, Sanderumgaard, Julskov og Hindemæ samt Arleegaarden Nislevgaard i Fyen, Orslevkloster, Hundslundkloster og Braa i Jylland samt Gauno i Sjælland. Han eiede 1638: 8,726½ Tdr. Hartkorn, det vil sige en aarlig Indtægt af 8,726½ Tdr. Korn (Kug og Byg); af dette Gods laa i Fyen 4,703, i Jylland 2,729½ og i Sjælland 1,293½ Tdr. Hartkorn. Da Enten stiftede med sine Børn, blev der udlagt til hver af de tre Sønner 1,382 Tdr. 2 Skpr. Hartkorn, til hver af de fire Døtre 691 Tdr. 1 Skp. Hartkorn, foruden Søndergaard og Nislevgaard, som Enten beholdt — sjendt hun boede paa

Iversnæs — samt den Pengesum, hvormed Datteren af første Egteskab blev udløst. — Iversnæs tilfaldt Hans Lindenov, som blev Rigsraad, Ridder og Lensmand paa St. Knudskloster i Odense; han blev gift med Christian den Fjerdes Datter med Kirstine Munk, Fruen Elisabeth Augusta; deres Datter var den berøgtede Sofie Amalie Lindenov, Friherreinde til Lindenberg i Høllum Herred i Nørre-Jylland.

Denne Kong Christian den Fjerdes Datter=Datter blev nemlig gift med Gieren af den nævnte Gaard Hr. Claus Daa (Gaarden hed oprindelig „Daaaborg“, men blev senere, i Aaret 1681, kaldet „Lindenberg“ og Gierinden gjort til Baronesse); med sin høie Byrd forbandt Sofie Daa et saa stet Sind, som man vel kan tænke sig, thi foruden i høi Grad løbsagtig, var hun tillige saa pengebegjærlig, at hun fattede den aiffvelige Plan at myrde sin Husbond for derved at saa Raadighed over hans Rigdomme og tillige den ubundne Frihed, som hendes Sind trængte efter. Hendes Plan lykkedes kun altfor vel. Da hun skulde til at gjøre Barsel, aftalte hun med en af sine Elskere, at han skulde dræbe hendes Mand, saasnart hun havde født og Barnet levede. Dette udførtes ogsaa Torsdagen den 8de December 1678 om Aftenen mellem Kl. 6 og 7, saa Dage efter at Fruen havde født en Søn; da Claus Daa denne Aften i aaben Bogn kom kjørende til Madelet (Indkjørselen til Lindenberg Mark), traf han et Wienneste tilhest, som strax stød paa ham, men feilede, hvorefter Claus Daa sprang af Vognen, men faldt for det andet Sted. Efter Beretningerne i Gænen, sad Fruen i Vognen hos sin Mand, men dette tør dog anses for usandsynligt. Morderen blev aldrig opdaget og da det nyfødte Barn døde tre Maaneder efter, blev Fruen Gne-Arving til alle

tre Gudsfer; hvorvidt Barnet døde en naturlig Død, er der naturligvis stor Tvivl om. Der fortælles almindelig, at Fruen fødte mange Børn, som hun alle tog afdage; hun giftede sig aldrig igjen, for ikke at paalægge sin Frihed ny Paand. Hendes Havesyge blev senere næret af Kong Christian den Femte derved, at hun lovede aldrig at gifte sig og at testamentere Kongens ældste Slegfredsøn, Grev Christian Gyldenløve alle sine Eiendomme. Nu forøgede Kongen dem, gjorde hende til Friherreinde og begunstigede hende paa mange andre Maader. — Hun levede dog kun 10 Aar efter Mandens Død, thi 1688 blev hun meget syg — efter Sagnet skulde hun atter i Barselseng, men kunde ikke blive forløst; Lægen kunde ikke komme til hende, da der sandsynligvis kun var en imellem Skagen, Thisted, Viborg og Randers. Trods hendes store Smerter, maatte hun derfor lade sig føre til Aalborg; dette kunde kun ske i et Lagen, som var udspændt imellem fire Heste; men selv denne Bevægelse var hende saa pinefuld at hun uafslædlig maatte strige af Smerter. For at Hestene ikke skulde blive sty og springe til Side ved hendes Skrig, maatte en døvende Musket følge med. Saaledes blev hun ført de halvtredie Mil til Aalborg, hvor hun døde efterat have bekjendt sin Skyld i Mandens Mord, hvorefter man først da fik fuld Visshed. Hendes Liv og forsmædelige Død vakte stor Opsigt blandt Almuen, og Sagnet om hendes Forbrydelse lever endnu i Folkemunde i Aalborg=Egnen; der fortælles, at hun ikke kan finde Ro i Graven, thi hver Julenat gaaer det samme Tog, som førte hende til Aalborg, gjennem Lufsten over Østerport ud til Lindenborg, hvor hun vandrer om i Salene med udslagne Haar og klapprende Tøfler.

Denne Datter bragte Hans Lindenov stor Sorg; ikke heller hans Søn Christian var synderlig behagelig; der

fortælles nemlig, at han i Holland gjorde saa stor Gjæld, at Moderen maatte sælge Iversnæs; — hans Legeme, helt stobt i Bly, ligger i Husby Kirke og skal saaledes være sendt fra Holland, hvor han døde. Iøvrigt træffer samme Bebreidelse Forældrene som Sønnen, thi ingen af dem kunde holde paa Penge og navnlig var Moderen i høi Grad forfalden til Spil, hvorved hun satte meget overskyr; deres Husholdning skildres som i høi Grad ødsel og uordenlig. 1653 solgte Hans Lindenov Lybrind Gaard til sin Svigermøder, Fru Kirstine Munt, Søndergaard tilfaldt Trinitatis Kirke i Kjøbenhavn for tilgodehavende Penge og meget mere Gods gif tabt. Ulykken slog sig til, idet den svenske Hær under Carl Gustav den 30te Januar 1658 gif over Isen ved Brandø til Fønskov og Lybrind hvor den danske Styrke under Oberst Jens Haderslev eller Løvenklau efter en uheldig Kamp strakte Gevær ved Flakken paa Lybrind Mark; en saadan Grobring maatte have stor Brand og Plyndring til Følge, saa at Gaard og Gods maa være bleven meget ødelagt. Hans Lindenov døde 1659 (omtr. 50 Aar gl.) i Kjøbenhavn under Beleiringen og efterlod stor Gjæld, saa at Sønnens Udskielser i Holland ikke behøve at have kostet saa farligt meget for at tvinge Moderen til at sælge Gaard og Gods til Christian Urne til Søbygaard; andre Kreditorer toge Resten og Fruen levede siden endnu i mange Aar af en lille Pension, som Kongen havde tilstaaet hende.

Den berømte Hannibal Sehested til Lybrind og Veilegaard tilbyttede sig derefter 1664 fra Christian Urne Iversnæs for Lundegaard og afløbte 1665 de Kreditorer, som havde gjort Indsørsel i Godsset, største Delen af dette, saa at han kom i Besiddelse af Iversnæs, Lybrind, Sparretorn med det øvrige Tiliggende; samme Aar st

han af fem Sogne oprettet et Birk, hvis Thing blev holdt ved Kjerlingbjerg i Drølev Sogn. Han var Geheimeraad, Storkatmester, Præsident i Rentekamret, Assessor i Statskollegiet og i Høieste-Ret, fransk Greve og dansk Gesandt i Paris.

Det er allerede omtalt, at Grev Hannibal Sehested er en fra sin Tid meget bekendt Mand. Paa unge Adelsmænds Vis i de Tider besøgte han flere fremmede Hoffer og Universiteter (Tiderne forandrer sig — nu rides der Væddeløb!) — og kom efter sin Hjemkomst i høi Gunst hos Kong Christian den Fjerde, saa at denne endog (se foran) gav ham en af sine Døtre med Kirstine Munk, Christiane, tilagte (1642) og gjorde ham til Statholder i Norge. Her tilføiede han i den kort efter med Sverige udbrudte Krig Fjenden stor Skade („Hannibalsfeiden“), men begik tillige saa aabenbare Udsuælsler, at Regeringen efter Frederik den Tredies Tronbestigelse kaldte ham ligesom hans Svoger Corfits Ulfeld til Regnskab. Mere imidig end denne fandt han sig i at nedlægge sit Statholderstab og sin Rigsraadsbærdighed og opgive sine Godser i Norge for at undgaa Retsforfølgning. Derefter skaffede han sine Talenter Anerkjendelse i Udlandet, vendte hjem under den jenske Krig og blev i nogen Tid holdt i et mildt Fangenskab af Carl Gustav. Efter Freden fleg dog hans Anseelse mere end nogenfinde forhen. Saavel for at gjenvinde Hoffets Gunst som af Had til sine Standskæller, der vare Skyld i hans Fald, tog han væsentlig Del i Planerne til Statsforandringen 1660 og blev derfor rigelig belønnet: han blev udnævnt til Statmester og sendt som overordentlig Gesandt, først til England og derpaa til Frankrige, hvor hans Statsklogt og fine Dannelses, hans Anstand, Pragt og Galanteri tildrog ham almindelig Opmærksomhed,

saa at Ludvig den Fjortende endog ophøiede ham til Greve (1663). I den senere Tid, nemlig 1866, altsaa 200 Aar efter hans Død, er det — som foran berørt — yderligere bleven oplyst, at han var en særdeles klog og fremsynet Mand. I sit politiske Testamente, som hans Skriftefader, den franske Præst J. de Paulmejer, nedskrev ved hans Død, raadede han indtrængende sin Konge til Fred med Sverige; thi, siger han, kun ved Sammenhold og Enighed formaa de tre nordiske Riger at trække sig ud af det Uafhængighedsforhold til fremmede Magter, hvori deres Uenighed har bragt dem. Som foran omtalt døde han i Rusky ved Paris den 13de Septbr. 1666, efterladende en Datter, Christiane Sofie Sebested, som blev gift med Baron Wilhelm Frederik Bedel til Råg og Mørnberg (formentlig i Mecklenborg), der kom her ind i Landet med sin yngre Broder, som var General for de mynsterffe Hjælpetropper i Christian den Femtes Tid; Familien var fra Pommern og Mecklenborg og havde allerede været her i Danmark i Valdemar Atterdags Tid. Baron Wilhelm Frederik Bedel kom ved sit Giftermaal i Besiddelse af de store Eiendomme, som havde tilhørt Hannibal Sebested og den 11te December 1672 blev oprettet til Grevskab for ham og mandlige Efterkommere under Navn af „Bedellsborg“, der da kom til at bestaa af følgende Dele:

	I. Dr. Hartkorn.	
Bedellsborg Hovedgaardstøt	83	
Eiender:		
Konge- og Kirkeeiende med jus. patr. af Husby Sogn	48	
do. do. do. af Landerup	—	51½
do. do. do. af Gjelsted	—	84½
do. do. do. af Rørup	—	49

Bøndergods: Husby Sogn og By 28 Gaarde 6 Huse, Eflø 5 Gaarde 2 Huse, Sønder=Uaby 12 Gaarde, hvoraf en laa øde, 8 Huse, Huginde 6 Gaarde 1 Mølle 2 Huse, Huginde 1 Gaard, Brandsø 1 Gaard, Baagø 15 Gaarde 11 Huse, Landerup Sogn: Haare 5 Gaarde 4 Huse, Hjorte 3 Gaarde, Emtelær 5 Gaarde, Ralle 2 Gaarde, Eftelund 1 Gaard, Gjelsted Sogn og By 4 Gaarde, Laarup 5 Gaarde, Hønnerup 1 Gaard, Rørup Sogn og By 2 Bol, ialt 94 Gaarde, hvoraf 1 laa øde, 2 Bol, 33 Huse, 1 Mølle.

Lybrind Hovedgaard med Skov og Eiendom, haade ved Gaarden og ved Føns Skov, som altid har svaret under Hovedgaarden; item hvad der er lagt under Hovedgaarden, som er taget fra de to Gaarde paa Rud, ialt 95^{29/32} Tdr. Hartk.

Eiender: Idr. Hartkorn.

Ronge= og Kirketiende af Drølev og Føns med jus. patr.	86
do. do. af Balslev Sogn med do.	72
do. do. af Udby — med do.	58½

Tilsammen 216½

Bøndergods: Drølev Sogn og By 12 Gaarde 1 Bol 4 Huse, Drølev Skov 2 Gaarde, Ellef 5 Gaarde 1 Hus, Tellerup 6 Gaarde 1 Bol 1 Hus, Lammemoose 1 Gaard 1 Mølle, Ulkrød 1 Gaard, Kjerlingbjerg 1 Gaard, Gammeldams Mølle, Høbæk Mølle, Føns Sogn og By 17 Gaarde 1 Halegaard, Føns Skov 15 smaa Gaarde 1 Halegaard og et øde Hus, Balslev Sogn og By 15 Gaarde 3 Bol 2 Huse, Mosegaard 4 Gaarde 2 Bol, Udby Sogn og By 3 Gaarde 2 Huse, Broendegaard, Rolund 3 Gaarde, Egby 1 Bol, ialt 71 Gaarde, 15 smaa Gaarde paa Føns, 8 Bol 10 Huse 1 øde Hus 2 Halegaarde 3 Møller.

Tilsammen Bøndergods til begge Gaarde: 180 Gaarde, 10 Vol, 44 Huse, 2 Aalegaarde, 4 Møller, ialt 1421 1/2 Idr. Hartkorn.

Desuden i Bramstedt Sogn i Holsten 42 Gaarde, 20 Huse, 3 Kroer og 1 Bageri, i hvis Sted skal underlægges Grevskabet 500 Idr. Hartkorn. Alt dette Fordegods tilsammenlagt udgjorde 2550 Idr. Hartkorn.

For at skyldestgjøre den sidste Fordring indkjøbte Greven 1677 fra Trinitatis Kirke i Kjøbenhavn for 14,600 Rd. Søndergaard med ialt 394 Idr. 5 Skpr. 1 Fjdf. Hartkorn og 1681 endvidere 18 Idr. 3 Skpr. Hartkorn, saa at Grevskabet 1685 kunde opgives til ialt 2463 Idr. 1 Fjdf. Hartkorn, hvilket dog ved Matrifelen af 1688 blev nedsat til 2160 Idr. 3 Skpr. For at forsøge det, købte han 1689 Rugaard med ialt 299 Idr. 2 Skpr. 3 Fjdf. 2 Alb., hvormed han dog ikke var tilfreds, men forsøgede Godset til Søndergaard og Grevskabets Hovedgaarde saameget, at Grevskabet i Aaret 1700 udgjorde 2,610 Idr. 2 Skpr. 2 Fjdf. 2 1/2 Alb. Hartkorn af alle Slags og saaledes blev det i hans Levetid.

Grev Wilhelm Frederik Bedell var et af disse excentriske Mennesker, som man i daglig Tale ofte kalder „gale“, hvorfor Almuen i Fyen endnu gjerne omtaler ham som „den gale Grev Bedell“; hans Excentricitet gif saavidt, at man virkelig undertiden er i Tvivl, om han var ved sin Forstands fulde Brug, skjøndt han visselig var en usædvanlig duelig Mand, hvor Spørgsmaalet var om praktiske Interesser, hvilket hans foran omtalte store Sammenbyggen af Fordegods allerede har vist. Hans Foresillinger om den Høihed og Anseelse, Greveværdigheden havde forskaffet ham, bragte ham til at udlægge den i Grevernes Privilegier omtalte Gaardsret paa en Maade, som forskaffede ham

Ubehageligheder. I Maret 1695 lod han saaledes ved en af ham selv udnævnt Gaardsret to Personer, rimeligvis hans Forvalter og dennes Kone, ved Navn Claus Brandt og Marie Borger, dømme efter D. L. 6—17—17 og Fr. 4de Marts 1690 — altsaa for Tyveri — til at have deres Boeslod forbrudte samt Hustruen endvidere efter 6—22—1, 2, 3 — om Rufferi og Forsørelse af andre Folks Børn — til at stryges til Ragen, hvilken Dom han lod fuldføre paa hende af sin egen dertil udnævnte Starpretter, uagtet hun havde erklæret Appel.

Sagnet vil vide, at en af Grevens Døtre var løbet bort med Huslæreren paa Gaarden og ved denne Leilighed var bleven hjulpet af Marie Borger, der var hans (Huslærerens) Søster; rimeligere synes det dog, at hun har hjulpet Grevens ældste, dengang endnu ugifte Søn, Hannibal, med hvem Faderen paa samme Tid var paa en meget spændt Fod (se nedensfor), ved et Kjærlighedsevenyr; — hvorom Alting er, Grev Bedell havde gyldig Grund til at være meget opbragt, skjøndt hans Fremgangsmaade iøvrigt ingenlunde kunde forsvares. Ifølge den Forurettedes Klage lod Kongen sig Sagens After forelæse i Statsraadet og vilde have frataget ham hans Birkejurisdiktion, men lod sig dog formilde ved hans meget formaaende Broders, Feltmarechal Grev Bedell Jarlsbergs Forbøn. Denne paaberaaber sig som Undskyldning for at Broderens retfærdige Sorg har ladet ham overtræde Grændserne for det Tilladelige, dennes tunge Huskors, hvormed Herren havde hjemsogt ham, saa at altsaa en Familieforg maa være med i Spillet; Grevinden var død og blev begravet det 31te Januar 1694, saa at man ikke kan tænke paa hende ved denne Leilighed. Følgen af denne Forbøn blev, at Kongen den 5te Mai 1696 kasserede den ved Grevens „Hof-

og Gaardsret" imod Kongens Genstyldelse til sit Bærneting affagte Døm og erklærede den „som udømt, død og magtesløs at være, saa at den ikke skulde komme de Baagjældende til Penges Udgift, Ginder, Skade eller Nachdel paa deres ærlige Navn og Nygte i nogen optænkkelig Maade, ei heller den paa Marie Borger imod hendes begjærede Appellation af Greven ulovlig tilstedte og af hans egen Skarpretter fuldbyrdede Exekution at komme hende, hendes Mand eller Arvinger og Paarørende til Præjudice eller Hærs Forkleinselse i nogen Maade". Af sær kongelig Maade og i Betragtning af hans Broders tro Tjeneste (nemlig som General i dansk Tjeneste) „har Kongen for denne Gang undladt at straffe ham, som han vel havde fortjent, men advarede ham imod at lade den ham i Grevernes Privilegier forundte Gaardsret udøve af nogen Anden end sin Birke-dommer og Birkeskriver, hvilke Kongen har konfirmeret i deres Bestallinger, samt til de Exekutioner, som herefter lovligen maatte blive foretagne, kun at bruge de Skarprettere, som Kongen har ladet ordinere". Efter Sagnet maatte Greven gjøre et stort Gjæstebud for hele den hvenske Adels, dertil afhente Kongen i sin egen Kæret og sætte hende ved Bordet paa sin høire Side, over alle Gjæster, samt betale hende en Skadeserstatning af 40,000 Rd. og til Kongen 40,000 Rd., men dette er vel sagten senere Tilfætninger, da derom Intet findes i de kongelige Breve, skøndt en Pengebøde til Kongen og en Skadeserstatning til den Forurettede meget vel vilde stemme overens med hin Tids Skik, om Summerne end ikke have været saa store. Dagsaa paa andre Maader havde Greven misbrugt sin Myndighed, saaledes fik han i Aaret 1690 et fgl. Reskript i Anledning af Degnen i Balslev, at han ikke herefter skulde have Magt til at befale eller anordne noget

af egen Myndighed imod det, som Bispfen eller Provsten forrettede i deres Embede. I Aaret 1700 faldt der en Høiesterets-Dom imod ham, hvorved de haarde Bestyldninger, hvormed han havde bekyrdet sin Slots- og Sognepræst, Hr. Broderus Nisbrigh i Husby, kjendtes døde og magtesløse at være og at udslettes af Rettens Protokoller, hvor de fandtes indførte; Greven tildømtes saavel for denne sin haarde Medfart — efter Sagnet havde han ved sin Ridesoged ladet Præsten pidske ned af Prædikestolen — som i Omkostning og Stadesløsholdelse at betale til Præsten 2,000 Rd. og for sin store Forargelse til vor Frelser's Kirke paa Christianshavn 500 Rd., samt Præsten nyde den af Greven tilfagte aarlige Løn — nemlig 10 Køers Græsning — for at prædike i Kapellet paa Vedellsborg.

1702 faldt der atter en Høiesteretsdom imod ham, ifølge hvilken Hr. Nisbrigh skulde nyde den i Præstetaldet tilfagte øde Gaards Grund uden Skatter og Afgift imod at holde Brød og Vin til Husby Kirke, samt for Stade, Afgang og Omkostninger af Greven modtage 100 Rd., ligesom Birke-dommer N. Larsen, tildømtes for sin ugrundede Dom og lovstridige Bidners Stedelse at bøde 10 Rd. til Frelser's Kirke. — Med sin ældste Søn, Grev Hannibal Bedell, laa Greven ogsaa i Strid og nægtede at give ham det Fornødne, hvorfor denne den 31te Juli 1696 — altsaa kort efter det fgl. Reskript om Marie Borgers Ragsstrængning — fik et Reskript til Faderen, hvori det hed: „at Kongen havde den Tillid til ham, at han herefter vilde anstille sig som en Fader imod sin Søn, Grev Hannibal Bedell, som er antaget blandt Kongens Kammerherrer, og som Faderen nægter Underholdning og det Fornødne, samt spilder hans Kredit; Kongen antager, at 1,200 Rd. aarlig i det Mindste maa anses for nødvendigt for ham,

hvilke Faderen saameget mere er pligtig at udrede, som Sønnen endnu intet af sin Mødrenearv har bekommet".

Slutteligen skal om denne første Greve Bedell til Bedellsborg endnu kun berettes, at han ifølge Sagnet hver Dag lod sig blæse til og fra Bords af 12 Trompetere. — Han besad imidlertid, trods sin megen Galstab, en vis praktisk Dygtighed, hvorved han holdt sine store Besiddelser i en skrap Orden. Han døde den 6te Februar 1706 paa Rugaard og blev begravet i Husby Kirke; samme Aar havde han fuldført den nuværende anseelige Hovedbygning paa Bedellsborg med et meget smukt Kapel. Hans ældste Søn, Grev Hannibal Bedell (altsaa den 2den i Rækken af den endnu levende Slægts Besiddere) blev sig Greve til Bedellsborg, Herre til Lybrind, Søndergaard, Rugaard og Sparretorn; han var Kammerherre, Amtmand over Åssens og Hindsgavls Amter samt hvid Ridder, men døde allerede 1708 (2 Aar efter Faderen), ved hvilken Leilighed hans Enke, Anna Cathrine Banner (efter hende var det, at „Sparretorn“ i nogen Tid i forrige Hundrebaar blev kaldet „Bannerklund“), fik sig udlagt Rugaard til Enkesæde, hvilket hun bortbøttede til Kongen og som ikke senere blev forenet med Grevskabet Bedellsborg. Dettets Fordegods udgjorde imidlertid i Aaret 1710 al- ligevel 2,615 Tdr. 5 Skpr. 2 Fidf. 4 Alb. Hartkorn, da der var givet Bederlag for Rugaard.

I det ingenlunde ubetydelige Antal Kildefrister, som jeg har maattet gennemsege for at samle nærværende hi- storiske Optegnelser om Grevskabet Bedellsborg og dets Be- siddere, har jeg ikke kunnet finde, hvor Anna Cathrine Banner er født eller hvem, der vare hendes Forældre. Slægten Banner skal, ifølge et Sagn hos Saxo, nedstam- me fra Tjymme Sjællandsfar. I et af de mange blodige Slag,

som Knud den Store holdt med Englænderne, kom der Uorden i de danske Rækker, fordi deres Banner blev nedhugget midt i Kampens Hede. Tykke, en Mand af ukjendt Herkomst, snappede da den første den bedste udspungne Bøgegren, stak den paa et Spyd, bar den høit, og med det Feltstrig, som var brugeligt blandt Knuds Mænd, kaldte han de Danske tilbage under Bøgebanneret. De fulgte ham da fra Flugt til Seir, men bagefter udnævnte Kongen ham til sin Bannermester, og Folket gav ham Tilnavnet Banner. Han var en af det Slags Folk, siger Fr. Barfod, som med Føle sige: „Hellere død end raadvild!“ Hans Kjækhed forplantede sig til Folkene, som fulgte, mindre hvad han som Banner bar i Haanden, end Heltemærket i hans mandige Ord, samt det lysende Exempel, hvormed han i Krigernes Spidse førte dem fra Flugt til Seir; og ærlig fortjente han den Roes at have gjenopreist det seirende Banner. Held derfor Danskerne, at de, hvor en høiadelig Mærkesmand fattedes dem, ikke bluedes ved at følge Adelbonden, hvis Byrd end var ukjendt, men hvis Daad og Fodspor straalede med ægte Heltealands! — Det var netop en saadan Bannerfører de 700 Danskere savnede den Dag — den 9de Febr. 1658 — da de stode ved Iversnæs for at gjøre Modstand mod den dumdristige Svenskekonges Hær, som fra Heils og Stenderup Strand gik over Isen til Fyen. Den lille danske Troppestyrke savnede her sin rette Fører, den raske Gyldenløve, som var syg og sengeliggende. Efter en kort Kamp maatte de altsaa gribe til Flugten eller overgive sig, og deres midlertidige Fører, en Oberst Løventklaus, blev med flere Officerer tagen tilfange.

Den bekendteste af Banner=Slægten er Eric Banner til Ubdal, en Søn af Eric A. Banner til Roffedal,

mien født efter Faderens Død. Han var en Tid Lensmand paa Kalø, og det var hos denne sin Moders fjerne Slægtning, at Gustav Basa blev sat i Forvaring i Aaret 1518, da han (Gustav Basa) tillige med flere svenske Adelsmænd blev ført fra Sverige til Danmark som Gidsler. Gustav Basa fik dog kort efter Leilighed til at flygte til Lybæk og kom det følgende Aar tilbage til Sverige. Siden findes Erik Banner iblandt dem, som 1533 tilbød Hertug Christian af Gottorp Danmarks Trone, og den Fane, han dengang havde svoret til, blev han tro. Med Maagens Gøye maa han derfor betragtes som den egentlige Fører for det norrødske Adelsparti, som tilsidst satte den nævnte Hertug (Siden Kong Christian den Tredie) fast i Tronsædet, og med samme Maagens Gøye var han ligeledes en af de ivrigste Forkæmpere for den lutherste Kirkefornyelse. Efter Lyge Krabbe blev han (1541?) Rigens Marsk, men han blev aldrig Ridder; formodentlig har han ikke villet være det. Han døde i sit 71de Aar den 27de Marts (6te April) 1554.

Der er ikke megen Tvivl om, at Grevinde Anna Cathrine Banner Bedellsborg nedstammer fra denne Tymme Sjællandsfar, Kong Knud den Stores tjætte Bannersfører. I Dre Kirke findes et Kapel, hvori der staaer en Ligtiste med en i Henseende til Sproget høist mærkelig Indskrift. Af dens Indhold erfares: „Her hviler Hr. Erik Banner til Dreggaard, født den 5te Oktober 1618; han var af den gjæveste Adels i Riget igjensød som de bedste Kristne i Berden, opfødt med de Bedste i Landet, blandt hvilke han var med (maa regnes til) de Ypperste og Bedste. Hans Slægt blev adlet 1017, da Tymme Banner (Tymme Sjællandsfar) af denne Stamme — den Første i Dybd og drabelige

Gjærninger i Krigen — blev adlet af Kong Knud den Store. Paa Sorø Akademi lagde han (Erik Banner) den første og faste Grundvold til Gudsfrugt og adelige Øvelser, ved Kong Christian den Fjerdes Hof fik han først Udgang til kongelig Raade, idet han fulgte Kongen paa Reiser i Frankrige og Holland (og „var hans Kæse-Birkel til megen Forsarenhed“). I Kong Frederik den Tredies Tid bandedes ham en stor Vei til Forsømmelse, som: Hofjunker, Kornet, Lieutenant, Ritmester, Amtmand i Holbæk og Generalkrigskommisær i Norge. Imidlertid lykkelig 20 Aars Ægteskab med Jomfru Sophie Rosenfrands. I Kong Christian den Femtes Tid havde han en alsar (!) Raadevei til Ære og Belønning og var den første af den danske Adels, som blev Ridder af Danebroge. Justitsraad og Stiftamtmand i Fyen og da „glædedes han i 6 Aars Ægteskab med Jomfru Sophie Lindenov“. Derefter Geheime-Raad og Stiftamtmand paa Aggerhus og omfider hædret med en frivillig Kølighed, og med en aarlig og anseelig Vederlag benaadet for sin ærlige og tro Tjeneste. Saaledes hengled hans Liv i den treenige Guds Raade i tre store Kongers store Yndest, indtil en salig Død 1687, den 19de August, kronede ham med Ære og lod hans Aske her blive liggende „estertommende til Dyds og Trostabs Minde.“ — Slægten Banner har engang eiet Hagenstov Slot (nu Frederiksgave) og der er nogen Sandsynlighed for, at Anna Cathrine Banner er født der og at Grev Hannibal Vedell saaledes har hentet sin Brud paa dette Herresæde. Ved Begyndelsen af Aarene 1700 eiedes Frederiksgave imidlertid af Oberst Jochem Diderich v. Devig, som døde 1723. Borggaarden paa Frederiksgave nedbrændte — formentlig medens den var i Slægten Banners Besiddelse — og det er jo muligt, at Gaarden efter Branden er kommen i andre Hænder.

— I Aaret 1704 blev Skydebjerg og Kjerte Kirker istandsatte af Grev Hannibal Bedell og Frue Anna Cathrine Banner.

Enlegrevinde Anna Cathrine Banner Bedellsborg var en forstandig, men sikert nok tillige meget paaholden Kvinde, der var om sig som en Wi til at beskifte sit Hus og forsøge sine store Eiendomme; at hun ogsaa tog de smaa Ting iagt og ikke forsømte at drage al den tænkelige Nytte deraf, har jeg faaet et lille Vidnesbyrd om af et Andragende, som Marsvind-Jægerne i Middelfart for 100 Aar siden indgav til Kongen. Det ses nemlig heraf, at Grevinden — som i sin Tid var i Besiddelse af Fæno — havde udstrakt sin Besiddelsesret til denne Ø til at skaffe sig en Indtægt af Jagten ved selv at lade denne Jagt drive, formentlig ved Fæstebønder i Gømborg. I den Anledning udstedte Kong Frederik den Fjerde den 9de December 1718 et Reskript, hvori det hedder: „at Fru Grevinde Banner til Bedellsborg ikke maa betage Middelfarth Bye den Rettighed med Marsvind Jagt eller Fangst, som den i nogle Hundrede Aar*) efter gamle Vedtægter og Rettigheder har nydt“. I det omtalte Andragende, der er dateret Middelfart, den 24de Juli 1773, paaberaaber Andrageren Christian Albrecht Thorsen Nørberg: „paa egne og øvrige 29 Mænds Begne i Marsvinds Fangsten“, sig dette Reskript, idet han skriver til Kongen: altid „har det været Middelfarth Byes Beboere tilladt at have og beholde denne Marsvinds Jagt og Fangst: ja det (Reskriptet af 9de Decbr. 1718) inde-

*) Middelfart Marsvindsjæger=Laug har sikert nok eksisteret fra det 16de Hundrebaar. Dets endnu opbevaerede „Gilde=Straa“ (Lov for Lauget) er affattet „I GUDS Naavn 1593“, renskreven og forbedret d. 2den Novbr. 1693.

holder tillige: at høibemeldte Frue ingenlunde bliver overdraget den De Fænøe med anden Herlighed eller Rettighed, end allerhøistbemeldte Ihukommelse (Kong Frederik den 4de) Selv haver bifaldet, og ey i nogle Hundrede Aar, den fattige Bye Middelfarth og dens Indbyggere har været betagen". Selve „den allernaadigste Ergangne Frihed og Tilladelse for Middelfarth Bye, hvorom Restriptionen allernaadigst formælder, er ved een i Middelfarth, i Aaret 1746, opkommen Ildbrand med mere bleven opbrændt". „Men uanset denne os allernaadigst forundte Frihed", hedder det videre i Marsvinsjæger-Laugets Andragende, „er det i vore Formændstiid opkommen at de har maattet med Fænøes Cyere, om denne Marsvind Fangst oprette Contract, ved hvilken de har forbundet sig og os stedsse at svare enten een vis Summa Penge eller give Tiende, hvilken Contract, som af os med nuværende Cyer til Fænøe Capitain Keesens Enke Frue, ligeledes under 8 December 1767 paa 6 Aar er bleven oprettet, efter hvilken vi aartlig har forbundet os at betale 70 Rd. Da nu denne Contract ophører til den 1 Januar 1774, Marsvinds Jagten har taget udtroelig af og formindskes, saa vi nu, istæden at vi for eendeel Aar siden kunde fange 3, neppe nu fange et Sviin. Vi fattige Borgere ere nu meget mere forarmede end vi nogenfinde har været, ja nøden trykker os alle. Saa understaae vi os at nedlægge denne vores allerunderdanigste Supplique og derved anholde: om Deres Kongel. Mayest: af sær Høvfongelig og Landsfaderlige Raade, allernaadigst vil forværgge denne os for saa mange Aar (siden) stjæntede Frihed derhen: at den fattige Bye Middelfarth og dens Indbyggere for Eftertiden maatte nyde og beholde denne Fangst med Marsvinds Jagten ubehindret og uden Afgift eller Tiende, og naar vi endog skulle allernaadigst være paalagt at give

deraf nogen Afgift, det vi dog fortroste os om at blive fritagen for, det da maatte skee ved at erlægge til Fænsøes Gædere fra Nye Aar 1774, hver 10de Sviin af de som fanges. Og da Deres Kongel. Mayest. allernaadigst har fornummet Deres Allerhøiest Salige Herr Forsædres omme Hierte til og imod Middelfarth fattige Bøe og dens Fadbyggere, Deres Kongl. Mayest:s ikke end mindre, omme Hierte, kjendes og føles ikke af og hos denne fattige Bøe a Uene men af heele Landet (s) Riger og alle Troe Undersaatte, ja endog strækker sig til dem, som sidde i Fængsel, hvilke som oftest, i deres nød nyde Bønhørelse, saa gjøre vi os, som en Naadig Monarkts ringe Undersaatte der land flattere dem af stedse at være til Monarkts og Landets Tjeneste, naar vi, som tør bære Navn af danske Troe Matroser, udfommanderes, at nyde allernaadigst Bønhørelse, i hvilket Haab vi nedlaste os for Deres Mayest.s milde Fødder".

Af dette Andragende, der — som foran sagt — er indgivet til Kongen den 24de Juli 1773, fremgaaer det altsaa, at Grevinde Banner til Bedellsborg har søgt at jorøge sine Indkomster ved at lade drive Marsvinsjagt, saa at Kongen ved sit Reskript af 9de Decbr. 1718 har maattet værges Middelfart Fiskere i deres allerede dengang ældgamle Rettigheder. Den senere Besidder af Fænsø, Kapitein Keelen og hans Ente, have dog ogsaa — som Andragendet siger os — søgt at gjøre sig Fordel af Jagten, idet det var lykkedes dem at faa 70 Rd. aarlig af Fægersnes Udbytte, der paa den Tid maa have været meget ringe, eftersom Andragerne klage saa gudsjammerlig over dens ringe Udbytte, saavelsom i det Hele over deres Nød og Glendighed. Der klages jo vistnok altid; det udgjør ligesom endel af det daglige Behov — der er jo endogsaa dem, som paa staa, at der er Folk, som „leve af“ at klage; hvor-

om Alting er, saa er der Mange, der klage over at Middelfart gaar tilbage; der er dog Ingen af dem, som klage, der tør paapege nogen Tid, da det har været bedre, saa at hvad der endog siges til Fordel for „den gode gamle Tid“, saameget er dog temmelig tydelig, at for 100 Aar siden kan Middelfart ikke have haft sin Guldalder.

Enfregvinde Banner bestyrede uidentvibl Grevstabet i sin i Aaret 1701 den 22de Juli fødte Søn, Grev Christian, Ummyndighed og forøgede dets Hartkorn lidt efter lidt, saa at det 1717 udgjorde 2,623 Tdr. 5 Skpr. 2 Fjdt. 2 $\frac{1}{2}$ Alb., 1718: 2,637 Tdr. 7 Skpr. 2 Alb., 1721: 2,636 Tdr. 7 Skpr. 2 Fjdt. 1 Alb., hvilket var fordelt paa følgende Maade:

Vedellsberg Hovedgaard's Hartkorn 70 Tdr. 4 Skpr. 1 Fjdt. 1 Alb., Stovslyd 16 Tdr. 6 Skpr. 2 Fjdt. 2 Alb.

Bøndergods: De 300 Tdr. Frihedshartkorn, nemlig: 23 Gaarde og 2 Huse i Husby Sogn og By, 1 Hus i Holme, 5 Gaarde i Effjær, 7 Gaarde i Hygind, 1 Gaard i Hygindtorp, 11 Gaarde 4 Huse i Sønder Aaby, 1 Gaard paa Brandsø. Ufrit. Husby Sogn og By 5 Huse, Brandsø Skov, Hygind Mølle, Hygindtorp 1 Gaard; Tanderup Sogn: Haare 9 Gaarde 3 Huse, Rue 1 Gaard, Brende Mølle, Effelund 1 Gaard, Hjorte 6 Gaarde 1 Hus, Emtetjær 10 Gaarde 2 Huse, Rørmose 1 Gaard, Nasse 2 Gaarde, Santager Sogn og By 1 Præstegaard 1 Degnebolig og nogle Kirkejorder, Holevad Sogn 1 Anneggaard og 1 Kirkejord; Uksens Sogn: Baagø 8 Gaarde 11 Huse, Haarslev Sogn og By 1 Kirkegaard, Aaby Sogn 1 Præstegaard og en Degnebolig, Tanderup Sogn 1 Præstegaard og 1 Degnebolig, ialt 87 Gaarde 29 Huse 2 Møller, Herligheden i en Anneggaard, 1 Kirkegaard, 3 Præstegaarde, 3 Degneboliger og nogle Kirkejorder.

Tiender: Frit Hartkorn. Konge- og Kirketiende af Husby Sogn 37 Idr., do. af Tanderup Sogn 51 Idr. 4 Skpr. Ufrit Hartkorn. Sandager Sogns Kirketiende 19 Idr. og Helevad Sogns Kirketiende 14 Idr. 1 Skpr.

Iybrind Hovedgaard's Hartkorn, Uger og Eng 76 Idr., Stov 16 Idr. 5 Skpr. 2 Fjdt. 1 Alb., endvidere Fønsskov 7 Gaarde, hver paa 2—4 Idr., 1 Hus, Rud 7 Huse.

Bøndergods: Drølev Sogn og By 11 Gaarde, Drølevskov 2 Gaarde, Ellelø 5 Gaarde, Tellerup 7 Gaarde 1 Hus, Lammoſe Mølle, Høibæk's Mølle, Gammelbams Mølle, Kjærlingbjerg 1 Gaard, Balslev Sogn og By 11 Gaarde 1 Bol, Mosegaard 8 Gaarde, hvoraf 1 øde, Udby Mose 1 Gaard, Rolund 5 Gaarde, Bib: 6 Gaarde, Asperup Sogn og By 1 Gaard, Baaring 1 Gaard, Blanke 1 Gaard, endvidere 1 Anneggaard 1 Præstegaard 1 Degnebolig, ialt 60 Gaarde, hvoraf en øde, 1 Bol, 1 Hus, 3 Møller, Herligheden i 1 Anneggaard, 1 Præstegaard og 1 Degnebolig.

Tiender: Frit Hartkorn. Konge- og Kirketiende af Balslev Sogn 72 Idr. Ufrit Hartk. Kirketiende af Giby Sogn 9 Idr.

Søndergaard Hovedgaard's Hartkorn 36 Idr. 3 Skpr., Stov 9 Idr. 1 Fjdt.

Bøndergods: Rørup Sogn: Ualsbo 2 Gaarde, Ebberup 1 Gaard, Dybmosegaard 1 Gaard, Gribsvad 1 Gaard 1 Kro, Grimmerød 1 Gaard, Hællebølle 2 Gaarde, Gjelsted Sogn og By 6 Gaarde 4 Huse, Gjelsted-Laarup 7 Gaarde, Rindstrup 6 Gaarde, Hønnerup 1 Gaard og 1 øde Sted, Bolden 1 Gaard, Lunge 5 Gaarde, Harrenstrup Sogn og By: 2 Gaarde, Kjerte Sogn og By: 3 Gaarde, Drøbjerg 1 Gaard 1 Hus, Helledes Hule 1 Hus, Giby Sogn og By, 9 Gaarde 1 Hus: ialt 49 Gaarde,

7 Huse og en Kro; dertil 2 Annergaarde, 3 Præstegaarde, 3 Degneboliger og nogle Kirkejorder.

Tiender: Frit Hartkorn: Konge- og Kirketiende af Gjelsted Sogn 84 Tdr. 4 Skpr., do. af Rørup Sogn 49 Tdr. Ufrit Hartkorn: Kirketienden af Gjelsted Sogn 31 Tdr. 6 Skpr., do. af Harrendrup Sogn 18 Tdr., do. af Kjerte Sogn 27 Tdr.

Bannerslund eller Sparretorn Hovedgaard 8 Hartkorn 21 Tdr. 6 Skpr. 3 Fjdf. 2 Alb., Stov 1 Td. 5 Skpr. 1 Fjdf. 1 Alb.; dertil er 1718 istedetfor Mugaards Hovedgaardstøt lagt følgende: Middelfart Sogn: Fæns 4 Gaarde, Føns Stov 4 Gaarde 1 Hus, ialt 59 Tdr. 5 Skpr. 2 Fjdf. 2 Alb.

Bøndergods: Føns Sogn og By 17 Gaarde 1 Hus, Udby Sogn: Ronæs 2 Gaarde, Udby 1 Gaard 2 Huse, Breende 1 Gaard, Rolund 1 Hus, Biby Mølle, Gamborg Sogn og By: 17 Gaarde med Svins Græsning 6 Tdr. 3 Skpr. 1 Fjdf. 1 Alb. Hartkorn og Estrup Jorder 19 Tdr. 6 Skpr. 1 Fjdf. 1 Alb. Hartk., endvidere 7 Huse, ialt 36 Gaarde 12 Huse 1 Mølle; dertil 1 Annergaard, 3 Præstegaarde, 2 Degneboliger og nogle Kirkejorder.

Tiender: Frit Hartkorn. Konge- og Kirketiende af Ørskov og Føns Sogn 55 Tdr., do. af Udby Sogn 58 Tdr. 4 Skpr. — Ufrit Hartkorn: Kirketiende: af Gamborg 21 Tdr.

Det samlede Hartkorn 2,636 Tdr. 7 Skpr. 2 Fjdf. 1 Alb., fordeler sig altsaa paa følgende Maade:

A. Frit:

1. 4 Hovedgaarde med fri Hoved- gaardstøtter	330	Ildr.	2	Stp.	3	Fd.	1	Alb.
2. Fri Kirkejorder	17	—	6	—	—	—	2	—
3. Frihedshartkorn i Husby Sogn	300	—	—	—	—	—	—	—
4. 16 fri Konge- og Kirketien- der af 8 Sogne	407	—	4	—	—	—	—	—
5. 10 Præstegaarde og 9 Degne- boliger	80	—	4	—	—	—	—	—
	<hr/>							
	1,136	—	1	—	3	—	2	—

B. Ufrit.

6. Contribuerende Bøndergods Ager og Eng	1296	Ildr.	2	Stp.	—	Fd.	2	Alb.
7. Contribuerende Bøndergods Møllestyld	34	—	—	—	—	—	1	— 2 —
8. Contribuerende Annexstyld	30	—	4	—	—	—	—	1 —
9. 7 Kirketiender	139	—	7	—	—	—	—	—
	<hr/>							
	1500	—	5	—	2	—	2	—

Summa 2636 Id. 7 Stp. 2 Fd. 1 Alb.

Paa Bøndergodset fandtes 232 Gaarde, 1 Bol, 49 Huse, 6 Møller, 1 Kro og 6 Annexgaarde.

Da Grev Christian Ludvig Bedell ikke var syn-
derlig paaholden, tog Grevskabets tilliggende Fordegods
imidlertid snart af igjen af. 1730 udgjorde det samlede
Hartkorn kun 2566 Ildr., 1734 erhvervede han to lgl. Re-
solutioner for Afhændelsen af 500 Ildr. Hartkorn imod
at der aarlig i 17 Aar blev indkjøbt 30 Ildr. Hartkorn,
hvilket 1757 forandrede til, at der under Venet enten
fulde lægges 500 Ildr. Hartkorn eller 2000 Rd. aarlig i

17 Aar, altsaa oplægges en Fideikommisskapital paa 34,000 Rd., indtil Fordegods kunde faaes; den store Føns Skov blev nedhugget og udlagt til Bøndergaard; 1759 solgte Greven Søndergaard til Konferentsraad og Amtmand Simonsen til Erholm, en stor Del Gods havde han alt tidligere afhændet og Fordebogen af 2den November 1758 viser følgende betydelige Forandringer:

Bedellsborg Hovedgaardstaxt Ager og Eng 70 Tdr. 4 Skpr. 1 Fdt. 1 Alb., Skovfyld 16 Tdr. 2 Skpr. 2 Fdt. 2 Alb.

Tiender: Konge- og Kirketiende af Husby og Tanderup Sogn 88 Tdr. 4 Skp., Tanderup Kirkejorder 9 Tdr. 6 Skpr. 1 Fdt., Præslegaarde i begge Sogne samt Degnebolig i Tanderup Sogn 16 Tdr. 5 Skpr. 2 Fdt Husby Præssts Kapelbonde i Haarslev 4 Tdr. 6 Skpr. 1 Alb.

Bøndergods: Frihedshartfornet i Husby Sogn, nemlig 22 Gaarde — med 28 Bønder — 1 Bol 2 Huse i Husby, hvilken By siden blev omdelt til 20 Gaarde 1 Bol 12 Huse, Effør 5 Gaarde, siden omdelt til 6 Gaarde 4 Huse, Hvgind 7 Gaarde, omdelt til 7 Gaarde 3 Huse. Hvgintorp 1 Gaard, Sønder-Naby 11 Gaarde 4 Huse, omdelt til 9 Gaarde 11 Huse, Holme 1 Hus, siden 4 Huse, Brandsø 1 Gaard. Ufrit. Husby 2 Gaarde 1 Hus, Hvgintorp 1 Gaard, Hvgind Mølle Tanderup Sogn: Haare 9 Gaarde 4 Huse, Rue 1 Gaard, Effelund 1 Gaard, hvilke 11 Gaarde 4 Huse bleve omdelte til 10 Gaarde 6 Huse, Hjorte 4 Gaarde 1 Hus, Nasse 2 Gaarde, omdelt til 3 Beboere, Emtelær 7 Gaarde 2 Huse, Afsens Sogn: Baagø 8 Gaarde 11 Huse, omdelt til 16 Gaarde 11 Huse.

Hele Godset udgjorde altsaa nu 82 Gaarde 1 Bol

26 Huse, siden omdelt til 87 Gaarde, 1 Bol, 55 Huse, samt 1 Mølle.

Lybrind Hovedgaardstugt Ager og Eng 76 Idr. 5 Stpr. 1 Alb., Stovskov 16 Idr. 5 Stpr. 1 Alb., Føns Stov 20 Idr. 7 Stpr. 2 Fdt.

Tiender. Konge- og Kirketiende af Drølev og Balslev Sogne 105 Idr., Giby Sogns Kirketiende 9 Idr., Kirtejorder og Anneggaard 5 Idr. 2 Stpr. 1 Fdt. 1 Alb., Præstegaard og Degnebolig 5 Idr. 4 Stpr. 2 Alb.

Bøndergods. Drølev Sogn og By 13 Gaarde, siden omdelt til 12 Gaarde, 1 Bol, 5 Huse, Drølev Stov 1 Gaard, Ellefø 5 Gaarde, Tellerup 7 Gaarde, 1 Hus, siden lignet til 4½ Gaarde, 5 Huse, Kjerlingbjerg 1 Gaard, Ulbrød 1 Gaard, Lamose Mølle, Høibøks Mølle, Gammel-dans Mølle, Balslev Sogn og By 11 Gaarde, 1 Bol, 6 Huse, siden omdelt til 14 Gaarde, 1 Bol, 5 Huse. Mosegaard 5 Gaarde, ialt 305 Idr. 2 Stpr. 2 Alb.

Hele Godset udgjorde altsaa 43 Gaarde, 1 Bol, 13 Huse, 3 Møller, siden omdelt til 43 Gaarde, 1 Halvgaard, 2 Bol, 22 Huse, 3 Møller.

Bannerblund Hovedgaardstugt Ager og Eng 21 Idr. 6 Stpr. 3 Fdt. 2 Alb., Stov 1 Idr. 5 Stpr. 1 Fdt. 1 Alb., Føns Stov med 4 Gaarde, 1 Hus 20 Idr. 4 Stpr. 3 Fdt., Kirtejord 3 Idr. 2 Stpr. 3 Fdt., 1 øde Jord 1 Idr. 6 Stpr. 2 Fdt., i Alt 49 Idr. 2 Stpr. 1 Fdt. 2 Alb.

Tiender: Føns og Udby Sognes Konge- og Kirketiender, frit Hartkorn 80 Idr. 4 Stpr., 2 Præstegaarde, 1 Anneggaard, 1 Degnebolig, 28 Idr. 4 Stpr. 2 Fdt.

Bøndergods: Føns Sogn og By 16 Gaarde, 1 Hus, siden omdelt til 20 Gaarde, 2 Huse, Udby Sogn og By 6 Gaarde, 2 Huse, siden 6 Gaarde, 4 Huse, Broende

1 Gaard, Ronæs 2 Gaarde, Rolund 4 Gaarde, 1 Hus, siden lignet til 5 Gaarde, 1 Bol, Biby 7 Gaarde, i Alt 211 Idr. 5 Stpr. 3 Fdr.

Bøndergaardene udgjorde paa fri og ufri Jord 40 Gaarde, 5 Huse, siden lignet og omdelt til 45 Gaarde, 1 Bol, 7 Huse.

Alt Hartkorn 1681 Idr. 2 Stpr. 2 Fdr. 2 Alb.

Inden jeg gaaer over til nærmere at omtale den 3die Besidder af Bedellsborg Grev Christian Ludvig Bedell, maa jeg bemærke, at den Formodning, jeg foran (Side 24) har fremsat om, at Grevinde Anna Cathrine Banner var født paa Hagenstov (nu Frederiksgave) har bekræftet sig (der findes herom en Notits i Bedel-Simonsens „Rugaards Lehn's Historie“). I en i det tydske Sprog affattet Stamtable — der forøvrigt ikke er paalidelig i Alt — hedder det desuden: „Hannibal, Majoratsherre, Kammerherre, Stiftamtmand i Høen, født 1660, død 16de April 1708; gift 1699 med Anna Cathrine Banner af Frederiksgave, død 1739“. — Af nogle gamle Papirer, som opbevares paa Bedellsborg Gods kontor, oplyses det ogsaa, at Frederiksgave den 21de Januar 1664 eiedes af Christian Banner, som imidlertid maa være død inden Aar 1700, og hvis Enke, Mette van der Kula, solgte Gaard og Gods til Oberst Frank Joachim Devig til Hindsgavl (nogle Aar efter maa Frederiksgave altsaa være gaaet over til den Side 24 nævnte Besidder af samme Slægt).

Det tør saaledes antages, at Anna Cathrine Banner har været en Datter af Christian Banner til Hagenstov (Frederiksgave) og Hustru Mette van der Kula.

Der har paa den Tid, som her er Tale om, sikkert nok været god Forstaaelse mellem Familierne paa de tre store Herresæder „Frederiksgave“, „Bedellsborg“ og „Hindsgavl“; og ligesom disse i sin Tid synes at have delt ligelig imellem sig hele det vestlige Svens Kystland (Afstanden imellem dem er omtr. 3 Mile), saaledes ere deres Besiddere ogsaa hyppigt ved Giftermaal blevene knyttede til hverandre. Foruden at saaledes Grev Hannibal Bedell 1699 hentede sin Brud paa Hagenskov, blev i Aaret 1705 Generallieutenant Ulrik Otto Devis i Kapellet paa Bedellsborg viet til Grevinde Anna Margrethe Bedell; i den seneste Tid er jo ogsaa den nuværende Besidder af Hindsgavl, Hofjægermester Basse Fønss i det samme Kapel bleven viet til Baronesse Maria Bedell (en Broderdatter af den nuværende Besidder af Bedellsborg).

Bannerslund (nu Sparretorn) blev ved Kontrakt af 22de Novbr. 1737 bortforpagtet paa 5 Aar (fra 1ste Mai 1738 til 1ste Mai 1744) til Monsr. Christian Mørch (dengang paa Böttigeresholm) for en aarlig Afgift af — 900 Rd.! Alt Markarbeide var det paalagt Bønderne at udføre og Greven forpligtede sig endogsaa til at betale det afledte Korn med Kjøbmandspriser. Det hedder herom i Forpagtningskontrakten (efter at alt Markarbeide er nævnt): „som altsammen er og kaldes Lods=Arbeide, forbinder ieg mig (Grev Bedell) at lade forrette med Gaardens nu og herefter Liggende Bønder udj rette, til hver slags arbejde, bestemte Liider ligesom Forpagteren paatræver og

anordner, men ald anden adskillt Hovning i hvad ærinde og arbejde end være fand, iligemaade alle slags Tægter, affrafes aldeles og ikke tillades Forpagteren paa nogen slags maade at medtage Bonden uden i ovennte: lods arbejde, undtagen iornødne Bogne til Hans Korn's bortførsel til Forstranden ved Bannerslund og Fönschou. Men skulle Forpagteren ikke kunde faae sit Korn saaledes affat i Fjorderne, hvortill Hand dog gjør sit bedste, naar det land see, uden Hans Skade, saa, paa det Hand ikke med sit Korn skall være belemmert, tillades Ham [ved Bønderne] at lade det jøre til Udsens eller Medelfarth; Eller og ieg (Greven) for at spare Bondens Kjørsel, vil paatage mig derfor at betale Ham hvad bevilgig udi Udsens eller Medelfart land erholdes". -- Der fulgte med Gaarden 100 Meierikøer og 2 Tpre, hvoraf 10 skulde gaa ud og ny (mellem 3 og 6 Aar) anskaffes aartlig, ligesom denne Besætning i det Hele skulde vedligeholdes af Forpagteren: „dog om saa er at Smitfom Syge paakom Qvæget, som Gud i Naade afvende, bør skaden ikke at komme paa Forpagterens Reining alene, men ieg i saa fald bepligter mig at benificere Ham for hver Koe som beviislig af Smitfotens Syge bortdoer Fiire (!) Rigsdaler, imod at Hand som melt anskaffer isteden got forsvartlig Qvæg". De fire Marker, som Forpagteren modtog til Dyrlning, vare: „Evine Kraagen, Stræder Marken, Grillenborg Mark og Simonlange, saaveljom dend store Eng Hauge strax ved Stræder Marken, og intet viidere". De fire Marker vare selvfølgelig meget store (Bannerslunds Hovedgaardsjord var dengang omtrent 22 Tdr. Hartorn); i Strædermarken alene var der ved Tiltrædelsen nedlagt 38 Tdr. 7 Epr. Rug. I Sammenligning med Nutidens Forpagtninger synes denne her omtalte Kontrakt at have været meget lempelig; dens 5te Post

lyder ordret saaledes: „Korn Tienderne af alle slags af Føns og Drølev Sogner saavel Kongens som Kirkens anpartter beholder og annammer Forpagteren i Kierfven efter Loven, jligemaade Vælle og Baaghvede samt Qvæg Tienderne; dog at Hand derjmod anstaffer udrævende Viin, Bræt og Bogliuſt til fornevnte Tvende Kirker ligesom forrige Forpagter, og at dend med Sognemændene oprettede Gammel accordt, hvorefter Vælle- og Baaghvede Tienderne er overladt Føns Sogn aarlig for Trei tønder Rug og Trei tønder Viug, og Drølev Sogn femb tønder Gen flieppe Rug og femb tønder Gen flieppe Viug, forbliver uden forandring“. — Den 1ste Mai 1747 blev saavel Bedellsborg som Wannerſlund bortforpagtede, den første i 3, den sidste i 12 Aar til Sgr. Mads Knudsen Møller (fra Gjelstov, en Hovedgaard i Hillerſlev Sogn), Bedellsborg Gaard for 2,800 + 200 Rd. til Præsten i Husby, og Wannerſlund for 900 Rd. aarlig. Til Bedellsborg hørte 6 Kornmarker, nemlig: store Vestermark, lange Vestermark, store og lille Lundemoſe, Tørvemoſe og Holmemark, desuden en „Fællets Gang, kaldet store Stov og 2de Enghauger Høfelberg og Suttén; thi den anden liden Sutte, ellers saa kaldet Lyſthauge med øvrige indheignede Hauger, Bedkommer icke Forpagtningen, ei heller Klevér-Platten imellem Blæra og Hommelhaugerne“ „Jligemaade overlades Forpagteren alle Sædvanlige Forpagter Værelſer og vedhørende Huuſe og Tilbygninger, Kiærne Værk, Sviine-Stii, Lade, Stald og Fæe Huuſe, intet undtagen fra Ladefogdens Gammier ved Indlørhølen runt omkring indtil Vogn Remissen paa Vester Længde; thi samme Vogn-Huus, Giæſte-Stald, Grundmuuret Stald og alle andre Borge Gaards Bygninger, ere uden for Contracten, jligemaade Faare-Huuſet i Vester Mark som afbrydes“. Til Bedellsborg

modtog Forpagteren 89 Edr. 2 Stpr. Rug, som var nedlagt i lange Vestermark, 100 Edr. Byg og 100 Edr. Havre, samt Besætningen 150 Køer og 2 Tyre. Af Besætningen skulde hvert Aar udsættes 10 af de fletteste og ældste samt en Tyr, „hvoraf Forpagteren beholder halvdeelen til frie Disposition, og overlader mig de andre halve for 6 Rd. Stk.“; de ny Køer skulde brændes paa Hornene med Grevens Mærke. Alt Arbeidet udførtes ved Høveri og i Kontrakten indeholdes Regler for Kvæget og for — Bønderne. Det hedder bl. a. om de sidstnævnte: „Wedelsborg Hovnings Bønder ere forpligtede at forrette sædvanlig Hovning og Arbeide med alt det, som Gaardens egentlige Avling og Brug vedkommer, efter sædvanlig Skik, ligesaa et Hovbud dalig om Vinteren at ryate, og om Sommeren til anden Tjeniste, dog at Vinter-Buddene tages af de Ordinaire 22 Lærste-Karle. Dets foruden fornøden Hovfolk at grave KaaL-Haugen, at slagte Qvæga, at drive Qvæg til og fra nærmeste Markeder og andet sliige smaae Ting, som ikke forud sand bestømmes, men fastsættes at maae være i alt Aarlig Get Hundrede Hovbud og ikke flere. End Videre er Bønderne pligtige at fiøre med Forpagterens Fæede Vahre, Smør, oste og Flæsk til Faaborg og andre nærmere Kjøbstæder, naar paaatræves, dog ikke i ond Soele-Bej eller Traavel tiid, men om Sommeren imellem Slet og Høst eller strag efter Høst“.

Først i Aaret 1792 blev der her i Landet oprettet en almindelig Brandforsikkring for Landbygninger; der gjordes vel i Aaret 1761 en Begyndelse dermed ved en Brandforsikkring for Kjøbstæder, men allerede den 1ste Marts 1748 oprettede Grevskabet Wedellsborgs Beboere en „Brandforening“, hvis Vedtægter indledes saaledes: „Den daglig Erfarenhed bestyrker det gamle Danske Ordsprog at mange

land hjælpe Een, Een ikke mange. Samme har givet Brevs-
 kabet Vedellsborgs Bønder og Indvaanere Anledning til
 at oprette en almindelig Hielp og Brandstød for eenhver i
 Brevskabet, som Hiemsøges med u:lykkelig Ildsvaade". Be-
 boerne inddeltes i 5 Klasser, nemlig 1ste: Gaardmænd med
 5 Tdr. Hartkorn eller derover (af dem fandtes paa den Tid
 193), 2den: alle fra 2½ til 5 Tdr. Hartkorn (54), 3die:
 alle fra 7 Skpr. til 2½ Tdr. Hartkorn (13), 4de: alle Hus-
 mænd med og uden Hartkorn (123) og endelig 5te Klasse:
 alle Tjenestefolk, Karle og Piger, over 18 Aar (omtr. 300
 i Tallet). I Brandstød for en Gaard i 1ste Klasse pre-
 des 30 Tdr. Byg, 30 Tdr. Havre og omtr. 30 Rd. i Penge,
 i 2den Klasse 14 Tdr. af hver Slags o. s. fr.; disse
 Brandstader eller Brandstød, som de stadig kaldes, fordel-
 tes saa efter Hartkornet med 1 Skp. Byg og 1 Skp. Havre
 paa de største Gaarde, de mindre i Forhold, og endelig paa
 Husmænd med 8 Sk. og paa Tjenestetvende med 6 Sk. To
 Mænd fra hvert af Sognene: Husby, Landerup, Orslev,
 Balslev, Giby, Føns, Udby, Hamborg, Gjelsted og Rørup
 vare Tilsynsmænd, men den største Myndighed tillagde de
 selv Brev C. Vedell, som de anmodede om ikke blot at lade
 undersøge Aarsagen til Ilden, men ogsaa: „om Brandstød
 skal gives, naar og hvormeget; i alt og i alle Tilfælde saa-
 ledes som Vores Naadige Herstabs finder for Rætte og bil-
 ligt paa alle Sider. Overgivende os i dette som alt an-
 det Vores Belfærdt angaaende, i sædvanlig Naade og Be-
 vaagenhed" osv. Brev Christian Ludvig Vedell, der
 har faaet Skyld for at have været „uordenlig og ødsel“, var dog
 sikert en brav Mand, om han end ikke havde Sind og Sands
 for den Økonomi, som f. Ex. hans Moder hylbodede. Han
 har sikert været, hvad man efter den Tids Forhold vilde
 kalde „en Fader for sine Bønder“; dette skjønes bl. a. deraf,

at han stadfæstede ovennævnte Brandforenings Vedtægter: „med Løste og Forsikring baade nu og i Fremtiden ei alene at have stedse varende Omsorg og Embagelighed for at bringe i Værf alt hvad som er aftalt og besluttet, og til den ende omstændelig instrueret Forvalteren, som i paa kommende Tilfælde skal gaa til haande med Raad og Daad naar paa kræves; men ieg end lover og tilfliger at være den foru-lykkede behjælpelig efter Sædvahne med udviisning i Grevskabets St. ve til nu Bygning, baade under- og over- Lømmen, saavel som efter Omstændighederne og Aldebrandens Bestaaffenhed, at estergive Get eller Loe Aars Landgilde med Viidere, som land agtes fornøden efter Trang og Nødterit. Til Betræftelse under min Haand og Seigl. Bedellsborg, den 11te Marti Ao. 1748. G. v. Bedell.“

Det har formentlig ogsaa været Grev Christian Ludvig Bedell, som det skyldes, at der endnu den Dag idag findes saa usædvanlig meget og svært Ggetommer i Nørre-aaby Præstegaards Bygninger. Herom fortæller Sagnet, at Grevskabet Bedellsborgs Besidder stod i venstabeligt Forhold til den daværende Præst i Nørre-aaby, hvorfor han ofte besøgte ham med sin Familie, og navnlig hvert Aar, paa den Tid Kirsebærrene vare modne, som derover med sine Børn; disse fik da Tilværelse til at plyndre et Par af de mange Kirsebærtræer, hvilket var dem en stor Fornøielse. Under et saadant Besøg blev det imidlertid et heftigt Uveir, Regnen strømmede ned og der kunde ikke være Tale om at Børnene kunde komme i Haven. Præsten lod da et helt Kirsebærtræ save om, satte det ind i Storstuen, og nu blev der Jubel blandt Børnene, som paa denne Maade fik deres Lyst tilfreds. Iroligt nok har det ogsaa rørt Faderhertet, thi da Præstegaarden kort efter brændte, lod Greven endel af det sværeste Ggetommer, som fandtes i Grevskabets Stove,

føre over til Bræsten i Nørreaaby, idet han lod sige: „For at glæde mine Børn, sparede Bræsten ikke sit Træ; nu vil jeg ei heller spare mit.“

At Grev Christian Vedell i mere end en Henseende havde Sind og Sands for Andre, beviser ogsaa hans Omhu for Skoleundervisningen. En „Fundats“ herom har jeg fundet i Hans de Hofmanns Samlinger:

„Til efterskrevne Li Danste Skolers Indrettelse ubi Grevskabet Wedelsborg, i allerunderdaniagst Folge derom er-
aaagne Kongelige Forordninger og Anstalter.

1) Huusbøve Skole. Hvilken forbliver uden nogen Forandring, ligesom Fundagen, dateret den 28 December 1712, som i Stifts-Risten til Forvaring er indleveret den 4de Januarii 1719, omformelder og ordinerer.

2) Tanderup Sogns Skole. Dertil er af nye bygget og opsat sex Fag Skole-Huus ved Kirken med indbegnet Hæve-Num, i Steden for Deigne-Voligets til Bygning i Haa-re, hvilket er beliggende afsides i Sognet, de andre Byer fraværende, og som dertil er antagen en å parte Skoleholder, efterdi Deignen har undffylt sig, deels for medels Alderdom og Svaghed, og deels Skolens Fraværelse fra Deiane-Voliget, jaa er med samtlig Sogne-Mændene besluttet, at Skoleholderen til Løn og Underholdning aar-
og skal have:

a) Først reede Penge tolv Rixdaler, som udbetales af Skole-Cassen, og afhentes i Wedelsborg Skriver-Stue til 2de Terminer, Paasse og Mikkele-Dag.

b) Fire Tønder Rug, og fire Tønder Byg, som Sog-
net imellem Mortens-Dags Tider og Juul leverer Skole-
holderen selv, enhver efter å parte flete Repartition, å Tønde Hartorn ongefær et tredie Deel Fierdinglar, hver Slags af Haa-re-By, og et halvt Fierdinglar af de andre i

Sognet, samt af Brende Mølle to Stiepper, og Schierbechgaard to og en halv Stieppe.

c) Frie Græs og Foder til en Koe og fire Faar, hvilken Koe Haare Bye-Mænd første Aar græsser udi deres Synner-Mark, andet Aar i Gmetkjær-Mark, tredje Aar udi Hiorte-Nirke-Mark, og fiden igjen udi Haare-Synner-Mark, ved fremdeles Omvegling, da Faarene imidlertid følger den Byes Fællets Kræe, hvor Kræe er i Græs; men til Vinterhold for begge Deelene nyder Skole-Holderen to Læs Høe og to Læs Halm, som for hver Mand under fire Tønder Hart-Korn er et Lis-pund, hver Slags imellem fire og sex Tønder Hartkorn, et og et halv Lis-pund, og over sex Tønder, to Lis-pund.

d) Og endelig tyve Læs Løv, som Sognets Gaardmænd fra tre Tønder Hartkorn og derover, uden Forskiel hannem forskaffe, og tilkiøre hver et stikkeligt halv Læs.

3) Orslev Sogns Skole. Dertil er indrettet for i Aar, sex Fag Huus udi Thomas Bertelsøus i Brende Gaard i Orslev, udi den Øster Lengde, men tilkommende Aar forsklyttes til den Vester Ende af Nordre Lengde udi samme Gaard, hvor den med indrettet Have skal være til Bestandighed. Skoleholderens Løn udi dette Sogn er overlagt skal være:

a) Reede Penge tolv Nixdaler, som tages af Cassen paa samme Maade som i Landrup Sogn.

b) Fire Tønder Rug og fire Tønder Vug, som inden Juul skal leveres Skoleholderen selv af Sognet, og er reparteret å Tønde Hartkorn et halv Fjerdingkar hver Slags, Birke-Skriver Seigr. Schaldemose, to Stiepper hver Slags, og fire Møller å en halv Stieppe hver Slags, udgjør ovenommeldte otte Tønder Korn.

c) Frie Græs og Foer til en Koe og fire Faar, som

Ørsløv Hve=Mænd anskaffe ham i Tøber og Fættet lige ved deres egne, og derimod tager Bedertag hos de øvrige Sognets Indbyggere, for saavidt de til Græsningen burde at concurrere, men Foeringen leveres ham fra al Sognet to Læs Høe og to Læs Halm, å to og tredive Lispunds Vægt, som er paa hver Gaard af otte Tønder Hartkorn og derover, tre Lispund hver Slags, og de andre under sex Tønder Hartkorn Jordskyld, et og et halv Lispund.

d) Lil Hlde=Brendsel tillægges Skoleholderen et maa=deligt lidet Læs Tørv fra hver Mand i Sognet, beregnet til 29 Decimanter, som staaer for Hart=Korn, Voels=Manden i Ørsløv undtagen, hvilke leveres hannem om Sommeren fra Marken, men for i Aar strax fra enbvers Hjem.

4) Føns Sogn. Hvorunder er indrettet tvende Skoler, en for Føns Bye, hvor Degnen sammesteds forestaaer Skolehold, og derfor skal have aarlig udi Penge sex Rixdaler, frie Græs til en Koe og fire Faar, samt Foring dertil, nemlig to Læs Høe og to Læs Halm, saavel som et Læs Tørv fra hver Mand i Byen af Hartkorn.

5) Fønshous Skole. Den anden Skole under bemeldte Føns Sogn er paa Fønshou. hvorfra Bornene ikke uden store og stor Ulejlighed formedelst lang Bev. Vand- og Væf-Vøb land søge Føns Skole, dertil er for det første Aar indrettet Skole-Stue hos Huus=Mand Jesper Pedersen, hvortil samtlig Fønshous Beboere er bevilget selv at antage en beqvem Skoleholder, og saa længe de indbyrdes kan foreenes om hans Belønning, beroer det paa deres egen Accord og Behandling, men i anden Fald, skal Skoleholderen nyde til aarlig Lon og Underholdning Ste Rixdaler i Penge, tre Tønder Rug og tre Tønder Byg, samt tyve Læs Tørv, som reparteres paa Gaard- og Huus=Mand uden Forfiæl, proportionalitet efter deres Land=

gilde, ligesaa frie Græs og Foder til en Koe og fire Faar.

6) Ubye Sogns Skole. Dertil er opbygget fire Sag nye Huus ved Degne-Voliget, hvor Degnen holder Skole, og derfor er tillagt aarlig reede Penge sex Rixdaler, som ham betales af Skole-Cassen to Gange om Aaret, samt fra hver Mand i Sognet af 1 Fierdingkar Hartkorn, og derover et Læs Løv, saavel som frie Foder og Græs for en Koe og fire Faar, som Sognet selv indbyrdes foreenes om.

7) Hamborg Skole, hvilken er indrettet udi det nye opbygte Degne-Volig, Degnen sammesteds er Skoleholder, og derfor aarlig skal have reede Penge sex Rixdaler, saavel som i Henseende til hans Embedes ringe Indkomster, udi Korn to Tønder to Stiepper Rug og to Tønder to Styr. Byg, som paa Vinen er repareret, og ere for hver Mand en Stieppe Rug en Stieppe Byg, heel og halv Gaard lige, samt iberegnet Larsens øde Hart-Korn 9 Fierdingkar 7 Stiepper for en Stieppe Rug, og en Stieppe Byg, ligesaa for hver Mand et got stikkelig Læs Løv, og frie Græs paa Skoven til en Koe, samt fire Vispund Baar-Korns Halm for hver Mand til Vinter-Foring, Voligs-Mændene uberegnet, som til Skole-Cassen contribuierer.

8) Balslev Skole, er til Bequemmelighed for Sognet indrettet og opbygget ved Kirken, hvor Skoleholderen aarlig er tillagt udi reede Penge tolv Rixdaler, som af Skole-Cassen fra Wedelsborg Striver-Stue to gange om Aaret udbetales, samt tre Tønder fire Stiepper Rug, og tre Tønder fire Styr. Byg, som er tre fjerdedeel Fierdingkar à Tønde Hart-Korn i Sognet, hvilket Sogne-Mændene aarlig inden Juul til Skoleholderen selv leverer, enten samlet eller hver for sig, ligesom for Gød findes, dernæst til en Koe og to Faar, frie Græs, saavel som to

Læs Høe og to Læs Halm til Vinter Foer, å syv og tyve Lispund Bøgt, som er for hver Etæd eller Gaard, fra 1 til 4re Tønder Hørtorn inclusive uden Forffiel et og et halv Lispund hver Slags, fra 4re til 7 Tønder inclusive, to Lispund, fra 7 og derover to og et halv Lispund, og endelig et Læs Tørv fra hver Mand til Skolen leveret.

9) Gibye Skole, hvor Degnen er Skoleholder og har saet tilbyggt fire Fag nye Skole=Stue; Ham er tillagt aarlig sex Rixdaler, Græsning og Foering til en Ko og fire Faar, samt iem og tyve Læs Tørv, Pengene annammer han af Skole=Cassen i Grevskabets Skriver Stue to gange om Aaret, Græsningen foreenes Bye=Værdene selv at anskaffe, som fandt være bekvemmeligst for Byen, og Degne=Foeringen leveres hannem ved Mortens=Dags Tiid af hver heel Gaard to Lispund Høe, og tre Lispund Halm, og hver halv Gaard et Lpd. Høe og to Lpd. Halm, samt et got Læs Tørv fra hver Mand, heel og halv Gaard uden Forffiel.

10) Stielsted Skole, hvilken af nye er opbyggt itag ved Kirken, og dertil antagen Skoleholder, som aarlig skal have tolv Rixdaler reete Penge, fem Tønder Rug og syv Tønder Bøg, frie Græs og Foering til to Kiøer og sex Faar, samt tredive Læs Tørv, Pengene annammer han af Skole=Cassen i Wedelsborg Skriver=Stue, og Kornet af Sognets Indbyggere, efter derover skeete Repartition, saavel som til Vinter=Foer fire Læs Høe og fire Læs Halm, å to og tredive og fire og tyve Lispund.

Da som indbemeldte Degne og Skoleholdere paa anførte Maade ere tillagde stikkelig Løn og Udfomme, enhver efter sit Arbejde, samt Sognenes Omstændigheder og Størelse, saa bepligtes de uden videre Betaling at undervise alle Sognenes Børn uden Forffiel, til at læse i Bøger,

men naar de skal skrive eller regne, maae han Ugentlig å parte lade sig betale to å tre Skilling, eftersom Børnene avancerer, saavel som Introductions-Penge, fire Skilling for hver Barn, som første gang kommer i Skole, fattige Admisse-Børn undtagen, men intet videre enten kræve eller oppebærge.

Skole Cassen, som stedse skal være udi Grevskabets Skriver-Stue under Forvalterens Ansvar, og hvoraf Degnene saavel som Skoleholderne skal betales deres aarlige Løn hver Paaste og Michels-Dag, uden nogen Begring eller Resistance, skal bestaae:

For det Første, udi 5 Sletdaler af hver Kirke udi Grevskabet efter Forordningen, i Steden for Kirke-Utsene.

For det Andet, udi Huusmænds, Haandverks-Folks og Understers Taxation fra fire Skilling til to Mark aarlig, efter Evne og Omstændigheder, som formedelst Af- og Tilgang ikke land fastsættes til nogen vis Summa, men hvert andet eller tredje Aar under Præstens Raadsforsel at efterseges.

For det Tredie, af hver Tjeneste-Karl aarlig fire Skilling, Dreng to Skilling, Pige to Skilling, efter at de har været til Guds Bord, og for øvrigt udi de uviste Stillinger, som ved å parte Spar-Bøsse til hver Sogn land indsamles ved Brøklupper, Gilder og andre slige Levligheder, hvorover saavel som Skole-Cassens øvrige Administration, Grevskabets Forvalter skal aflegge aarlig Regning og Rigtighed.

Dg paa det at denne Skole-Fundation i Fremtiden ved en eller anden Forandring af Grevskabets Possessorer, som paa deres Samvittighed og Ansvar, bepligtes stedse at have et vaaget Øye over, at Anordninger paa alle Sider retfærdig efterleves, ikke skulde supprimeres, eller Skole-

Betientere noget formindskes, saa haver jeg forfattet 2de eens ligelydende, den eene at forvares i Stifts=Kisten hos Hans Høværverdiighed, Hr. Biskopen, og den anden udi Grevskabets Skriver=Stue, som begge til ydermere Bestyrrelse egenhændig er underskrevet og forseglet. Datum Wedelsborg, den 3die Januarii An. 1742.

C. VON WEDEL."

I Hans de Hoffmans Bog findes endvidere følgende Notits:

„56. Paa Kirke=Gaarden er opført et Hospital til 6 Fattige, af Hr. CHRISTIAN Greve af WEDEL, men hvad dertil er destineret, vides ikke, siden Fundationen ey endnu skal være conciperet.“

Efter et Sagn skal det imidlertid være en Friherre Gyldenkrone (der skal være begravet i det sydlige Kapel i Husby Kirke), som har ydet Pengene til Oprettelsen af Hospitalet; men det er, som sagt, et Sagn. Nærmeligere synes det, at Grev Christian Bedell er Manden, men der er i hvert Fald ikke megen Tvivl om, at saavel hans Moder som han selv, og senere hans Søn (Grev Hannibal), have staaet denne milde Stiftelse bi. Grev Hannibal har Aaret før sin Død (han stød sig paa Christiansborg Slot 1766) udvidet og vistnok givet flere Penge og ny Regler for Hospitalet. — Grev Christians Moder, Anna Catharine Banner, har oprettet Skolen i Husby ved en Fundats af 28de December 1712 (se herom Side 40).

I Aaret 1746 (Skjædet er dateret 8de Juni) afstod Grev Christian Bedell Kæns til Fru Agate Rødsten Uhrne, Major Borge Vallendorffs Hustru til Billeshave, for — 6,500 Rd.! unægtelig meget billigt; men det maa dog bemærkes, at Salget fandt Sted med Gjenkjøbsret (eller

som det i Skjødet hedder: med Retrovenditionæ=Ret). Senere er Fæns kommen under Hindsaavl, og det kunde maasse blive et ganske artig Etterspil om Beskoderen af Bedellsborg engang indfinder sig med Skjødet og i Genhold til dets Ordlyd forlanger Fæns tilbage for de omtalte 6,500 Rd.!

Grev Christian Ludvig Bedell solgte, som sagt, ikke ubetydeligt af Jordegodsjet til Priser, som man selvfølgelig nu vil kalde fabelagtig billige. Ifølge Skjøde af 13de Marts 1756 folgte han saaledes til „Fens Rasmusen, Selv Eyer Bonde boende i Holmegaard i Gielsted Sogn en Ager Jord beliggende i Hans Toster, løbende i Øster og Vester, og overflaaren ved Bejen udi Hans Byde . . . Denne Jord, tilligemed vedhørende Enemaal for Øster Ende, næsten Deel Otte Skiepper Land Felt, som tilforn har lagt under Wold=Stædet Grevskabet tilhørende, skal efterdags tilhøre bem.t. Fens Rasmusen . . . fri for Skuld og Afgift . . . eftersom mig dertfor er skeet fuldest Bederlag og Betaling med 100 Rd. reede Penge.“

Det er en temmelig almindelig Talemaade — som ogsaa er fremsat i Beckers Beskrivelse af de danske Herregaarde — at Grev Christian Bedell var uordenlig og ødsel. Jeg kan ikke blot ikke være med til at dømme ham saa usfordelagtigt, men jeg vil endog — efter ringe Evne — søge at forsvare ham, thi jeg har Intet fundet, som egentlig berettiger til at kalde ham ødsel end mindre uordenlig. Den eneste Bebreidelse, der kan rettes imod ham, er vist den, at han „røddede Skov“. Efter hvad der fortællés, skal han „ved Hjælp af 100 Marinere“ have ladet omhugge den store Fens Skov; vist er det, at en stor Del af Sparretorns nuværende Agerland for lidt over 100 Aar siden prangede med prægtig Bøge- og Egskov og endnu

den Dag idag bliver der jævnlig hvert Aar fundet store Træstammer i Jorden. Men om det nu end heraf ser ud som om der ikke er gaaet økonomisk frem ved Rydningen, saa er det dog nærmest „de 200 Marinere“ (der paa staaes nemlig, at have været 200) og selve Opfyndet ved Rydningen, som det maa bebreides, at man ikke engang har ført Feddet bort, men ladet det ligge uordenlig henflængt paa Jorden. Bistnok var det efter mit Skjøn forkasteligt, at rydde Stoven, men hertil kan dengang have været forskjellige Grunde og det bør endelig ogsaa mindes, at Brænde, som nu er en saa søgt Vare, dengang var overmaade billigt, og at det ansaaes fordelagtigere at have Agerland istedetfor Stov. Den naturlige Forklaring er, at Grev Christian Bedell har haft en god Hensigt med Rydningen, idet han har villet forbedre sin Besiddelse og saa er gaaet frem efter de Anskuelse, som ganske sikkert paa hans Tid have været raadende. At disse Anskuelse nu vise sig at være raugale, kan dog egentlig ikke bebreides Grev Bedell, især ikke efter at man i de senere Aar har set, at en nulevende, begavet Mand (Professor Frederiksen), har ved Kjøbenhavns Universitet studeret sig til det samme Resultat. Benægtelse har vel nok været en af Aarsagerne til at „flaa Stoven i Hartkorn“, og det kan jo ogsaa gjerne være, at han har brugt noget Mere end hans og Godskassens Evne strengt taget tillod (der fortælles i saa Henseende, at Grev Christian havde adskillige sømme Forbindelse, som ikke vare uden Uogifter for ham, og man lægger til, at der endnu etsteds paa Godset skal leve Enkelte, som nedstamme fra Grev Christians Concubiner, — men det hører, som sagt, til det, „der fortælles“ —; er det rigtigt, maa man dog mindes, at han levede paa Ludvig den Fjortendes Tid, og at „aalante Eventyr“ i de Dage hørte med til „Møden“ blandt

Adelsmænd —. Ingen veed, hvorledes Efterverdenen vil dømme om den „Mode“, som for Tiden har grebet en Del af vore Adelsmænd og større Jorddrotter i Henseende til Bæddeløbsrytteri. Mon ikke Efterverdenen vil forbauses over, at der i Oplysningens Hundredeaar, da Dampen og Electriciteten kom i Menneskets Tjeneste og aabnede Lansen og — Kapitalen den videste Mark til at arbejde fremad, at da de, som burde regnes til de Første i Landet, syselede — med Kapridning! og som kaldte det „en Grens Pris“ at vinde en Haandsfuld Guld, ved at en af deres ædle Heste blev hidset og pidset og sporet til at rende sig næsten til-døde!

Grev Christian Bedell har paa flere Maader vist, at han havde et godt Hjerter og et aabent Die for Almuens Læve, hvorom Dyrrettelsen af de mange Skoler vidner (alene Skolen i Husby var oprettet af hans Moder i Aaret 1712). Hans Tilfagn til Bodssets Bønder, da de oprettede deres Forening for „Brandstød“ (se Side 40), og hans Forvaring mod at Sparretorns og Bedellsbergs Hoveribønder ikke maatte kjøre de lange Hoveriture for Forpagteren i „ond Søele=Vej“ (Side 38), synes ogsaa at tale for, at man ikke bør dømme for strengt om ham, thi hans Liv falder paa en Tid, da Herremændene i Almindelighed vare Bondens fødte Fjender, medens han, foretemmer det mig, i mange Stykker viste, at han var en hæderlig Undtagelse fra det, som dengang var det Almindelige!

Pengeforholdene paa hans Tid maa ikke have været gode, og meget muligt er det jo ogsaa, at hans Moders store Økonomi og Baaholdenbed ikke blot har været imod hans Natur, men urimelig er den Untagelse jo ikke heller, at hendes Sparsommelighed har for hendes Efterfølger for-

aarsaget Udgifter, som vare større end der paa almindelig Maade kunde bringes tilveie. — Grev Christian Bedells Moder, Grevinde Anna Cathrine Banner, var jo vistnok selv meget oplagt for Handel og Omsætning, og Sønnen er i dette Stykke altsaa traadt i hendes Fodspor. Tiden har blot ikke været ham saa gunstig. Samme Aar (16de April 1708), som hendes Mand, Grev Hannibal Bedell døde, gav hun nemlig Johan Otto Raben for 12,000 Daler 1ste Prioritet i Rugaards Hovedgaard og underliggende Bøndergods, af Hartorn 309 Tdr. 2 Skpr. 2 Fdt. 2½ Alb. og deriblandt en Gaard i Hoved paa næsten 6 Tdr. Hartorn, en paa Bevlinge Heed paa omtr. 4 Tdr. og en i Farsbølle paa omtr. 6 Tdr., hvilke samtlige siden kom til at høre til Elved. — Om det var denne eller en anden Frue der paa Gaarden („Rugaard“; Bedel Simonsen antager, at den har været hende udlagt til Enkesæde), om hvem følgende Sagn fortælles, vides ikke. Det hedder nemlig, at der paa et Sted, kaldet Kjedelbjerg, eller ved Ymosen, en Mose paa Rentelykke-Grund, i gamle Dage stod en Gaard, som vel beboedes af Folk udenfor Bøndestanden, men som dog skulde kjøre i Vagt for Herstabet paa Rugaard; engang sendte da Rugaards Frue Bud dertil, at de idag skulde kjøre for hende til Kirke; men den anden Kone lod svare igjen, at idag vilde Fruen paa Kjedelbjerg selv kjøre til Kirke, hvorover den Rugaards Frue blev saa jornærmet, at hun lod Gaarden Kjedelbjerg sløije! — Forudsat, at dette har været Grevinde Anna Cathrine Banner (hvilket, som sagt, Bedel Simonsen kun formoder), saa tyder dette paa nogen Hensynsløshed hos den gode Frue i Retning af at sløije“, som — hendes gode Gænsfaber usfortalt — nok kan antages at være gaaet i Arv til hendes Søn, da han — i den Tanke, at det var Fordel — lod Søns Skov sløije.

Brevinden, som 1708 laante 12,000 Rb. mod 1ste Pant i Rugaard, folgte den 10 Aar senere, nemlig i Aaret 1718, mod et Slags Bederlag i Fæno m. v. til Kongen. Hun har altsaa ogsaa haadt Sind for Omsætninger og kunnet bruge Penge, og det er høist iandsynlig, at denne Trang til Mønt er gaaet i Arv til hendes Søn, thi Lidene vare paa hans Tid aabenbart blevne ringere. Hans Moder stelte sig helt og holdent ved Rugaard, men han brugte dog en vis Forsigtighed, da han (1746) afstod Fæno med Gjenkjøbsret. Jeg har, som sagt, Intet fundet, der egentlig berettiger Efterverdenen til skaanseløs at dømme ham som „uordenlig og ødsel“; lad være, at han har været uheldig i sine Spekulationer, men jeg synes der er Meget, som tyder paa, at han har haadt et godt Hjerter og gode Hensigter.

Det er sikert og vist, at det ikke var Brev Christian Bedell alene, som „ryddede Skov“. Det ansaaes uden Tvivl paa den Tid som en tilladelig Gjerning og vi maa nu — 100 Aar efter — være taknemmelige for, at der dengang blev skaanet saameget af vore smukke Skove, som der blev. — Naar der var Trang til Penge hos Datidens Herremænd, saa søgte de at indvinde dem ved at hugge Skovene bort for at faa Agerland istedet, — det var sørgeligt, men det var Tidens Retning; den almindelige Mening satte Skjønbeds-Hensynet tilside, og hvorvel vi nu kunne se, at det var en sørgelig Vandalsisme, Tidsaanden førte med sig, saa maa vi dog være varsomme med at dømme haardt om Enkeltmand, fordi han lod sig hilde deraf. — Det gif slet ikke bedre andre Steder end paa Bedellsborg; maasse endog ringere. Om Ruggaard (der i Aaret 1764 den 14de Novbr. blev solgt ved Auktion til den daværende Stiftamtmand i Fyen, Gebeimeraad Carl Suel til Taa-

finge for 61,000 Rd.), fortæller Bedel Simonsen saaledes, at man der, — efter-at han allerede 1766 var bleven tjed af den og havde solgt den ved offentlig Auktion (25de August 1766) for 95,000 Rd. til Byffriver Beck i Svendborg og dennes Svigersøn, Kammerraad Nicolai Duus, — huserede ganske forstræffelig med Skovene uden dog at opnaa at ødelægge dem alle. Duus solgte Gaarden 1769 til Sorgen Juel, men denne gik allerede ialtit et Aarstid efter og Duus maatte da tage Gaarden igjen. Havde det ikke gaaet ud over Skovene i Juellers Tid, saa gik det nu, thi han, Monsieur Duus, holdt med Skov og Gods et Poffers Hus; naar Folk kjøbte 4 Læs Brænde, som paa den Tid kostede 24 St. (!) et Læs, saa fik de det 5te Læs ovenikjøbet, og naar en Bønde havde vist ham en Villighed, hvorfor man ellers pleier at stænke en Aar, saa tillod han ham i det Sted at tjøre ud i Skoven og hente sig et Læs Brænde!

Naar man nu veed, at det paa Grev Christian Bedells Tid gik saaledes til paa andre Steder, saa maa man snarere regne ham tilgode, at han ikke gik videre i sin Tids Forblindelse end at rydde Føns Skov. Jeg kan godt forstaa, at det maa bedrøve den nuværende Besidder af Grevskabet, — der har saa store Fortjenester af den omsigtfulde og dygtige Waade, hvorpaa han lader Skovene frede og forøges ved ny Plantninger (hvorom der senere i min lille Bog vil findes en Fremstilling), — at vide, at en af hans Vorgængere har ladet en hel smuk Skovstrætning rydde, men det maa, som sagt, lægges Tidsaanden og ikke den Entelte tillast.

Grev Christian solgte forøvrigt ogsaa fra Grevskabet Hovedgaarden Søndergaarde og Gods, som derefter gav

Grundlaget til det nuværende Stamhus Erholm og Søndergaard. Ifølge Hans de Hofmans Bog byggede Grev Christian i Aaret 1732 den „prægtige Lade“ paa Bedellsborg og anlagde den derværende Allé paa 600 Skridt.

Grev Christian var tre Gange gift. 1ste Gang med Cathrina Elisabeth Arnoldt (eller Arnbolt), som døde i Aaret 1736, 27 Aar gammel; 2den Gang med Mathea Cathrine Bærnsfjold, som døde 1743, 31 Aar gammel, og 3die Gang med Grevinde Dannesfjold Samsø. — (Grev Christians Søster Hannibaline Bedell-Bedellsborg døde 1741, 33 Aar gammel).

Grev Christian Ludvig Bedell var Geheimeraad, Kammerherre, Amtmand over Hindsøgaavls Amt og hvid Ridder; han døde den 29de Januar 1759.

Det Sagn, som Side 47 er berørt om, at det skulde være en Friherre Gyldenkrone, der har givet Pengene til Oprettelsen af Hospitalet i Huusby, er fuldstændig urigtigt. Hospitalet er oprettet af Grev Christian og, som jeg antydede, er det udvidet af hans Søn [Grevskabets 4de Besidder], Grev Hannibal Bedell, som herom har udstedt følgende Fundats, der gjengives i Originalsproget:

„Jeg Hannibal Greve af Bedell til Grevskab et Bedellsborg Ridder, Kongl: Majestæts Geheime-Raad, Cammer Herre og Hoffmester hos hendes Kongelige Høihed Cron-Princessse, Sophia Magdalena, gjør bitterligt:

At da min Sal: Hr: Fader ingen skriftlig Foundation haver efterladt sig om Huusbye Hospital, som han har ladet opbygge og indrette til Sex Hospitals-Lemmer ved Huusbye Kirke; saa haver jeg derom ladet forfatte efterskrevne

Fundas,

hvorved tilkjendegives at samme Huusbye Hospital skal til ævig Tid vedvare uforandret i alle Maader, ligesom min Sat: Hr: Fader har ladet det anlægge.

Da derved iagttages:

1.

At Hospitals Huuset i sig selv, som er opbygget af Grund-Muur, Tægt med Laigel og indrettet i fire Værelser med Skorsten i Mitten, deraf er Tre Værelser til Lemmernes Logement, med een Seng i hver til Toe Personer, men det Fierde er Kiøkken tilføjes for alle. Det skal paa samme Maade holdes Vedlige i forsvarlig Stand, baade ude og inde, oven og neden af Bedellsborg Grevstabs Possessores, een efter anden uden Ophør, uden mindste Udgift for de Fattige. Ligesaa vedligeholdes Hospitalets Have, som er indrettet efter min Foranstaltning ved den nordre Kirke-Muur, østen for Degnens Bolig, til Raaljord for Hospitalet, som Lemmerne selv røgter, men holdes indhegnet af Grevstabet.

2.

I dette Hospital indlægges Sex Lemmer neml: Toe Mand=Personer i det forreste Cammer ved norre Side, og fire Qvindel=Personer i de 2de Camre ved søndre Side. Disse Sex Fattige nyder ugentlig hver Søndag efter Højmesse pro Persona Toe Mark danske klingende Mønt, som uden Afkortning betales fra Grevstabs Skriver=Stue, og leveres Huusbye Soagne Præst hver femte Uge Tiiie Rigsdaler forud til dend ugentlige Uddeling, som hand haver paataget sig efter derom meddeelt skriftlig Forskrivning, som forventes fornyet af efterkommende Eftermænd i Embedet, saavel i Henseende til Distribution som anden fornøden Inspection ved Hospitalet.

3.

Foruden denne ugentlige Almisse beloves frie Ildbrand aarlig til Fornødenhed, som eragtes at skal være Ette Læs Tørv til hver af de Tre Cammere, og Sex Læs over, Alt til Kjøffenet, som er 30 Læs aarlig, hver til 300 Tørv, hvilke foranstalles af Grebsskabets Eier i rette Tide om Sommeren afleveret de Fattige uden Afgang.

4.

Jus Denominandi forbeholdes Lehns-Herren uindskrænket, naar ikkuns iagttages at Lemmernes Antal ei formindses, og at Mandfolk ei indlægges i Cammer med Qvindfolk; Thi som Lemmerne underholdes paa hans Reining, saa bør hannem og forbeholdes frie Disposition i Udmeldelsen. Den samme Ret beholder hand om een eller anden af Lemmerne, gjør sig uværdig da efter hans Decision at udviises af Hospitalet.

5.

Lemmerne som indlægges forskaffe self udfordrende Senge=Klæder med nødvendig Boestab, som ved Dødsfald sælges til dend Afdødes Begravelse, om noget oversthyder, da at deelis imellem de andre Lemmer, men skulde noget mangle, da bliver dend Afdødes Plads vacant, saalænge indtil Begravelsen er bekostet. Deignen advarer baade Sogne-Præsten og Grebsskabets Forvalter naar Dødsfald sker, da Begge overser hvad den Afdøde har efterladt, bærer Omsorg for at saa det solgt til Begravelsen, da det paaligger Forvalteren at forfatte et ordentlig Skifte uden Belønning, som indføres i een aparte af mig dertil indrettet Protocoll for Hospitalet til Eiterretning i paakommende Fald. De Døde bæres frie bort af Sognets Bønder efter Omgang, uden Bekostning, til Jord, Klokke, Præst

eller Deign, ifkuns een ordinair Liigkiste og Liigklæder af egen Efterladenskab, anden Udgift statueres ikke, som Grevskabets Forvalter bør iagttage til Efterlevelse.

6.

Sogne Degnen som nu er eller efterkommer, anordnes til at have nærmest og først Inspection med Hospitalet og med Lemmerne, at paase at de imellem sig selv fordrages i Kierlighed, beslitter sig paa Renlighed, især Qvindfolkene, at holde alle fiire Camere feiede, efter Omgang under Dem selv, daglig eller ugentlig, at være hverandre til Hielp og Koielighed, naar een eller flere under Dem selv bliver Sengeliggende, at paaagte at ingen Uorden foregaar, ingen ond Forligelse, eller Anden Uffikkelighed i Ord eller Gierning at oversee, men naar hand ikke selv i det Gode kand derpaa raade Bod, da at advare Sogne Præsten og Grevskabets Forvalter derom til viidere Forestilling.

7.

Det paaligger Sogne-Degnen iligemaade at holde Morgen og Aften Bøn for Lemmerne, at formaa dem til Gudsirigt og flittig Kirtegang hver Prædike-Dag, jæfnlig at besøge de Syge og Sengeliggende naar Sogne-Præsten ikke er tilstæde, og forøvrigt at lade sig være angelegen alt det som kand være Hospitalet til Nytte efter den af ham udgivne Forfkrivning, som af enhver efterkommende Deign fornyses.

8.

Af denne Fundak er foriattet Tre Exemplarer, et at forvare i Stifts Kisten, som hans Højærværdighed Hr. Biskoppen tilsendes, et forbliver i Grevskabets Archiv, og et henligger i et dertil forfærdiget lidet Skab i Hospitalet,

hvortil Sogne=Præsten beholder Nøglen til bestandig Efterretning og Hospitalets ævigvarende Bedligeholdelse, i den Orden og Indretning som nu er forfattet;

hvilket paa ingen Maade maa formindskes, men vel forbedres, naar Grevskabets Possessores behager.

Til Bekræftelse og Vidnesbyrd at dette er min faste Beslutning, underskrives og forsegles denne Fundag paa Wedellsborg den 28de Septembr: 1765.

S. Wedell.

Til Bitterlighed underskriver

Borchsenius.

(Past. loc.)

Foruden denne Fundats, der velvillig er meddelt i Afskrift fra Godskontoret, har jeg i Hans de Hofmans Bog fundet den Side 5 omtalte Fundats, hvorved den daværende Besidder af det nuværende Wedellsborg, Otto Skinkel til Iversnæs, i Aaret 1446 skænkede 3 Gaarde i Asperup Sogn til Bends Herreds Præster for en Sjælemesse for ham, hans Frue Cecilie, hans Forældre, hans Datter Tomfru Hilleborg Skinkel og hendes Fæstemand Knud Henriksen Gyldenstjerne, hvilken Messe siden gik over til en Prædiken, som endnu 1646 blev holdt. Denne Fundats, der alene for Sprogets Skyld turde være af Interesse, lyder saaledes:

LOTTE SCHINCHEL til Iwersnes, hans Gave-Brev og Skøde, dateret St. Povel's Dag 1446, med Knud Gyldestiernes Confirmation, Francisci Dag, An. 1529, samt høylevlig Ibhufommelse CHRISTIANI V. Stadsfætning den 5te Febr. 1687, at 3de Gaarde beliggende i Asperup Sogn, skal være og forblive en Talent- og Communion-Gods til alle Wends Herreds-Præster ic. derom følgende:

Alle Mand dette Brev seer, høre eller læse, hilser jeg
 OTTE SKINKEL af Ivernisk, Ridder, tierligent med vor Herre, kundgjør jeg det alle Mand med dette mit aabne Brev, at jeg af min fri Billie, og af min tiære Hustrues CECILIE, Hr. KNUDS HENDRICHSENS, Ridder, og min tiære Datters Jomfrue HILDEBORGS Billie, haver undt, opladt og stødte Hederlige Herrer, Sogne-Præster i Wends Herred, og alle deris Efterkommere, tre mine Gaarde i Wends Herred og i Asperup Sogn beliggendes. En Gaard i Asperup, der Hans Andersen i boer, og skulder aarligen 1 Orte Byg, 8 Skill. Ubbst, 1 Faar, 1 Lam, 2 Giæs og 2 Høns. Item en Gaard i Baaring, der Niels Pedersen i boer, der skulder 1 Orte Byg, 8 Skilling Ubbst, 1 Faar, 1 Lam, 2 Giæs, 2 Høns, 2 Skpr. Havre. Item en Gaard i det samme Sted Baaringe, der Anders Bang i boer, og skulder 1 Orte Byg, 13 Skill. Ubbst, 2 Giæs, 2 Høns, 2 Skpr. Havre, til Taknemmeligheds Wre for min Siels Hilsen, for min tiære Hustrues CECILIE, Hr. KNUD HENDRICHSENS, min tiære Datters, Jomfrue HILLEBORGS, og for min tiære Faders Siel, Hr. BENEDICHTE SCHINCHEL, og for min Moders, Frue HILDEBORGS, og for alle deres Siels Helsen, der jeg er skyldig Got for at gjøre, med saadan Wilkaar, at fornevnte Hederlige Præster, der nu boer i Wends Herred, og alle

de Præster derefter kommer, skulde gjøre mig og mine Bener, der nu fornevnte ere, en høytidelig Begiengelse en Tid om Aaret, som er paa den Tirsdag næst efter St. Olufs-Dag, uden al Hielp=Rede og Ginder, med Messe og anden Guds=Lieneste, som herefter stander skrevet, først om Morgenen paa fornevnte Dag, førend Dieffen begyndes, da skulde de holde Vigillias med 9 Lectier, item dernæst skulde de holde en sungen Siele=Messe, for de fornevnte gode Foltis Siele, og for alle gode Foltis Siele: item Høymessen sungen af vor Frue, siden de andre Messer skulde tilgange, som det da bør at være; Item skulde de fornevnte Præster, de nu ere, og de herefter kommer, holde mig, min Hustru, Hr. KNUD, Somiru HILDEBORG, min Fader og min Moder in Memoria i alle deres Messer, og det skal skrives i alle deres Messe=Bøger, circa memoriam vivorum & mortuorum, item tilbyder jeg mig og mine Arvinger, fornevnte Guds og Gaarde, fornevnte heerlige Præster at frie og frelse for hver Mand's Tiltale, som Lands=Lov udviser, og at forsvare de fornevnte Gaarde og Guds for Giesteri eller anden Tyngsel. in cujus rei testimonium Sigillum meum, una cum Sigillis dominorum nobilium & discretorum, videlicet Domini Canuti Henrici Militis, Nicolai Ranzau Armigeri, & Henrici Balm, Proconsulis in Medelfart. Datum Anno Domini 1446."

Inten jeg gaer videre i denne lille Beskrivelse, maa det maasse være mig tilladt af nogle Smaantitser, som en af vore flittige Samlere har været saa venlig at jende, at bidsætte følgende:

I Aaret 1679 ægtede Christian Banner til Lagenstov (nu Frederiksgave) Mette van der Kula*) paa Løgtved. De havde 16 Børn, deriblandt Anna Cathrine Banner, som 1699 — 19 Aar gl. — ægtede Grev Hannibal Bedell. — 10 Aar efter, nemlig i Aaret 1709 den 5te Mai, blev Anna Cathrine Banners Broder, den dengang 25-aarige Kapitain i Gården Eric Banner fra Frederiksgave gift paa Løgtved med Anna Bind van der Kula. Allerede Aaret efter blev hun imidlertid Enke, thi den unge Kapitain Eric Banner faldt den 10de Marts 1710 ved Helsingborg, hvor den svenske General Stenbock slog Frederik den Fjerdes Tropper. Han og hans Broder, Niels Banner, der var Kapitain i Søetaten, vare Banner=Slægtens sidste Mænd, og dog havde de været 15 eller 16 Søssende; Anna Cathrine Banner var formentlig den ældste af disse.

Mette Banner (født van der Kula eller Kubla) blev kun nogle og halvtredshindstyve Aar gammel. To Aar før sin Død (1709) folgte hun Frederiksgave (der siden 1667

*) Om Mette van der Kula — Moderen til vor Anna Cathrine Banner Bedellsborg — veed Sagnet at fortælle, at hun kun var en simpel Bondepige fra Stubberup eller Thurup, der tjente for Malkepige paa Gaarden og som Banner blev forelsket i og ægtede, hvorfor hun ogsaa bestandig havde sin Malkebotte, Malkestol og Træsto staaende paa sit Natbord til Minde om sin forrige Stand. Det er dog, som sagt, kun en taabelig Opfindelse, thi der er slet ingen Tvivl om, at hun var af gammel Adel. Det Rigtigere er vistnok det, Bedel Simonsen udtaler, at hun har taget sig ibrig af Meieriet og det maaste i den Grad, at det i Bondens Dine kunde synes bedre at anstaa en Bondepige end en adelig Dame! — — —

havde været i Slægten Banners Besiddelse, idet Kongen i det nævnte Aar skænkede Hagenstov Gaard og Gods til Geheimeraad Niels Lttesen Banner*), som da blev Amtmand eller Statteopkræver) til General og Ridder af Elefanten Frank Ischum v. Devik, som dengang eiede Hindsgabl. (Det var ham, som den 20de Decbr. 1712 førte det danske Rytter i den ulukkkelige Træning ved Gadebust i Mecklenborg=Everin, hvor den svenske Feltherre Grev Magnus Stenbock — ligesom to Aar forud [1710 ved Helsingborg], tilføiede de Danske et uventet Nederlag). Medens denne General Devik eiede Frederiksgave, havde Gaarden Bøndergods baade i Stubberup, Haare og Gmteljar, hvilket i Tidernes Løb enten er bleven Selveiendom eller kommen under Bedellsborg. Kaals Dølle ved Afsens har ligeledes engang hørt til Frederiksgave.

I Aaret 1702 klagede Grev Hannibal Pedell over Husby Degn Emmanuel Petrest's „Fjilderi, Helligdagsbrøde, Spil og voldelige Overfald paa Gravens Tjæner og Bønde Lavrs Pedersen i Husby“, saa Petrest maatte møde baade i Bedellsborg Birkething og for Provsteretten, hvor det oplystes, at Degnen paa Mariæ Kensefsdag (den 2den

*. 1668 ansøgte han om Navnet Hagenstovgaard maatte blive forandret til Frederiksgave, hvilket Kong Frederik den 3die under 1ste April 1668 tillod. — Han blev Amtmand over Afsens og Hindsgavls Amter og døde 1670, hvorefter hans Søn Christian Banner arvede Gaarden. — Navnet Hagenstovgaard skal hidrøre fra, at den var bygget af en Kæmpe, Helled Haagen, som erobrede Hellenæs fra andre Kæmper og gav den sit Navn.

Februar 1702) havde siddet i Husby Kro og spillet Kort med nogle af Grevens Bønder. De spillede om en Ost, men omsider blev Degnen uenig med en Medspiller og fra Erdstrid kom det til Haandgribeligheder. Under Slagsmaalet sprang nævnte Lavrs Pedersen op paa Ryggen af Degnen og rustede ham i Haaret, idet han raabte: „Du har truet med at ville banke alle Husby Mænd; Du skal faa en Ulykke!“ Med sin ubehagelige Rytter paa Ryggen foer Degnen ud paa Gaden, idet han dog fra Krostuen medtog en stor Lysfstage, hvormed han dunkede løs paa Rytteren, saa at denne tilsidst maatte give Slip, idet han skjældte Stolemesteren ud for en Skjælm. Lavrs Pedersen opfordrede nu sin Modstander til en Afgjorelse „paa de bare Næver“, men Degnen, der imidlertid var bleven frataget Lysfstagen, greb et Stykke Træ og bibragte dermed den drillende Lavrs et Saar i Hovedet: „ungefæhr 3 fingerbrede langt foruden et lidet hull“. Imidlertid bleve de dog forligte og tilbragte ikke blot hele Resten af Dagen, men endogsaa den paafølgende Nat med Svir i Kroen. Degnen blev dog ikke dømt, thi da han „allerlydmøgeligst henstvede til Grevens Raade“, slap han med at modtage en starp Trettesættelse og en alvorlig Paamindelse om at afholde sig fra al slig Uffikkelihood i Fremtiden og en vis behørig Ærbødighed mod sine Overordnede, deriblandt da navnlig mod Grev Bedell, samt med at bøde 6 Lod Sølv til fattige Præsteenter.

Om Bedellsborgs 4de Besidder af Greverne Bedells Slægt. Grev Hannibal Bedell ved jeg i Grunden ikke Andet, end at han var gift med Komtesse C. S. Moltke

til Bregentved. I en ung Alder — han har neppe været mere end nogle og tredive Aar — stød han sig paa Christiansborg Slot. Muligt er det jo, at Hoffivet ved Dronning Sophie Magdalenas Hof har givet Anledning til, at han gjorde en saa brat Ende paa sit Liv. Den nævnte Dronning, der var Datter af en tydsk Stillingsførste, den brandenburgske Markgreve Christian Henrik, var født 28de Novbr. 1700. Hun havde Bryllup med Kong Christian den Sjette som Kronprinds paa Slottet Pretsch i Sachsen den 7de August 1721. Danmark havde ikke Grund til at glæde sig ved denne Dronning, og det er jo meget muligt, at Livet i hendes Nærhed ogsaa har været en Sorg for Grev Hannibal Vedell. Hun foragtede Landets Sprog, lod sine fattige tydske Slægtninge leve paa det Beskaffning, lagde ved sin umaadelige Odselhed og Pragtsyge (Opsførelsen af Christiansborg, „Hirsch“holm (Hørsholm) og flere Slotte) Spiren til Finantsvæsenets Odelæggelse og var især Skyld i den asmaalte Stivhed, der holdt Kongehuset fjernet fra Folket, som i det skinnelige Bæsen, der fra Hoffet udbredte sig blandt dette under Kong Christian den Sjettes Regering. Ballø Stift, hvorom der i vore Dage har været ført saa heftig Strid, oprettede hun af Landets smaa Finantser. Som Entedronning var hun dog den Første, der udstiftede Bøndergodiet og overdrog Fæsterne deres Gaarde til Eiendom paa det hende tilhørende Hørsholms Amt — ikke just af Kjærlighed til Bønderne, men for med Tiden at skaffe Godskassen nogen Indtægt. Livet ved hendes Hof, hvor Intriger, Odselhed, Pragt og Unatur sikert nok har været tilstede i fuldt Maal, kan godt have været saa broget, at det har kunnet bringe en Mand til Fortvivlelse. Grev Hannibal Vedell var Kammerherre hos hendes Sønnedatter (Frederik den Femtes Datter), der

ligesom Bedstemoderen hed Sophie Magdalena (født 1746) og som 20 Aar gammel, i Aaret 1766, blev gift med den svenske Konge Gustav den Tredie og var Moder til Gustav den Fjerde Adolf; hun døde i Aaret 1813. Det er maaſte kun et Træf, at Grev Hannibal Bedell gjorde Ende paa sit Liv, netop samme Aar, som Prindsesse Sophie Magdalena blev gift med den svenske Konge.

Grev Hannibal Bedells Giftermaal med Komtesse Moltke fra Bregentved fandt sandsynligvis Sted i Begyndelsen af Aaret 1752, men da han var ansat ved Hofset, er det rimeligt, at han ikke har opholdt sig ret meget paa Bedellsborg, ikke engang efter at Faderen i 1759 var aagaet ved Døden og han overtog Besiddelsen.

Sans Livslede er, som antydet, rimeligvis opstaaet under Hoflivet og det kan jo ogsaa tænkes, at han allerede i 1765, da han gav Fundatsen om Hospitalet i Husby, har tænkt paa at ende sine Dage, hvorfor han først vilde sætte en god Gjerning til sit Minde.

I Aaret 1766 — det samme Aar som Grev Hannibal Bedell døde — rasede en voldsom Kvægsyge i hele det vestlige Fyn og sandsynligvis over hele Landet. Alene paa Frederiksgave døde 400 Køer og Ungkvæg og rimeligvis er hele Bedellsborg Gods, dog især de større Gaarde, bleven hjemløst af denne Ulykke.

1753, den 25de Marts (Mariæ-Bebudelsesdag, „Frue-
dag“, og dette var tillige en Søndag eller dobbelt Hellig-
dag, thi det var først i Aaret 1772 den affaffedes som
kirkelig Helligdag for Danmark) fødtes paa Bedellsborg dette
Herresædes 5te Besidder Grev Frederik Ludvig Bedell,

der blev Stiftamtmand i Fyen, Kammerherre og Storkors af Danebroge.

Da han overtog Besiddelsen af Bedellsborg, bestod det samlede Hartkorn ialt af 1681 Edr. 2 Skpr. 2 Fjdt. 2 Alb., men han fik det atter forøget til 2,500 Edr., dog med en Gjæld af 50,000 Rd. Han fik derfor i Aaret 1812, da Pengene vare saa yderst flette, Tilladelse til at sælge 80 Edr. Hartkorn Bøndergods for dermed at afbetale denne Gjæld, dog imod at han forpligtede sig til at lægge 7 Edr. Hartkorn Allodialgods (fri Eiendom, uden Lehnspflicht) ind under Grevskabet samt at henlægge en saa stor Kapital i Bankfonds, at den gav en aarlig Indtægt af 224 Rigsdaler Species.

I Aaret 1776 (ifølge Bevilling af 1ste December) købte Grev Christian Ludvig Bedell Herregaarden Billestov, som nu beboes af Kammerherre Baron Julius Georg Ferdinand Wilhelm Bedell (den nuværende Besidders Broder). Billestov er bygget i Aaret 1577 af Sten Bille; Ladebygningerne ere dog først opførte langt senere, nemlig i Midten af det forrige Hundrebaar. Aaret 1718 eiedes Gaarden af Fru Karen Brahe, som solgte den til Jørgen Larsen; 10 Aar efter (1728) overtoges den af Sidstnævntes Broder Anders Lauridsen Hviid, og atter 10 Aar efter (1738) af dennes Svigersøn Wilhelm Frederik Fahrenhorst, som formentlig var den, som solgte Gaarden til Grev Frederik Ludvig Bedell for 60,000 Rd. Billestov Gaard og Gods bestod da af 355 Edr. 14 Alb. Hartkorn.

I Grev Frederik Ludvig Bedells Besiddelsestid var der ikke ganske saa Sammenstød mellem Wamborg Bønder og Marsvinsjæger-Lauget i Middelfart, hvilke Uenigheder forøvrigt ikke synes at være opstaaede fordi Greven selv gjorde Fordring paa nogen Særrettighed til Fangsten.

Hans de Hoffman figer etsteds i sin Bog (under Bends Herred):

„Nof haver Gamborg Sogn om Lørdagen Frihed til Marsvins-Jagten. fordi de (Jægerne) fra Middelfart trække deres Garn op paa Gamborg Sogns Grund.“

Denne „Lørdags-Frihed“ maa sandsynligvis have givet Anledning til Smaarivninger, thi da Jagten dengang, trods det ringe Udbytte, var paalagt store Afgifter, som maatte udredes af Lauget i Middelfart (den egentlige Fordeel ved den var af Kongen overdraget Færgemand Reesen, dennes Enke og senere Kirstine Werckmeisters), saa er det ikke til at undres over, at de Middelfart Jægere maatte være om sig. Grev Bedell synes at have været meget medgjørlig og at have gjort sit til at stifte Fred mellem de stridende Parter, hvorom følgende Brev til Byfoged Lund i Middelfart synes at give et Vidnesbyrd.

„Belædle

Høistærede Hr. Byfoged!

I Anledning af Deres Belædelheds Begjæring har ieg advaret Beboerne i Gamborg, at de ved den dem forundte Maresvins-Jagt ey foretager sig noget utilladelig, og paa lige maade vil jeg og bede Hr. Byfogeden tilholde Maresviins-Jægerne i Middelfart da naar enhver bliver paa sit eget og ey foretager sig noget ulovlig, kand ingen Dispute existere.

Forblivende iøvrigt med megen Høvhagtelse.

Deres Belædelheds
hengivenste Tiener

C. Willemoës.

Wedellsborg

den 22de December 1775.“

Den 5te Juni 1779 ægtede Grev Frederik Ludvig Bedell: Frøken Frederikke Louise Klingenberg, født den 1ste Januar 1755. Han var dengang Kammerherre og Major i Rytteriet, men blev:

Den 23de Oktober 1783 Amtmand over Afsens og Hindsøgaavls Amter.

Torsdag den 20de Januar 1785 fødtes paa Bedellsborg en Søn, som Mandag den 31te Januar døbtes i Kapellet paa Bedellsborg med Navnene Joachim Georg Bedell; Fadderne vare: Grevinde Georgine Moltke, der bar Barnet, og Grevinde Berete Eleonore Hedevig Kantzau, der stod hos. Desuden: Scheimeraad, Grev, Joachim Godtke Moltke til Einfiødsborg og Rjorup, Amtsforsvalteren over Afsens og Hindsøgaavls Amter, Kammeraad Villemoes (Heltens Fader) samt Krigsraad Bedell til Rjærsgaard og Hølsegaard. Denne Nydøbte var Friherre og steg til General og Stortors af Danebroge. Han ægtede den 25de Juli 1812 Frøken Olave Jul; deres Søn (?), Friherre, Baron Frederik Julius Bedell, der fødtes paa Bedellsborg den 14de Februar 1814, er nu Overforster paa Ballø, Højjægermester og R. af Dbr. — General, Friherre Joachim Georg Bedell døde paa Bedellsborg den 17de Juli 1860.

Grevskabets 5te Besidder, Grev Frederik Ludvig Bedell, døde i Aaret 1817.

Den 6te Besidder af Bedellsborg var hans Søn Grev Wilhelm Hannibal Bedell, gift med Frøken Louise Warnstedt af Huset Løitmarkt i Holsten. Han var Kammerherre og Major. Grevskabets Besiddelse — der for ham kun varede i 11 Aar — bragte ham næppe stor Tilfredshed, thi Godset var under de daarlige Bøngesforhold gaaet

stærkt tilbage i Velstand baade for Herremænd og Bønder. Det var ikke særligt paa Bedellsborg Gods, at Alt stod saa daarligt til i dette Hundreedaars første Decennier. Krigen og de uhyre Tab, den medførte for Staten, ramte Folket paa en Tid, da det ikke kunde bære dem. Overalt i Landet var der en Vengensød og Forknythed, som lammede ikke blot al Foretagelsebaand i det Hele og Store, men ogsaa i det Smaa, ja selv saagodt som enhver daglig Syssel foregik kun af Nød og Trang. Regeringen vedblev at udstede Papirspenge, indtil det endte med Statsbankerot (1813). Muret efter tabtes Norge, Flaaden var borte, Velstanden borte, Modet borte. I de næste 16 Aar herskede der noget nær Gravens Stilhed i alle Forretninger og et af de saa Ulyspunkter var Bankens Bestyrelse; thi da Rigsbanken (1818) var gaaet over til at blive en Nationalbank med en folkelig og uafhængig Bestyrelse, arbejdedes der med Dugtighed og Held paa atter at bringe Fasthed i Vengevæsenet og gif det end langsomt, saa lykkedes det dog tilsidst.

Som et Exempel herfra Egnen paa, hvorledes Alt i dette Hundreedaars Begyndelse var lammet, kan anføres, at Marsvinsjagten var gaaet rent istaa, og da jeg i Middelfart By=Arkiv -- til hvilket der velvillig har været overladt mig Udgang -- har fundet nogle Optegnelser, hvoraf det fremgaaer, at den daværende Besidder af Bedellsborg, Grev Wilhelm Hannibal Bedell, ikke var ganske uberørt deraf, vil jeg her omtale det lidt nærmere.

I tidligere Tid blev der af Jagten svaret en Tiende, som tilfaldt Kronen. Afgiften blev hver Gang bortforpagtet for 6 Aar senere for 3 Aar ad Gangen. Det var dog ikke nogen egentlig Tiende, thi i 1750 ses den at have været hvert 6te Marsvin. Denne Afgift var dengang som

en Slags Pension af Kong Frederik den Femte overdraget til Enkefru Karen Mechlenborg, afdøde Førgemand, Kapitain Reesens Enke, som ved Kontrakt dateret, „Nyssøe den 13 Januarii A^o 1751“ overdrog Kongetienden til det af 30 Mand bestaaende Laug for en aarlig Afgift af 80 Rigsdaler Kurant, at udbetale med en Fjerdedel hvert Fjerdingaar. Der gaves ved denne Leilighed Afkald paa „dend Tonde Dll eller andet“, som Marsvinsjægerne forhen havde nydt af Kongens Tiende. De 30 Marsvinsjægere, som alle boede i Middelfart og vare eneberettigede til Jagten, vare dengang følgende: Hans Pedersen, Hans Clausen, Otte Sorensen, Michel Lund, Ivar Nielsen, Rasmus Kof, Sorgen Sull, Johan Henrich, Niels Kof, Christen Jensen, Jacob Jeltsen, Ludvig Hermandsen, Mads Jensen, Søren Ottesen, Anders Rasmussen, Niels Henriksen, Peder Jensen, Knud Michelsen, Matthiis Envoldsen, Peder Jørgensen, Jens Larsen, Stephen Christensen, Lars Rasmussen, Anders Poulien, Johan Johansen, Christopher Envoldsen, Niels Michelsen, Friderich Ottesen, Niels Laurigen og Jens Michelsen.

Den 26de September 1761 blev Kontrakt sluttet paany paa de samme Billaar: „80 Rd. aarlig uden Dll“. Ved en af Kong Christian den Sjette paa Fredensborg den 25de Oktober 1762 udstedt kongelig Resolution blev Kongens Anpart efter Karen Reesens Død overdraget til Herlov Werckmeisters Enke, Kirstine født Stribolt. — En halv Snes Aar senere, nemlig den 24de Juli 1773, klagede Middelfart Marsvinsjægere over det Indgreb, som Beboere paa Bedellsborg Gods, navnlig i Hamborg, gjorde i den Eneret, som Kong Frederik den Fjerde havde staaet dem den 9de Decbr. 1718, idet Kongen forbød Grevinde Banner at drive og deltage i denne Jagt.

Kapitain Reesens Enke døde i Aaret 1774; det følgende Aar ses hendes Søn, Laurits Reesen, Sogndegn i Gladsaxe og Herlov i Sjælland, at have paa egne og Medarvingers Begne tvitteret for 8 Rd. 72 St., som „de gode Mænd, Marsvins-Jægerne i Middelfart skyldte hans fal. Moder i Afgift“.

Fra denne Tid synes der at have fundet nogen Tilbagegang Sted i Marsvins-Jagten og iormodentlig af denne Grund er det, at der i 1777 førtes en bitter Steid mellem Kirstine Werckmeisters og Jægerne, hvorom nedenstaaende Besværing til Kongen giver Oplysning, som jeg — skjøndt den egentlig ikke hører hjemme paa dette Sted — dog ikke vil undlade at medtage, ialfald som et Bidnesbyrd om den Smaaligheds Aand, der paa denne Tid og langt ind i dette Hundrebaar, gif igjennem ethvert Foretagende. Den omtalte Besværing er dateret Middelfart den 16de December 1777 og lyder saaledes :

„Af forestaaende, maa vi med største Forundring fornemme hvorledes Herlow Werckmeisters Enke Kirstine Stribolt som allernaadigst er forundt Marsvins-Lienden her ved Middelfart, har driflet sig til at paadigte os eendeel u Sandfærdige og nærgaaende Beskyldninger og underltaaet Sig samme for Hans Kongel. Maist. allerunderdanigst at andrage men hun er mer at undskyldte end den der har ført Pennen for hende i denne Begivenhed thi det er bekjendt at hun er hengiven til en Skrobelighed som i sær saalange Mars-Svins Jagten vaerer tager saaledes overhaand at hun undertiiden er uden Forstand og ikke formaar at hielpe Sig Selv, saa at i fald hendes levemande og opjørsel nærmere blev undersøgt, troer vi hun blev agtet uværdig til den hende paa Mars-Svins-Lienden forundte Kongelig allernaadigst Bevilling.

Derimod er det og desværre en Vilkendt Sandhed at Mare-Sviins-Fangsten nu eendeel Aaringer saaledes har aftaget at i fald den ikke herefter bedre vil lykkes, frygter vi for at blive nødt til same aldeles at ophæve, hvortil den anseelige Byrde ved at miste den Siete Part af Vores Fangst under Navn af Konge Tiende som vi maa levere til Hertog Werdmesters Enke Kirstine Stribolt eene og alleene vil blive Uarsag; hvorledes eller hvorfor denne Byrde i gamle Tiider er blevet vore Forsædre paalagt, er os alle u bevidst, men vi veed at ellers ingen svarer uden Tiende-Parten af alt det hvoraf Tiende bør svares, Mare-Sviins-Fangsten alleene undtagen, hvoraf vi maa hde den Siete Part. Til denne Fangst var vi 30ve Mand alle enrullerede Matroser til hans M. Tjeneste i paa-komende tilfælde, som maa anskaffe og vedligeholde ey alleene 10 Baade men endog Garn og Redskaber, hvortil medgaaer store og anseelige Penge Udgifter for os som alleene fattige Folk og de fleste med Koner og smaa Børn i allerhøderste Armod og Fattigdom.

De Fordeele som af denne Mare-Sviins-Fagt ved det Suerste og Møjsommeligste Arbeide i Frost og Kulde om Vinter Dage fra Kl. 4 om Morgen til den Mørke Nat ofte i Livs Fare med farlige Beyr paa det vilde Hav, kan tilvejebringes, kan nu ikke længer opmuntre os til at øve denne Fagt men da vi om Vinteren naar Elibs Far-ten ophører ikke kan tage os andet for saa skal vi ligesom være nødt dertil for ikke at gaae Orkesløse og ledige, saa og i henjende til Voer Fattige og Trængende Vilskaar at tiene lidet til underholdning. Dersom vi nu maatte være saa lykkelig at denne vores Erklæring hvis indhold i et og alt, ey alleene samtlig Byens Indvaanere men endog Landets Indbyggere her i Egnen kan bekræfte den reene Sand-

hed, maa finde Børes Høve Øvrigheds Biesald, saa haaber og troer Vi allerunderdanigst at Hans Kongel. Maist. af særdeles Kongelig Naade om ikke gandske ophæver og eftergiver os denne Tiende, saa dog i mindste lætter os samme tunge Byrder hvorunder saa mange baade unge og gamle i mange Aar har maattet Sukke.

Hvad angaaer endholden af Solicitantindens Klage og de derudi imod os fremsorte haarde og u Sandsærdige Bestyldninger, hvorover egentlig Børes Erklæring er Requireret, da endstønt her ikke behøves uden en Simpel Benægtelse, siden alt det hun anfører os til Bestæmelse og Fornærmelse, ikke medfører mindste Skin af Sandhed, saa vil vi dog ikke undlade i muligste Kortbed at besvare same:

Da Solicitantinden ved Sal. Frue Reesens Dødelig afgang A^o 1774 tilfaldt forbemeldte Mare=Sviins=Tiender, forespurgte Hun Sig Hos Lauget om det ligesom i gamle Tiider og hidindtil ville Hiemsføre og lade befordre her til Byen Hendes Siete Part af Fangsten, saa ville Hun derfor, ligesom i de ældre Tiider siik var og andre vedkommende forhen med Lauget har været indgaaet og anordnet levere Aarlig en Td. Dd saa god som 4 Rd., 2 Rander Brændeviin, 5 Pd. Lys, 2 Pd. Tobak og desuden betale for hver 6te Sviin der blev ført til Bladsen fire Mark Dansk for op Kiørselen og 2 Mark til Husleje, hvilket hendes anbud Lauget ikke ville forkaste u agtet hun efter Billighed burde tage langt større Deel i Børes Udgifter og Beføstninger, men fordi det saaledes hidtil havde været en Eld gammel Skik saa ville Lauget for det øvrige lade Resten antome paa hendes egen Generøusitet imidlertid meddeelte hun Lauget sin Revers paa ovennevnte Aarlige Udgifter under 12te Novbr. 1774 hvoraf herved følger en Verificeret genpart og mere vad derudi

er anført enten Penge eller Penges Værd, er aldrig bleven hende fordret eller forlangt, og som er vore Forfædre og Os saavel i de Eldre Tider som og hidtil gotgiort og betalt af de vedkommende der har oppebaaret Tienden in natura.

Lige saa er det og Bestaffen med Kirkens Tiender som er kun den 30te Part af Fangsten. I mange Aar saavelsom endnu, har Lauget derfor betalt aarlig vise Penge til Kirken, men i forrige Tider da denne Tiende blev oppebaaret in natura, blev ligeledes af Vedkommende der havde Kirkens Tiende i Forpagtning, betalt alle paa-gaaende Udgifter som den aflod kunde tilkomme efter accord med Lauget, som endnu hvortlængde det end er siden, med lovfaste Vidner kan gotgiøres. Her var gamle Mare-Sviins-Jægere paa 80 Aar og derover, som fra deres unge Aar af og saalænge de vare duelige, har været i Lauget og endnu lever, men ingen er til som veed eller kan huske at Hans Majts. anpart Tiende nogen sinde er leveret paa Toldboeden her, Altsaa er hendes andragende endog i den Deel heel u Sandfærdig og at hun skal nyde denne Tiende uden Afgift, efter den hende derpaa meddelte Kongel. aller-naadigst Confirmations Bevilling, derved kan umulig forstaaes at Lauget nu herester mere end i forrige Tider skal bebyrdes med denne Tiendes Ydelse, men meget meere at hun skal nyde den uden Afgift til Hans Majt., siden det endnu er i iminde hos de gamle Mare-Sviins-Jægere at bemt Tiende, har været bortforpagtet saaledes at Forpagterne der af har svaret aarlig en vis afgift til Hans Majts Kasse.

M. d 16de Dec: 1777."

Under 4de Februar kom der igjennem Stiftsbefalingsmanden i Fyen den Bæfled til Kirksine Werdmeisters, at

hun var ubesølet til at fordre den hende af Kongen tilstaaede Anpart af Jagten hjembragt uden Godtgjørelse til Jægerne. — I Aaret 1779 sluttedes der en ny Kontrakt med hende, hvorefter hun kun fik 60 Rd. aarlig.

Den 21de Januar 1780 beklagede Marsvinsjægerne sig over, at Myndighederne forbød dem at gaa iland paa Skrillinge Mark og Bedellsborg Grund, fordi der var Krægsbyge! I deres Besværing anfører de det betydelige Tab, som herved paaføres dem, idet de endog „land beviisliggiøre at have faaet i en af disse Dage 46 Estr. Marsviin a 3 Rd. værdig hver Stukke“.

I Aaret 1783 havde Grev Frederik Ludvig Bedell støvnet Marsvinsjægerne fordi de gik iland paa Svins, medens Jægerne paa deres Side klagede over Bønderne i Gamborg, som gjorde Indgreb i deres formentlige Rettigheder. Der blev i den Anledning den 12te April 1783 ført Bidner paa Bedellsborg, hvortil Kammeradvokaten paa Kronens Vegne havde bejuldmægtiget Sagfører H. J. Tropol i Odense. Udfaldet af denne Sag synes at have været til Fordel for Jægerne i Middelfart. Senere ses det, at Kongens Liende ved offentlig Auktion den 6te August 1792 blev for 3 Aar tilstaaet daværende Postmester Brandt i Middelfart, der blev Høistbydende med en aarlig Afgift af 44 Rd. 24 Sk., der betaltes til Amtstuen i Afsens. Dette var slet ikke efter Jægernes Sind; de havde nemlig fort iforveien ansøgt om, at de selv maatte faa Kongens Anpart overdraget mod en vis aarlig Afgift.

Da dette ikke blev bevilget, kom det strax til Strid med Hr. Brandt, hvilken Strid synes at have haft det Udfald, at Jagten i Slutningen af forrige Hundrebaar ophørte. Jægerne havde længe været misfornøiede med

den store Afgift, der paahvilede dem, og det var kun med Modvillie, at Afgiften blev betalt. — Striden med Postmester Brandt fik dog ved et formeligt Forlig den 26de Juni 1793 en Slags Afslutning, idet daværende Byfoged Bluhme, i Henhold til en kongelig Resolution af 29de Mai s. A. samlede med de stridende Parter ved Havnen i Middelfart. Paa Marsvinsjægerens Vegne møtte Bendix Andersen og Anders Pedersen Baaring. Retsvidnerne vare Lange (eller Langaa) Schulz og Tørgen Henriksen Handffemager. Postmester Brandt erklærede sig ved dette Forlig villig til at betale Jægerne 4 Rd. aarlig for at føre Kongens Part af Fangsten fra Fangstedet til Teglggaard. For denne Afgift, samt for 5 Mk. 54 Sk. til Husleie og Vognleie er der for 1793 og 1794 meddelt Kvittering af Bendix Rasmussen, Chr. Thorsen og Christian Nobel; men for 1795 er der kun kvitteret for de 5 Mk. 54 Sk., og det er sandsynligt at Fangsten dette Aar er gaaet meget tilbage eller maasse er helt ophørt.

Den sidste Formodning er vistnok den riistige, thi med Bernstorffs Død 21de Juni 1797 begyndte i Grunden den lange Frangjelskrid for Danmarks Dypblomstring baade i aandelig og materiel Henseende. Efterhaanden staaede ogsaa den for Agerdyrningens Fremme saa vigtige Selveiendoms Fremme, hvilket den kloge, kartsende og humane Bernstorff havde opmuntret ved flere Resolutioner (1784, 1785 og 1791), ved hvilke der blev givet Sædegaardsejerne Afgang til, under visse nærmere Bestemmelser, at jaa Bevilling til at afhænde Bøndergodset fra Hovedgaarden, uden at de derfor mistede Skattefrihed, og uden at de behøvede at indestaa for Skatterne af Bøndergodset, hvilket hidtil havde været en ufravigelig Betingelse; ja selv Hovedgaardsmarkerne havde det været tilladt at

udstøffe i mindre Lodder, saaledes at disse dog beholdt Hovedgaardsfrihed. Paa denne Maade var der allerede opstaaet mange Tusinde fri Selveiergaarde, men senere gjorde Regeringen Indskrænkning i sine Bevillinger, da man antog, at Sagen var i saa god Gang, at den nok kunde gaa uden disse Opmuntringsmidler. Saa Aar efter forarsagede Krigens Udbrud, Vengevæsenets Omvæltning og de øvrige uheldige Begivenheder en betydelig Standsning i Afhændelsen af Bondejord fra Sædegaardene, og Lavfind og Armod tog Plads hos Herremænd og Bønder, Embedsmænd og Borgere. Forandringen af Tiendepælsen i Kjøbenhavn til en fast Vengeafgift eller et bestemt Bederlag i Korn efter Skjæppemaal var ikke bleven synderlig fremmet ved Bernstorffs Død og efter den Tid forhalede Gjennemførelsen ad Frivillighedens Vej.

Uaerdyrkning, Fiskeri, Haandværk og iøvrigt ethvert industrielt Foretagende lammedes og det er derfor slet ikke saa underligt, at Beboerne paa Bedellsborg Gods og i Middelfart lagde Marsvinsjagten paa Gulden. Kri-gen 1801 bevirkede vel ogsaa en betydelig Indtædtelse netop af disse Kustfiskere til Flaaden, hvor de den 2den April paa Kjøbenhavns Rhed kæmpede saa tappert for deres fattige og fortrøttede men desuagtet lige dyrebare Fædreland.

Blandt dem, som den Dag særlig udmærkede sig, var ogsaa Sobelten Peter Vilmøes. Han var en Søn af Godsforvalteren paa Grevskabet Bedellsborg, Kammerraad Christen Christensen Vilmøes, fra hvis Haand der i Middelfart Bvarkiv opbevarede et egenhændigt Brev (se Side 67). Kammerraad Vilmøes boede som Godsforvalter paa den til Grevskabet hørende Gaard „Minedal“; hvor den ene af hans bekendte Sønner, Løgen Statsraad Frederik Vilhelm B. blev født den 12te Juni 1778 (død i

Kjøbenhavn 25de Mai 1860), medens de to andre Sønner Præsten Joachim Godske B. (opkaldt efter Grev J. G. Moltke til Einfiødelshborg og Rjorup) og Søhelten Peter B., Begge vare fødte i Afsens efterat Faderen var bleven Amtsforsvalter. Faderen, der var født i Øster Uasum, Sjern Sogn, Ribe Stift, døde den 10de November 1818 i Fredensborg. Den Søn, der var Præst, fødtes i Afsens den 24de December 1781 og døde i Hersfølge ved Rjøge, hvor han var Sognepræst, den 13de Marts 1858. Søhelten Peter B. var født i Afsens den 11te Mai 1783. Hans Livsbane var kort, men glimrende. I Slaget paa Kjøbenhavns Rhed den 2den April 1801 tildrog den 18aarige Yngling sig fremfor nogen Anden den engelste Admiral Nelsons Beundring. Som Sekondlieutenant kommanderede han Flydebatteriet Nr. 1, der blev angrebet af flere engelste Fregatter og Brigger samt af Nelsons eget Skib „Elefant“. Peter Willemoes stod kjæf paa sit Batteri, der led meget ved Fiendens Skud, som borttog hver 3die Mand af Batteriets Besætning. Omtrent Kl. halvtre om Eftermiddagen kappede Lieutenant Willemoes sine Fortøinger og lod sig drive nordest, hvorved han kom ned imod og blev angreben af den fjendtlige Admiral Parkers Flaadeafdeling, som under Kampen var naaet op mod Kjøbenhavn, men Willemoes satte Seil til og seilede ind mod Toldboden, hvorved han frelste sit Skib og tillige Resten af dets Besætning. Ved det Heltemod, hvormed han havde kæmpet paa sit lille Flydebatteri, afvang han, som sagt, ikke blot den fjendtlige Admiral den største Beundring, men den kjæfte unge Mand blev saa at sige hele det danske Folks Diefte. Nogle Aar efter foretog han en Udenlandsreise og vendte tilbage til sit Fædreland for at finde Heitedøden under Kampen ved Sjællands Dde, hvor

han som Premierlieutenant tjente ombord paa Linieskibet „Prinds Christian“. Her fandt han, 25 Aar gl., Helledøden den 22de Marts 1808, idet en fjendtlig Kugle borttog endel af hans Hoved. Han overlevede altsaa ikke vor sidste Orlogsmænd, men hans Navn vil med Grundtvigs heilige Mindesang gaa til de fjerneste Slægter. Han jorbedes tilligemed de andre Faldne paa Oddens Kirkegaard, hvor en Bautaften er reist paa Graven.

Rampen den 2den April 1801 var et Ulykkespunkt paa den graa Himmel, som skyggede over Danmark; efter den Tid blev det mørkere og mørkere. De store Krigsbrusninger, Englands Kov 1807, Norges Forsyning med Levnedsmidler osv. havde ødelagt Landets Finantser og tilintetgjort Handel og Omsætning, Agerdyrkning og Industri. Rigtigede Skibe bleve opbragte og saavel herved som ved Bengevåsenets flette Tilstand bleve mange velhavende Folk bragte til Tiggerstaven.

Som overalt i Landet saa det ogsaa trist ud paa Bedellsborg Gods — det var dengang ingen misundelsesværdig Lod at være Herremænd. Det var derfor for Under, at hvad der i de bedre Dage var opsamlet git iagt og mere til. Borgeren og Bonden maatte døie Meget for Føden. Ingen sølte Ulyst eller Evne til at foretage Noget. De Byrder, som ved Skatter og Afgifter hvilede paa ethvert Foretagende, hæmmede Driftigheden.

Under disse Forhold var det, at hverken Brevstabs Beboere eller Fiskerne i Middelfart sølte Ulyst til at gjenoptage Marsvinsjagten.

Endelig i Aaret 1809 udstedte Kong Frederik den Sjette følgende kongelige Reskript:

„Det Kongelige Rentekammer har under 18de August tilskrevet mig saaledes:

Det har allernaadigst Behaget hans Kongelige Maje-
 stæt under 31te forrige Maaned at tilskrive Kammeret
 saaledes: Da det er Vor allernaadigste Villie at Bringe
 Marsvinsjagten i det Lille Belt paany i Gang, saa ville
 vi, som Opmuntring til dette nyttige Diemed, allernaadigst
 have Tiendeafgiften af Fangsten estergivet og op-
 hævet. — Hvilken allerhøieste Resolution man ikke skulde
 undlade herved tjenstligt at Communicere Deres Ex-
 cellence, Hr. Geheimeconferentsraad og Stiftsbefalings-
 mand Gersdorff til behagelig Efterretning og videre
 Bekiendtgjørelse for Bysfoged Sommer og øvrige Bed-
 kommende.

Hvilket herved Communiceres Hr. Bysfoged Som-
 mer til Efterretning og videre fornøden Bekiendtgjø-
 relse.

Kyøns Stift og Odense Amtshuus den 26de Febru-
 ari 1809.

Efter Ordre

Lund

Fuldmægtig."

Denne forstandige Bestemmelse kaldte vel Marsvins-
 jagten paany tillibe, men den dreves kun ustadigt. Der
 var jævnlig Rivninger mellem Grevskabets Beboere og Jæ-
 gerne i Middelfart, og endnu samme Aar, nemlig den 22de
 Juni, bevirkede en Erklæring fra Grevskabets daværende Be-
 sidder, at Rancelliet paalagde Bysfoged Sommer i Middelfart,
 at tilholde Kyøns Marsvinsjægere, at da deres Pri-
 vilegium ikke var „konfirmeret“ (!) og da de i lang Tid
 ikke havde drevet Jagten, „saa maatte de enes med Mar-
 svinsjægerne fra Landet om Tiden og Maaden, hvorpaa
 Jagten af dem begge kan iværksættes.“ — Denne Enighed
 kunde imidlertid ikke opnaaes, og Jagten ophørte paa Grund
 heraf tildels igjen indtil i Aaret 1817, da Marsvinsjægerne

i Middelfart ansøgte det kongelige Landhusholdningssekskab om Understøttelse til Anskaffelse af Waade og Redskaber; men da Fiskerisager hørte under Rentekammeret og da Striden med Bønderne i Hamborg endnu ikke var bragt ud af Verden, saa gav Landhusholdningssekskabet et undvigende Svar. Rentekammeret opfordrede under 15de Mai 1817 Stiftsbefalingsmand over Fyens Stift, Kammerherre Cederfeld de Simonsen til at give en Betænkning om hvorledes Jagten kunde drives paa en mere indbringende Waade end hidtil, og Stiftamtet lod den samme Opfordring gaa videre til Byfogden, Justitsraad Sommer i Middelfart. Herom fortælles nu vidtløftige Skrivelser — det var i Kancelliets guldne Tid: man nærrede sig ved Papir, thi Kassen var tom — og at man ikke forhastede sig, kan sees deraf, at det varede et Par Uar inden man blev enig med sig selv om — at der var Intet at gjøre! — Udskillige høie Myndigheder vare i Bevægelse. Guvernøren i Fyens Stift Brinds Christian Frederik, senere Kong Christian den 8de, har egenhændig underskrevet følgende Brev til Byfogden i Middelfart, Justitsraad Sommer:

„Det er Herr Justitsraaden bekjendt, at det ved indgivet Skrivelse fra nogle af Middelfarth's Indvaanere til det Kongelige Landhusholdningssekskab, atter er kommet under Ventilation, at opbjælpe Marsvins Fangsten i Lille Belt.

Efter at Deres i denne Anledning afgivne Erklæring, med Stiftets Betænkning, var fremsendt til det Kongelige Rentekammer, har dette Collegium benvendt sig til det Kongelige Danske Cancelli, der atter har udbedet sig Gouvernementets Betænkning til bemeldte Sag.

At disse Documenter sees, at det i ældre Tid som

nu har været under Qvæstion, hvad enten ene Rettighed til Marsviinsfangst tilkom Byen Middelfarth eller Grevskabet Bedeløborg, men at det ved Høysterets Dom var bleven afgjort at samme tilkom hiin.

Da denne Dom uidentvibl vil være et vigtigt Dokument at producere til Fordeel for Middelfartherne, om saa meget mere, da samme maatte kunne give Oplysning om Laugets Skraa eller Love, som allerede i Aaret 1593 skulle være forfattede, ligesom og om et Kongeligt Rescript af 9de December 1718, hvorved Marsviinefangsten ogsaa den Gang er tilkjendt Middelfarths Borgere, og Hamborg Bønder allene forundt at jage om Løverdagen, saa ville Herr Justitsraaden meddele Gouvernementet vidimeret Gjenpart saavel af denne Dom, som af nybnævnte tvende Dokumenter, saafremt disse maatte findes beroende i Byens Archiv.

Dog sees der fremdeles, at der uagtet disse ældre Beviisligheder for Middelfarthernes Ret til Marsviinefangsten, og passeret Høysterets Dom herfor senere har været gjort Paastand paa denne Fangst af Grevskabet Bedeløborg, og at det Kongelige Danske Cancelli, under 12te Juny 1809. haver resolveret, at da Middelfarth Marsviins Laug ey var confirmeret, maatte Indvaanerne træffe en Forening med Bedeløborg angaaende Jagten. Af denne Resolution, tilligemed de i Archivet forefindende Documenter, som maatte have givet Anledning til samme, ønskes ligeledes Gjenpart meddelt Gouvernementet over Byens Stift, Ldence den 16 Sept. 1817.

Christian Frederik.

Til Byfogden i Middelfarth

Hr Justitsraad Sommer.

Endelig frev Rancesliet under 17de Novbr. 1818 følgende Brev til Stiftamtet:

Det Kongelige Danske Cancellie har under 17de Nujus tilskrevet Stiftet saaledes:

„I et her til indkommet Andragende som er forsynet med Hr. Kammerherrens Erklæring af 4de f: M: have endel Beboere af Middelfart Bye ansøgt om Wien Oprettelse af et Marsvins Fægerlaug med de Rettigheder samme forhen har haft, samt at det kun om Løverdagen maatte være Beboerne af Grevskabet Bedelsborg tilladt at drive denne Sagt og at Tiendeafgiften af Fangsten fremdeles maatte estergives saaledes som Reskriptet af 31te Jan 1809 tilholder.

I denne Anledning skulle man tjenstligst til tiende give dem til behagelig Efterretning og videre Bekiendtgjørelse for Bedkommende, at hvis der ikke ved Forligelses Commissionen kan træffes Mindelig Forening imellem Middelfart Bye og Grevskabet Bedelsborg om denne Sagts Udøvelse kan Byen vente Beneficium processus gratuiti til ved Dom at kendes berettiget til Fangstens udelukkende Udøvelse i Overensstemmelse med Reskriptet af 9de Dec. 1718 og at ved Estergivelse af Tiende Afgift allene maa være at jorestaa den Afgift som tilkommer Hans Majestæts Kæse, men ikke den som efter Vedtægternes 15de Post skal svares til Kirken hvilket herved Communiseres Deres Belædelighed til videre Bekiendtgjørelse for Bedkommende.

Odense i Byens Stift Amtmandskab den 22de Novb. 1818. Cederfeld de Simonsen.

Til

Hrr Constituerede Bye og Herredsfoged
Kummel.

Nu skulde der altsaa paa en Maade føres Rettergang mellem Marsvinsjægerne i Middelfart og Beboerne i Gam- borg under Bedølsborg Gods og der blev i den Anledning vexlet Breve mellem Besidderen af Grevskabet og den mid- ertidige Byfoged i Middelfart, Hr. Kummel. Smidler- tid forbandede man sig ikke, thi uagtet Rancealliets Skrivelse var af 17de November 1818, kom først Forligsprøven istand det følgende Aar, da Fangsten var forbi, nemlig i Fe- bruar 1819.

Grev Wilhelm Hannibal Bedell skrev nemlig den 5te Februar 1819 følgende Brev til Hr. Kummel:

„Paa Deres Belædelheds behagentlige Skrivelse til mig af 6 Dec. forrige Aar og 7 Jan. dette Aar og med sidste fulgte Dokumenter betreffende at Middelfart Kiøbstads Beboere ønske mit Minde til Marsvins Jægerlaugs Oprettelse saaledes som før skal have været Tilfældet, meldes i skyldig Gien svar at jeg i denne Anledning foreslaaer en Samling her paa Bedølsborg Onsdagen den 17de denne Maaned For- middag Kl. 10 da ieg haaber at der om ovennævnte Gienstande vil kunde opnaaes en mindelig Forening hvorved man efter Omstændighederne paa begge Si- der kan være tjente. Dersom Deres Belædelhed er enig i dette Forslag og til Tid og Sted paa Byens Vegne lade møde ved lovlig Fuldmagt skal ieg besørge Forligelses Commission afholdt. Et i Tilfælde For- ening opnaaes samme da strax kan blive protocolleret. Jeg udbeder Deres behagentlige Svar.

Bedølsborg 5 Febr 1819.

W. H. Grev Bedell."

Forliget kom dog ikke istand endnu den 17de Februar fordi de to fra Middelfart mødte Diæns Fuldmagt ikke var i Orden; herom og om hvad der ved dette Forlig iøvrigt blev vedtaget, giver Udskriften af fornøden Dphsning. Endel deraf hidrættes her:

„Saasom det ved vores Øvrighed konstitueret Bys og Herredsfoged Kummels Bestræbelser nu er lykket os igien at erholde tilbage til Middelfart den Marsvin Jagt som fra Arrilds Tid haver ligget til Bysen, men ved særdeles Omstændigheder i flere Aar har været udøvet af Gieren af Grevskabet Bedelsborg ved hans Fæstebønder, saa have undertegnede nuværende samtlige Lemmer af Marsvins Jagten i Overværelse af ovennævnte vores Byefoged, igiennemgaaet den gamle Straae af 2den November 1593 og vedtaget og besluttet, at følgende Vedtægter ubrødelig af os og Efterkommere skulle overholdes og iagttages, Alt for at Jagten kan ansilles med den vedbørlige Orden, saa at vores Foretagende og Idræt kan see Gud til Ære og til vores Medmenneskers og egen Gavn.“

„Udskrift af Grevskabet Bedelsborgs Forligelses Commission Protocol.

Anno 1819 den 27de Februarii blev holden Forligelses Commission paa Bedelsborg Hovedgaard af understrevne Sognepræst Müller i Sønderaaby og Toldinspecteur Lessing i Åsens som af Stifts Øvrigheden constituerede til at bellæde Åsens og Hindsgauls Amters Forligelses Commission i efterstrevne Sag, hvor Grevskabet Bedelsborg er Part. Bemeldte Sags Gienstand er en mellem Middelfart Kjøbstad og Grevskabet Bedelsborg opstaaet Ueenighed om Marsvins Fangsten, som tilforn skal have henlagt til Middelfart Kjøbstad som et Privilegium, paa een Dags Fangst ugentlig og Tiende af de 5 Dages Fangst nær,

men i de sidste Aar er bleven dreven af Grevskabet Bedellsborgs Beboere i Fønss og Gamborg Sogner alene. Efter udstedt Indkaldelse meldte Skipperne Anders Baaring og Christian Sabroe af Middelfart, som fremlagde Fuldmagt for dem og Hr. Kummel som constitueret Bys og Herredsfoged til Møde sidstafvigte 20de dennes og paa Grevskabet Bedellsborgs Vegne var personlig nærværende Høibaarne Hr. Kammerherre Grev Vedell selv. Commissionen kunde ikke indlade sig paa Sagens Forhandling eftersom den fremlagde Fuldmagt ikke var udvidet til denne Dags Møde, ligesom den ene af de Befuldmægtigede aldeles var udebleven, derimod blev man enige om Sagens Foretagelse paa nye her paa Bedellsborg førstkommende Onsdag den 3die Martii Formiddag Kl. 4 til hvilken Tid og Sted Parterne uden videre Indkaldelse lovede at møde og de 2de mødte Middelfarter Borgere paatog dem til Tid og Sted at fremlægge nye lovlig Fuldmagt for dets Mødende.

Ut supra.

N. Müller.

Leßing."

Den derpaa følgende 3die Martii samledes Forligelseskommissionen igjen paa Bedellsborg, hvor de samme Mænd vare tilstede og Skipperne Anders Baaring og Christian Sabroe af Middelfart havde nu deres Fuldmagter i antagelig Orden. Ved Mægling enedes man da om, at i Fremtiden skulde Middelfart Marsvinsjægere være eneberettigede til Jagten de fem første Sognedage i Ugen fra Efteraaret 1819. at regne. Den 6te Sognedag eller Lørdagen skulde derimod tilhøre Gamborg By under Grevskabet Bedellsborg, „saaledes som forhen har været Tilfældet“. I Afgift af de fem Dages Fanast forpligtede Middelfart Kjøbstad sig at betale til Grevskabets Besidder 35

Rd. til hver 1ste Februar. I en Tilføielse gjøres opmærksom paa, at disse 35 Rd. skulde betales i Sedler efter den Kvartals Riggsbankkurs, som gjælder ved Betalingstiden (Sølvpenge vare, som bekendt, paa den Tid vanskelige at opdrive). Afgiften skulde betales af Byfogden i Middelfart, men der var dog gjort den Undtagelse, at dersom der noget Aar paa Grund af Vinterens Strengbed eller af andre Aarsager ingen Jagt kunde finde Sted, saa bortfaldt Afgiften. I saadant Tilfælde skulde Byfogden i Middelfart udstede Attest til Besidderen af Grevskabet om at ingen Jagt eller Fangst havde fundet Sted.

Den for Skipperne Anders Baaring og Christian Sabroe udfærdigede Fuldmagt var underskrevet af de øvrige 28 Medlemmer af Lauget, nemlig: Chr. A. Thidemann, P. A. Thidemann, Hans Jensen, Hans Jepsen, Hans Niissen, Erich Pedersen, Bendix Rasmussen, Jens Broch, Jens Munch, Jørgen Juul, Johan Jørgen, Gorrig Jensen, Ole Christensen, Enevold Christophersen, Niels Nielsen, Peder Jørgensen, Anders Olsen, Rasmus Olsen, Rasmus Clausen, Jens Sørensen, Ole Pedersen, Hans Thøgesen, Anders Rasmussen, Jens Olsen, Rasmus P. Erichsen, Peder Wiis, Jesper Christensen og Hans Morsensen.

Siden 1819 har Meget forandret sig til det Vedre, deriblandt da ogsaa det, at Grevskabets Fæstebønder i Gamborg og Føns, ikke mere hange Pleilen tilside om Lordagen for at gaa tilføes efter Marsvin. Denne Jagt drives nu alene af et Laug i Middelfart, blandt hvis Love og Vedtægter, der endnu findes nogle, der hørte til den gamle „Gilde-Straa“, som gjaldt for 300 Aar siden. Selve Jagten drives vel endnu paa samme Maade og paa samme Sted, som for flere hundrede Aar siden, men Redskaberne

ere flert meget forbedrede; navnlig have disse i de aller-
seneste Aar modtaget saadanne Forbedringer, at det næppe
vilde kunne lønne sig for en velholden Bønde at tage Del
i disse „Jagtglæder“, naar der skulde anstafes tidsvarende
Redskaber for en Dags Jagt ugentlig fra Mortensdag til
Kyndelmisse.

Det er forøvrigt rimeligt, at den ved det omtalte For-
lig fastsatte Lørdags=Rettighed for Grevskabets Bønder i
Gamborg og Føns ikke er bleven synderlig benyttet; gamle
Marsvinsjægere vide at fortælle ret ydsige Historier om
hvordan Beboerne i Gamborg have været mandstærke ude
for at jage Marsvin, som de dog, paa Grund af deres
mangelfulde Redskaber osv., ikke fik. At Greven selv in-
teressererede sig saa meget for at saa Lørdags=Retten bevaret,
har mulig haft en anden Grund, maasse kun den, at han
gjerne vilde være fri for Marsvinsjægernes Nærværelse om
Lørdagen. Paa denne Dag blev der nemlig, efter hvad
der fortælles, i sin Tid holdt Klappjagter paa Grevskabet,
og man havde nok Mistanke om, at Marsvinsjægerne, naar
det jagede Vildt kom i Nærheden af Strandbredden, stød
det ned og bragte det ombord i Baadene, hvor det jo
strax var paa neutral Grund“.

Saa vidt vides er det nu mindst 50 Aar siden Bøn-
derne i Gamborg og Føns have drevet Marsvinsjagt. I
Trediveerne synes der at være indgaaet en ny Overenskomst
med Besidderen af Grevskabet, hvorved Lørdagsretten er
afslaaet til Middelfart mod at Afgiften ansattes til 46
Rd., som den nu er.

Side 47 og 48 omtales det Skjode, hvorefter Grev Christian Vedell afflod den nu til Hindsgavl hørende Ø Fæne, som tilforn har hørt til Vedellsborg, til Fru Agathe Rødsteen Uhrne, Major Borge Balkendorphs Hustru til Billeshave, for 6,500 Rd. med Gjentjobsret. Da det jo maatte være af Interesse at faa Oplysning om, hvorvidt dette Skjode endnu stod ved Magt, har den nuværende Besidder af Hindsgavl, Højjægermester Basse Fønss velvillig givet mig Udgang til at gennemse Hindsgavls Skjoder og Udkomstodokumenter, af hvilke det fremgaaer, at denne Gjentjobsret i sin Tid formelig er kjøbt tilbage. Det er rigtigt, at Grev Christian Vedell, Kammerherre og Amtmand over Segeberg Amt, i Henhold til Bevillinger af 20de August og 3die September 1734 til at sælge endel Fordegods fra Grevskabet, har under 8de Juni 1746 solgt og afhændet Den Fæne til „doværende Fru Majorinde Balkendorff, nu Høiædle og Velbaarne Frue Statsraadinde Nachers paa Billeshaage, og ved samme kjøb, forbeholdt mig Ulutions Rettigheder til ommeldte og saaledes, at naar bemeldte Velbaarne Frue enten ved Døden afgaaer eller hun denne og ikke længere vil eye, kand jeg igien udbetale hende Kjøbesummen, som er 6,500 Rd., da Fæne til mig igien hjemfalder, med videre som af benævnte Frues Revers af Dato 11te Juni 1746 tydelig forklares og lyder saaledes: Kiender Jeg underskrevne Agathe Rødsteen Uhrne, Major Borge Balkendorphs Frue til Billeshaage, og hermed vitterliggjør, at siden udi Hans Excellence Hr. Greve af Weddells mig meddeelt Skøde paa Fæne af Dato 8de Juni 1746 ikke noget er tilført angaaende den Ulution, som kand sig i fremtiden haver forbeholden, saa tilstaaes og bevidnes herved, at jeg ikke haver kjøbt eller bekommet samme og Fæne med andre Villkaar og Conditioner end

at den igien skal tilfalde Høfthemt. Hr. Greven, og Grevskabet for tiøbe Summen 6,500 Rd., naar jeg ikke længere vil være Ejer deraf eller og ved Døden bortfalder". Dette Document er dateret den 11te Juni 1746 og giver altsaa ikke Grev Bedell Ret til at jordre Fæno tilbage, naar han vil, men derimod, naar Eierinden vil, eller naar hun døde, hendes Arvinger. Uagtet der nu saaledes ingen Gjenkjøbsret var for Grevskabet Bedellsborgs Besiddere, med mindre Eierinden eller hendes Arvinger ikke mere vilde have den, saa fik Kammerraad Niels Basse paa Hindsgavl dog i Aaret 1758 ved formeligt Kjøb denne ganske betydningløse Gjenkjøbsret tilbage, idet han formentlig ikke har troet sig rigtig jifer med mindre han kjøbte den. Under 25de Februar 1758 tilstod nemlig Grev Bedell ved et formeligt Skjøde, dateret Bransted den 25de Februar 1758 „hvilkens Aluitions Rettighed, ifom ieg mig den forbeholden haver, ieg hermed sælger, Kjøder og afhænder fra mig mine Arvinger og Efterkommere paa Grevskabet Bedellsborg til Seigneur Niels Basse, hans Arvinger og Efterkommere paa Hindsgavl, paa saadan Maade, at Kjøberens bemeldte Niels Basse imod dette Skjødes Overlevering og anførte Revers in originali betaler mig for denne Aluitions Rettighed 1,000 Rd., skriver Et Tusinde Rigsdaler" osv.

Sagen er saaledes fuldstændig klar: Fæno hører til Hindsgavl. At den smukke og frugtbare Ø for lidt over 100 Aar siden kunde kjøbes for 6,500 Rd. er et Bevis paa hin Tids daarlige Forhold. Nu har Den en mange, mange Gange større Værdi!

Forinden jeg forlader de hedengangne Besiddere af det smukke Herresæde — ligesaa Aaret 1295, altsaa i mere end 500 Aar —, vil jeg tillade mig at hidsætte en kort Beskrivelse af det Sted, hvor de fleste af dem hvile deres Ben, nemlig Husby Kirke og Kapel.

Husby Kirke er en af de smukkeste Landsbykirker i Byen; den er bygget af Mursten og hvælvet, med Orgel, ingen Epitafier og ingen lukkede Stole. I en Beskrivelse fra 1760 hedder det, at Kirken „har et nyt Taarn“ og „for saa Aar siden er prægtig istandsat af Grev Christian Bedell“; muligvis er det ham, som har bygget Taarnet samtidig med Istandsættelsen. Den har to Familien Bedell tilhørende Begravelseskapeller, hvorved Kirken bliver en Korskirke. Hvert af dem er omtrent 10 Alen i Firkant: det ene — mod Nord — for Greverne Bedell, det andet paa Syd siden, kaldet Gyldenkrone's Kapel efter en Baron Gyldenkrone, hvis Begravelse findes der mellem flere adelige Lig. Disse Kapeller findes omtrent midt i Kirken til hver Side og ere aflattede med skiligt forarbejdede, dels sortmalede og dels forgyldte Jernporte. Det nordlige Kapel har to Vinduer mod Ost og Vest og af samme Størrelse som Kirkens; i dette Kapel findes syv store Marmorlister, hvoraf den ene gemmer Støvet af Grev Hannibal Bedell, den anden af Anna Catharina Banner, Grevinde af Bedellsborg (for ingen af dem er der dog vedføjet noget Aarstal, men deres Navnetræk og Baabener findes i Jernaitteret); den tredie af Risterne gemmer Støvet af Grev Christian Bedell, født den 22de Juli 1701, død den 29de Januar 1759. De øvrige Rister have ingen Indskrift, saa det ikke kan opgives her, hvis Lig de indeslutte. Paa den nordlige Væg hænger en stor, paa Lærred smukt malet Stamtable, bestaaende af et Stamtræ med 31 Baabenstolde;

øverst i Toppen paa Stamtræet ses Kong Christian den Fjerdes og Kirstine Munks Stjorde; derpaa følger deres Datter Christianes Stjold (gift med Grev Hannibal Sehested), saa deres Datter Christiane Sofie Sehesteds (gift med Grev Wilhelm Frederik Bedell), Grev Hannibal Bedell, og endelig Grev Christian Bedell (i lige Linie), som er den sidste paa Stamtræet. Lovenfor denne Stamtable hænger et stort, konstnerisk udført Maleri, som forestiller Kong Christian den Fjerde, liggende paa sin Ligbaare. Kongens Portræt ligner fortræffeligt. Der skal flere Gange være gjort Forsøg paa at erhverve dette udmærkede Maleri for Frederiksborg Slot.

Det sydlige Ligkapel (altsaa Gyldekroneernes Kapel) har kun et Vindue, som vender mod Syd.

Der findes i dette Kapel kun en stor Marmorkiste. I den vestlige Sidevæg blev i 1869 eller 70 indsat to store Stenplader; paa den ene, der er omtr. 4 Alen høi og 2½ Alen bred, er indhugget: øverst Kristus paa Korset, under dette en mandlig Figur (Ridderskikkelse med Harnisk og Sværd) og en kvindelig Figur, begge i Legemsstørrelse og rundt omgiben af adelige Baabenmærker. Den anden Sten er omtrent 3 Alen høi og 2 Alen bred og heri er indhugget en mandlig og en kvindelig Figur (førstnævnte formentlig i Præstedragt), samt enkelte Baabenmærker. Begge disse Sten dannede tidligere en Del af Kirkens Gulv i Gangen umiddelbart op til Koret og dækkede der en lille tilmuret Begravelse, der ved en Mur er adskilt fra en større Begravelse, som findes under den øverste Del af Kirken (Koret), men som nu kun indeholder en Del sammensaldne Trækister og en Mængde Menneſteben; der findes ingen Afgang dertil og man veed ikke hvis Lig det er, som i gamle Tider ere hensatte her.

Paa Kirkegaarden mod Syd lige op til Kirken findes en lille af et høit Jerngitter indhegnet Plads, der gjemmer Liget af en Mand ved Navn Klingenberg og Hustru, hvis Datter var gift med den nulevende Grev Bedells Bedstefader. — I mange Aar ere Greverne Bedells Af-døde blevene jordede paa en i det sydlige Hjørne af Kirkegaarden med et smukt Jerngitter indhegnet Begravelses-Plads.

Hele den foranstaaende Beskrivelse af Kirkens Ra-peller og Begravelsespladser har en af Husby Sogns Be-boere været saa velvillig at sende mig; det er kun lidet, jeg selv har tilføiet. Jeg har imidlertid været saa heldig at finde nogle Oplysninger i de af Hans de Hofman i Aa-ret 1760 udgivne „Samlinger af Publique og Private Stiftelser, Foundationer og Gavebreve, som forefindes udi Danmark og Norge“, der uden tvivl give Oplysninger, ialfald om endel af de „sammenfaldne Traktater og en Mængde Menneſteben“, som findes paa det omtalte Sted i Husby Kirke (se foran).

I Hans de Hofmans Bog (et Exemplar deraf tilhører Middelfart Kirke) hedder det nemlig:

„I det søndre Kapel, indrettet af en Vindenov og Guldenstjerne, hvortil er henlagt en Bondegaard i Haarslev By, Stovby Herred, til Præsten for at have Indseende dermed“. Der findes dog ingen „Fundats“ herom, men det synes, som Haarslev Præst tillige har den Forpligtelse at vedligeholde Begravelsen. For Vin og Brød til Husby Kirke fik samme Præst tillige 10 Kørs Græs i Hovmarken, „derfor skal findes tvende Høeste Rettes Domme“. „Kot 10 Rd. Tillæg aarlig i Rejuition for endeel Ford i Etinis Marken, som Greven har i Brug fra Præstegaarden, og heele Synder=Abbye“. — I denne underjordiske Begravelse

findes „foruden samme Familier“ (altsaa Lindenovs og Gyl-
denshjernes), en Kiste med et hult Blyforpus i. (Dette
maa altsaa være det Blylegeme af Christian Lindenov,
som han, der døde i Holland, sendte hjem derfra; se Side
12 og 13). „Dette Blyforpus“, siger Hans de Hofman,
„er i menneskelig Gestalt, hvori ligger et Blyhjerter, der
indeni er som noget blødt, naar man skulper det (!); der-
næst Hr. Wilhelm Frederik, Greve til Bedellsborg, Friherre
af Bedell, Slot- og Borgherre til Reek og Myrrenberg,
Ridder, født 1640, død 1706, — hans Fader Generalmajor
Georg Ernst von Bedell, Schloss- und Burgherre til Reek
og Myrrenberg og Moder Anna von Ablefeldt, — hans
Frue Christina Sophia von Sehested, døde 89 Aar gam-
mel. Desforuden femten Kister uden Indskrift“.

I samme Bog hedder det endvidere:

„I samme Kapel er et Marmor-Monument med Ind-
skrift: Heri hviler Baron Wilhelm Frederik Gyldekrone,
Herre til Tolstrup og Aalstrup; en Ligliste, hvori hviler
Regise Sophie, Baronesse af Gyldekrone, født i Tolstrup
i Holland 1707, gift 1727 med Oberst de la Patrie, døde
1736. Udenfor et konstig Jern-Gitterværk, med bemeldte
Barons Vaaben og Navn.“ „Af Sand-Steene forefindes:

1) Fru Cathrine Elisabeth Arnholdt, Grevinde af
Bedellsborg, døde 1736, 27 Aar gammel.

2) Grevinde Hannibaline, Grevinde af Bedell Bedells-
borg, døde 1741, 33 Aar gammel.

3) Grevinde Cathrine af Bedellsborg, født Børnstjold-
døde 1743, 37 Aar gammel.

Desuden Ligene af: Frederik Hans Jacob, Christian
Sophie og Frederikke Hannibaline von Bedell.

Bed Koret er en aaben Begravelse, hvori hviler nogle
af de Sehesteder og Gyldekroner.

Kirkens Altertavle, Prædikestolen og Stolene samt Kirkens Ornamenteer ere smukt malede og forgyldte; Lysestager, Døbefad, Kalk og Dist ere Alt af Sølv; „et Drageværk med 14 Stemmer“. — „Kirkegaardens Muren er ziirtlig med 4 Basen ved Indgangen“.

Dette er det væsentlige Indhold af Hans de Hofmans Beskrivelse af Husby Kirke og Kapel.

Det omtalte „Blyforpus“ findes ikke mere; for ikke mange Aar siden blev det forgjæves eftersøgt. Maaſke er det allerede borttaget kort efter 1776, thi i dette Aar blev det forbudt Adelen „at begraves i Tin- eller Blytister og i Ligstuen at brænde mere end 8 Boglys af dem til 8 Pd. Stykket“.

Husby har naturligvis sit Navn efter et Hus, det er: Udlobet af en Aa. Byen og Kirken ligger nemlig ved en Døs (d. e.: Munding) eller den af og til overstyllede Fladſte, som Brendegaens Munding danner, og man bør derfor skrive Husby og ikke Huusby.

Kirken er rimeligvis bygget i det 13de Hundrebaar, medens den langt senere har modtaget Tilbygninger, f. Ex. Taarnet. Det er sandsynligvis den rige og mægtige Familie Gyldenstjerne, som har udvidet og forbedret Kirkebygningen; thi Knud Henriksen Gyldenstjerne, som i Aaret 1449 eller 1450 blev gift med Hilleborg Skinkel og derved kom i Besiddelse af Iversnæs (Bedelsborg), var en gudfrøtig Mand. Hans Efterkommere i lige Linie arvede hans religiøse Sind, thi Sønnen Henrik Knudsen Gyldenstjerne, der ogsaa arvede Iversnæs, gjorde store Opofrelser for at kunne foretage en Reise til det hellige Land, og Sønesønnen, Knud Henriksen Gyldenstjerne, viede sig helt til den geistlige Stand, idet han var den sidste katolske

Biskop i Odense; men hvad begge disse Gyldenstjerner ikke synes at have arvet, var den førstnævnte Knud Henriksens Ridderlighed og Høifind (han lod sig, som betjendt, ikke blænde af en Krone's Glands, da Enkedronning Dorteia i Aaret 1448 saagodtsom selv beilede til ham; han blev sin Fæstemø Hilleborg Skinkel tro). Biskop Gyldenstjerne er mest betjendt ved sit Krigstog til Norge (se Side 7 og 8), hvor han svigtede Tro og Love ligeoverfor den uheldige Kong Christian den Anden. Sin Religion svaietede han ogsaa, idet han senere gik over til den lutheriske Lære og blev forlehnet med Vestervig Kloster i Sjælland. Han kan ikke have nogen Del i Husby Kirkes Udvidelse, thi han levede den største Del af sit Liv i Sjælland, hvor han døde den 8de December 1560 og blev stedt til Hvile i Aarhus Domkirke. At det derimod er hans Bedstefader, som har foretaget Tilbygninger til Kirken og indrettet Kapellet paa Bedellsborg, er der nogen Sandsynlighed for.

Om Kapellet paa Bedellsborg anfører Hofman, at det er anseeligt: „med Lyse-Crone, Sølv Lyse-ETager, given til Bedellsborg Slots-Kirke af General-Lieutenant Ulrich Otto von Devig 1723, til Ihukommelse, at han der for Alteret for 17 Aar siden (altsaa 1706) med Grevinde Anna Margrethe von Bedell er viet, Døbe-Fadet, Kalk, Duff, Kande, Kuffe er Alt af Sølv, det meeste forgyldt med Bedells og Banners Vaabener, desuden et Orgelværk, Alter, Prædike-stol, med videre meget ziirlig“.

Efter nogle Optægnelser, jeg har fundet forskjellige Steder, vil jeg her tilføie nogle Notitser, som paa en vis Maade vedrøre Kirken og Kapellet:

1773, den 9de Januar, døde Enken efter de to sidste Præster i Husby (Magistrene Faber og Rosing): Mette Sofie. Hun var, efter hvad der paalæses, en naturlig Datter af Grev Hannibal Vedell (Grevskabets 2den Besidder). Hun havde i 1ste Ægtefælle 4 og i sidste Ægtefælle 14 Børn.

1812, den 25de Juli, ægtede General Baron Joachim Georg Vedell (født paa Vedellsborg Lørsdag 20de Januar og døbt i Kapellet sammesteds Mandag den 31te Januar 1785) Olave Gregersine Juul. Baron Joachim Georg Vedell var Generalmajor, Kommandør af Danebrog og Danebrogsmænd samt Ridder af Sværdordenen; han var i Halvtredserne Chef for 1ste Kavalleribrigade.

1814, den 14de Februar, fødtes hans ældste Søn Baron Frederik Julius Vedell, nu Overførster paa Balto, Hofjægermester R. af Dbr. og Dbmd. Han er gift med Baronesse Holdt, Datter af Besidderen af Holdenhavn ved Nyborg.

1825, den 12te December, fødtes hans 2den Søn Baron Hans Rudolf Vedell, der blev Premierlieutenant i Artilleriet, og i sin Tid gjorde Tjeneste ved 6te Dragonregiment i Itzehø; han deltog i den første Slesvigke Krig og blev i Septbr. 1849 R. af Db., men døde i Foraaret 1872 af en tærende Sygdom. Han var gift med en Datter af nu afdøde Kammerherre Scavenius til Gjorslev.

1827, den 6te Februar, fødtes hans 3die Søn Baron Vilhelm Vedell, der studerede Jura og nu er Amtmand over Hjørring Amt. — Han er gift med Komtesse Louise Schulin, Datter af Amtmand, Grev Schulin i Frederiksborg og Hustru, født Zeuthen.

1829, den 6te Septbr., fødtes hans 4de Søn Baron Gustav Joachim Vedell, som den 1ste November 1848 af-

gift fra Landkadetakademiet som Lieutenant i Rytteriet og ansattes ved 2det Dragonregiment. Han var 1ste Gang gift med Ambr. Neergaards Datter paa Svendsstrup og er nu gift med Frøken Thalia Scheel, Datter af nu afdøde Etatsraad Scheel i Kjøbenhavn.

Foruden de her nævnte Sønner havde General Joachim Georg Bedell to Døttre; den ældste er gift med Kammerherre Niels Rudolf Juul til Brolykke (en Søn af Ambr., Major Hans Juul til Stamhusene Hvirringe og Juelsbjerg), den anden med den hollandske Gesandt Rochusen i Berlin.

General Bedell havde mange Søskende; hans ældste Broder Grev Wilhelm Hannibal Bedell var, som bekendt, Besidder af Bedellsborg; han var to Gange gift: 1ste Gang med Frøken Louise Børnsted, 2den Gang med Frøken Marie Rosen; han havde med disse to Hustruer fem Sønner og tre Døttre; den ældste Søn, Grev Frits Bedell, druknede, da han var 15 Aar gammel, paa en Seilatur i Svendborg Sund; derved blev hans 2den Søn, den nuværende Besidder af Bedellsborg, Stamherre. Den 3die Søn er Kammerherre, Baron Julius Georg Ferdinand Wilhelm Bedell, der i sin Ungdom var Ridejunker i den kongelige Staldetat; han boer nu paa Billeføv, er gift med Frøken Christiane v. Buchvaldt og havde tre Børn: 1) Baron Bendt Bedell, født 6te Oktober 1840, gift i Efteraaret 1869 med Komtesse Mimi Knuth fra Knuthenborg paa Holland; 2) Baronesse Louise Bedell, Stiftsdame i Vallø, født i Juli 1842, viet i 1869 i Kapellet paa Bedellsborg til Kammerjunker Detlef Buchvald til Neudorf i Holsten, død 8de November 1870, og 3) Premierlieutenant, Baron Carl Ludvig Albrecht Bedell, født 2den Oktober 1844, gift 31te Januar 1872 med Komtesse

Charlotte Frøys fra Suellinge; han døde 24de Decbr. 1873, efterladende sig en Datter, 1 Aar gammel. Baron Carl Bedell var en høi, smuk og stærktbygget ung Mand; han gjorde i nogle Aar Tjeneste som Premierlieutenant i Garder og stod i særdeles Yndest ved Hoffet, navnlig var han gjerne set hos Kongefamilien. Han fulgte i 1869 Kronprinds Frederik paa Brudflugtstoget til Stofholm, hvor han var en af H. S. Rgl. Høiheds Brudemarchaller, og var Ridder af Sværdordenen og den norske St. Olavsorden. Men ganske uventet og vistnok endogsaa til Overraskelse for hans Nærmeste trak han sig tilbage fra Hoflivet og Militærstanden for at blive Landmand. Ved hans Bortgang fra Garden og fra Hoffet, skal Kongen have ytret til ham, at han haabede, han vilde blive en ligesaa god Landmand, som han havde været Kammerat i Militærtjenesten. Endnu ved sin Død stod han i saa venlig Grindring ved Hoffet og ved Garden, at Kongen sendte en egenhændig, deltagende Skrivelse til hans Fader paa Billestov, og Gardens Officerskorps oversendte en særdeles smuk Krands til hans Kiste. Hans Jordbeholdning foregik den 4de Januar paa Husby Kirkegaard. Liget, der fra Lolland var ført til Aarup, blev, ifølge de offentlige Blade, derfra ledsaget af de nærmeste Slægtninge, samt af Gjested og Udby Vaabenbrødre-Udstelinger, der tilfods fulgte med deres Faner. Ved Hjerte Kirke var Familiens ældre Medlemmer mødte tilligemed flere Fremmede samt Landhaandværkerforeningen med Fane, og Toget blev bestandig større, idet der paa Veien til Husby Kirke af Sognebeboerne var bygget fem smukke Væpporte, ved hvilke Mændene afventede Toget, for at slutte sig til samme, thi Baron Carl Bedells Død havde vakt almindelig Sorg og Deltagelse. Da Toget var kommet til Husby Kirke, blev Liget baaret

ind i den smukke Kirkebygning, hvor Sognepræsten, Pastor Schjødt, i velvalgte og gripende Ord udtalte sit og alle de Nærværendes Farvel til den Afdøde. Riget blev derefter baaret ud paa Kirkegaarden og nedsat i den med Grønt smukt prydede Grav. Efter en kort Tale af Pastor Karstensen og Farvel til Familien stilledes derpaa Forsamlingen med sand og virkelig Deltagelse i Sorgen for en Familie, som i kort Tid er bleven ramt af haarde Slag, der føles og deles af en Befolkning, som paa sinjønner Humanitet og sand og virkelig Adelsfærd.

Lensgrevens 3die Broder var Kammerherre, Oberst, Baron Frederik Ludvig Gottlieb Vedell, født 4de November 1819 paa Vedellsborg, gift 30te Juni 1845 med Eleonora Christine Ida Frederikke Baronesse Selby; han var Eskadronschef for den kongelige Livgarde tilhest og stilledes ved dennes Ophævelse à la suite i Hæren. Han døde Tirsdag den 17de August 1869 under sit Ophold ved et Badested i Nærheden af Bryssel. Hans to Børn vare: 1) en Søn, som døde tidlig og 2) Baronesse Marie Louise Charlotte Wilhelmine Vedell, Stiftsdame i Ballø, født 9de Juni 1848, gift 22de September 1871 i Kapellet paa Vedellsborg med Hofjægermester Niels Basse Jønsf til Gindsøgaavl.

Lensgrevens 4de Broder var Baron Guido Vedell, der døde i sit 21de Aar. — Lensgrevens tre Søstre vare: 1) Komtesse Marie Vedell, gift med afdøde Ritmester Niels Krogh; hun selv er død for omtr. 30 Aar siden; 2) Komtesse Rosa Vedell, gift med nu afdøde Grev Frederik August Rankau til Breitenborg i Holsten, og 3) Komtesse Agnes Vedell, der døde som Parn.

Af de øvrige af Lensgrevens Faders Søffende kan nævnes: Kammerherre, Hofjægermester Baron Ferdinand Bedell, R. af Dbr. og Dbmd., Overførster ved Ballo Stifts Skole. Han var gift 1ste Gang med Komtesse Schack fra Schackenborg, 2den Gang med Komtesse Eleonore Vile Brabe fra Lvedholm. Hans Børn af 1ste Ægteskab, to Søner, ere begge døde; af 2det Ægteskab: 1) Jagtjunker, Baron Preben Bedell, er i 1873 gift med Baronesse Caroline Bertouch-Lehn; 2) Premierlieutenant i Husar-Regimentet, Baron August Frederik Bedell, født 20de Decbr. 1844; 3) Baronesse Johanna Ida Berg. Aug. Bedell, Stiftsdame i Ballo, gift 23de Mai 1869 med Grev Christian Ahlefeldt Laurvigen, Stamherre til Grevskabet Laurvigen, og 4) Baron Joachim Bedell.

Grev Karl Adam Sigismund Bedell,

den nuværende Besidder af Grevskabet Bedellsborg, er født paa Villeskov (Løvetgaard under Grevskabet) den 14de Marts 1806 (han er en Sønesønsønnesøn af Grevskabets første Besidder af den grevelige Slægt). Han var egentlig ikke født til Stamherre, thi han havde en ældre Broder; men denne kom i en ung Alder af dage ved et Ulykkestilfælde, idet han ved at vade om i Vandet ved den flade Strand paa Laasinge, sank i et Hul og druknede. Efter en anden Kilde, som jeg har Grund til at tro er den rigtige, druknede han paa en Seiltur i Svendborg Sund, idet Baaden kæntrade. Familien var i Besøg paa Laasinge Slot, og det hedder, at Budskabet om denne ulykkelige Begivenhed blev bragt hans Moder, netop som Familien sad ved Middagsbordet.

I sin Barndom nød Grev Karl Wedell Undervisning i og udenfor Hjemmet af private Lærere, og blev kort efter sin Konfirmation sat til at lære Landvæsenet — utvivlsomt en saare nyttig Skole for en Mand, der var bestemt til at overtage store Fordegsodser. Sin første Uddannelse i Landvæsenet modtog han paa Øhrfeldt, en Herregaard i Angel ikke langt fra Egernsørde, med noget over 2000 Tdr. Land. Efter halvtredie Aars Læretid kom han tilbage for at gjøre sig bekendt med Godsstyrelsen og ledede en Tid før Faderens Død Driften af sin Hødegård Villeffov.

Efter Faderens Død, som indtraf den 10de Mai 1828, overtog Greven i en Alder af kun 22 Aar og mindreaarig Besiddelsen af Grevskabet Bedellsborg. Han erhvervede dog strax Myndighedsbevilling, men Grevskabets Forfatning var dengang saaledes, at det var tvivlsomt om Greven burde overtage Besiddelsen eller om man ikke heller maatte lade Godset styre ved Administration.

Grevskabet var nemlig i den Grad belastet med Afskninger og Afdrag paa Gjæld, at det aarlige Overskud kun var saare ringe. Det var netop i den for Landmænd saa ubeldige Tid, i hvilken mangfoldige baade større og mindre Landeieendomsbesiddere gik aldeles tilgrunde, og Bedellsborg var ingenlunde bleven uberørt af de ugunstige Tidsforhold. Grevskabet havde, som sagt, en betydelig Gjæld, Bønderne vare for en stor Del forarmede og havde ondt ved at udrede Skatter og Afgifter; Hovedgaardene, som dengang drevs ved Høveriets i Almindelighed kun maadeligt udførte Arbejde, gave kun et ringe Udbytte.

Det blev dog afgjort, at Grev Karl selv skulde overtage Besiddelsen uden Administration. Han havde Sagkundskab nok til at vælge de rette Mænd til sin Bistand og af disse stilles afdøde Kammerraad Over som en ud-

mærket dygtig Godsforvalter og redelig Mand, der ledede Godsets Sager i et godt Spor.

Men den unge Greve vidste ogsaa selv at indrette sig efter de forhaandenværende Forhold. Han førte en efter sin Stilling i høieste Grad tarvelig Levemaade og var streng paaaeelig med selv de mindste Udgifter. Uden nogen Afsforvalter foreslod han selv Driften paa Gaarden Bedelsborg og var tilstede ved Arbeidet baade tidlig og sildt. Som Exempel herpaa kan nævnes, at han ved Høstetten møtte i Marken kl 3 om Morgenen, naar Arbeidet begyndte; han førte et strengt Eilsyn med at Alt, indtil de mindste Enkeltheder, blev ordenlig udført, og han ledede i det Hele Hovoriets noget vanskelige Maskineri med en til militær Disciplin grændsende Orden. I Marken var han i Almindelighed ridende, og Hovfolkene vare intet Sted og til ingen Tid sikre paa, at han ikke i et Nu var hos dem; han kom ogsaa jævnlig til de andre Gaarde: „Lybrind“, „Billestov“ og „Erelund“, som dengang alle dreves ved Forvaltere, og han førte her Overtilsynet med, at Alt gik ordenlig til.

Hovoriets var fastsat ved Hovforeningen: hver Mand vidste, hvor mange Tønder Land han skulde pløie, saa og indhøste; Bønderne vidste ligeledes, at de skulde tjøre al Gjøtningen ud, — der var imidlertid ansat saa mange Dage til Gjødningskjørsel, at de paa ingen Maade kunde være tjent med at anvende alle de til dette Arbeide bestemte Dage og det gik derfor ogsaa altid rask fra Haanden. Paa disse og flere saaledes fastsatte Arbeider blev der Intet slaaet af, Alt maatte udføres til Punkt og Priis; derimod var der en Del andre forskjellige Arbeider, som ifølge deres Natur ikke saaledes kunde fastlægges for hver enkelt Mand: den saakaldte Omgangs-Hovning. Denne

Art Hovning var vel i Hovforeningen fastsat til et vist Antal Spandage og Gangdage om Aaret, men det var sjældent, at det fulde Antal Dage blev udført, og medens Bønderne jo vistnok fandt, at det gik lidt for hyppigt paa med Omgangshovningen, saa klagede Haandværksfolkene paa Gaarden dog idelig over, at de maatte nøies med for saa Haandlangere, fordi der eiter deres Mening blev sparet paa Omgangshovningen. Oprindeligt bestod vistnok den væsentligste Del af den Afgift, Fæsterne maatte svare for Brugretten af en Bøndejord, i saadant „Dagarbeide“, og den var derfor i hele Middelalderen af en temmelig læmpelig og efter Skik og Brug usforanderlig Størrelse. Men efterhaanden som Adelen erhvervede sig større samlede Jordegodser, hvis Dyrkning netop stete ved de derunder hørende Fæstebønder, begyndte Godsherrerne at betinge sig mere Arbeide af disse. Hovriet forøgedes derfor i en utrolig Grad, og det blev endog almindeligt, at dets Størrelse ikke bestemt fastsattes i Fæstebrevet, men at Godsbesidderen i dette kun i Almindelighed betingede sig „saa Meget, som var nødvendigt“. Hovriet blev i den Stillelse, som det saaledes havde antaget, en utaalelig Byrde og en af de Omstændigheder, der allermeist bidrog til den danske Bøndestands undertuede og fornedrede Tilstand i det 17de og 18de Hundrebaar. Vird Slutningen af det forrige Hundrebaar, blev dog Lovgiverens Opmærksomhed benvendt paa dette urimelige Forhold og skøndt der ikke stete nogen gjennemgribende Forandring heri, saa blev der dog ved forskjellige Begunstigelser stræbt hen til at opmuntre de Baa-gjældende selv til frivillig at komme overens om en Afløsning.

Paa Bedellsborg blev der imidlertid, navnlig fra den nuværende Besidders Tid, virkelig vist Omhu for, at Bønderne ikke plagedes med mere Hovarbeide end høist nødvendigt.

Omtrent midt i Trediverne paabegyndtes en fuldstændig Mærgling af Hovedgaardenes Jorder; dette Arbejde var i og for sig Høveriet uvedkommende, men middelbart havde det dog nogen Indflydelse paa Arbeidets Mængde; thi da Kornavlens derved næsten fordobledes, tiltog Høstarbejdet i samme Forhold. Det varede imidlertid ikke længe, at Bønderne havde nogen Grund til at beklage sig herover, thi Greven havde indset, at Høveriet var til lige liden Naade for ham og for Bønderne, og i Mærene fra 1838 til 1843 blev Høveriet til de forskjellige Gaarde afløst ved frivillig Overenskomst imellem Greven og Bønderne. Det blev saaledes den nuværende Grev Wedells Hjemme Høved at ophæve for sine Godsefs Vedkommende denne fra Middelalderen nedarvete, for Bønderne lige tryllende og nedværdigende Byrde.

En fastsatte Betaling for en Gaards fulde Hovning er aarlig 12 Edr. Byg, at betale efter Kapitelstagt og for en Gaard halv Hovning 6 Edr. Byg. (Det høieste Bederslag, nogen Gaard yder, er, ifølge Beders Beskrivelse af danske Herregaarde, 12 Edr. Byg og 5 Rd. i Penge aarlig). — Denne Betaling var nu vistnok fuldkommen tilstrækkelig til derfor at faa det afløste Arbejde udført, men Afsløsningen var paa den anden Side saa læmpelig, at Bønderne — set fra den rent materielle Side — paa ingen Maade kunde være tjent med at gjøre Høveri derfor, idet alene den megen Tid, som gik tilspilde ved Høveriet nu kunde anvendes ganske anderledes nyttigt. Det varede heller ikke længe efter at Høveriet var afløst, inden der sporedes en kjendelig Forbedring i Bøndergaardenes Drift, og navnlig blev Mærgling snart umindelig. Men den moraliske Betydning, som Høveriets Afsløsning havde, var paa ingen Maade mindre end den materielle, thi selv un-

der de lovbundne Former og det begrændsede Omraade, var og blev Hovedet dog en Art Trældom, og at Udløsningen deraf har høvt en overordenlig Betydning for Befolkningens aandelige Udvikling kan ikke betvivles.

Greven indlob sig aldrig paa at indføre ny Methoder før det var bevist, at de kunde betale sig; men var dette fket og havde han først besluttet sig til at indføre noget Nyt, saa blev det ogsaa giennemført med Kraft.

Der er saaledes efterhaanden udført adskillige store og nyttige Foretagender, saasom: større Engvandingssanlæg, Udtørring af omtrent 200 Tdr. Land (Føns Inddæmning), hvilket fkte ved Opførelsen af en Damp- og en Vindmølle med betydelige Pompeværk, Tilplantning (efter Lverensføxst med Bønderne) af store Hedestrækninger i en Gren af de saakaldte isenfte Alper, hvorom jeg i det følgende er sat istand til at give en udførlig Lversigt, en Skovstrækning paa 111 Tdr. Land er mod Erstatning indtaget fra Bønderne og forvandlet til Fredsfov, samt fuldstændig Dræning af Hovedgaardens Marker. For at bøde paa en mindre god Udskiftning er Udskiftning befjordret med ikke ubetydelig Opførelse; herved har det altid været det ledende Princip at erstatte gamle og skrøbelige Bygninger med ny, og at bevirke en mere samlet Beliggenhed af Jorden, navnlig ved Viagelæg.

Bed Giennemførelsen af virkelig lønnende Forbedringer i Pedriften, i Forbindelse med en streng Økonomi lufedes det efterhaanden for Grev Karl Wedell at arbejde sig op fra en trølet financier Stilling til stor Riadom. Han har kjøbt betydelige Eiendomme: Drelund (som før 1848 er lagt under Grevsfabet) samt Frederiksgave og Villesbave (de to sidstnævnte Eiendomme ere bortforpantede). Drelund Hovedgaard kjøbtes i Aaret 1837 af Besidderen af Præsteborg.

Det fortjener ogsaa at nævnes, at Grev Karl Wedell ved et ikke ubetydeligt Tilskud (Indtægterne af en Gaard paa over 3 Tdr. Hartorn, aarlig 60 Rd., 4 Favne Brænde og 40 Læs Torv) medvirkede til, at Bedellsborg Birk blev bibeholdt eller oprettet som selvstændig Jurisdiktion til Lættelse for en stor Del Beboere. — For 12—14 Aar siden stjænkede han en ikke ubetydelig Kapital til Lønning for en Præst paa Baagø og gav saaledes Anledning til, at Den blev skilt fra Ussens Sognefald, at der blev bygget Kirke og oprettet et særskilt Præsteembede paa Baagø. Han bidrog hertil paa flere Maader, hvorfor de 2—300 Beboere paa Den sikkert ere meget taknemmelige.

Grevskabets Kirker og Hovedgaardsbbygninger var i en meget maadelig Forfatning, da Grev Karl Wedell overtog Lenet, men de ere nu satte i god Stand og navnlig er Husby Kirke, som jeg alt har nævnt, bleven meget imuk. Lybrind Hovedgaard, der ødelagdes ved to Ildebrænde Søndag den 14de Septbr. og Tirsdag den 28de Oktober 1873, blev i Sommeren 1874 gjenopført i en eiendommelig Stil med Beten-Murværk.

Stolæe Veders Beskrivelse af de danske Herregaarde hører efter den ny Matrifel følgende Jordegods under Grevskabet Bedellsborg:

Hovedgaard:	Hartorn:				Skovlyd:				Areal, omtrentlig:	
	Td.	Stp.	Ft.	Alb.	Td.	Stp.	Ft.	Alb.	Tdr.	Ed.
Bedellsborg	104	7	3	1½	16	6	2	2	760	
Lybrind	85	"	1	2¾	16	5	2	1	860	
Sparretorn	49	5	"	"	1	5	1	1	350	
Villestov	26	1	"	2½	1	6	"	1	220	
Minedal	8	7	1	½	"	"	"	"	75	
Erelund	16	5	"	2¾	"	"	"	"	160	
Tilsammen	291	3	"	½	36	7	2	2	2 425	

Gaardene ere ikke bortforpagtede, men drives for egen

Regning med Undtagelse af Villeskov, som beboes af Lens-
besidderens Broder, og Minedal.

Grevskabets Skovomraade vil omtr. være 1,100 Tdr. Bd.

Tiender: Til Grevskabet høre følgende 10 Kirker:
Kjerte, Sandager, Landerup, Husby, Balslev, Giby, Gam-
borg, Orslev, Føns og Udby. Med Kirketienden af Gamborg
Sogn er Sognepræsten beneficeret imod at svare aarlig til
Grevskabet 21 Tdr. Byg.

De øvrige 9 Kirkers Tiender ere matriculerede for
193 Tdr. 2 Skpr. Hartforn og ydes af 1848 Tdr. 6 Skpr.
2 Fdfr. 2½ Alb. Hartforn med aarlig: 300 Tdr. 6 Skpr.
14 Fdt. Rug, 613 Tdr. 7 Skpr. 2 Fdfr. Byg og 311
Tdr. 1 Skp. 3 Fdfr. Havre.

Ligeledes høre til Grevskabet 7 Sognes Ronge-Tien-
der, matriculerede for 155 Tdr. Hartforn og som ydes af
1384 Tdr. 2 Skpr. 2 Fdfr. 2½ Alb. Hartforn med aarlig
230 Tdr. 2 Skpr. 2 Fdfr. Rug, 448 Tdr. 7 Skpr. 1 Fdfr-
Byg og 236 Tdr. 7 Skpr. 3 Fdfr. Havre.

Grevskabets Vøndergeds har Hartforn Ager og Eng
1693 Tdr. 5 Skpr. 1 Fdfr. ¼ Alb., fordelt paa 256
Gaarde, 231 Huse og 7 Møller med Møllefyld 34 Tdr.
2 Skpr., og paa Landtungen Føns Skov er Hartforn —
jorben fri Hovedgaardstaxt — 104 Tdr. 3 Skpr. 1½ Alb.,
som for Tiden er bortjæstet og fordelt paa 18 Gaarde og
8 Huse. Indtægterne heraf, ikke iberegnet Indfæstninger,
udgjorde 1853: Penge: 5,363 Rd. 2 Mk. 7 St., Rugmel
60 Tdr. 4 Skpr., Rug 97 Tdr. 2 Skpr., Byg 962 Tdr.
5 Skpr. 1 Fdfr., Havre 318 Tdr. 6 Skpr. 1 Fdfr., Smør
16 Tdr. 2 Fdg. 51½ Pd., Faar 44, Lam 184, Gjæs 249,
Føns 302 og Ug 9965. Bederlaget istedetfor Gaardmands-
Hovriet in natura 1885½ Tdr. Byg og Penge 698 Rd.

8 Præstegaarde og 11 Degneboliger med 78 Tdr. 1

Stp. 1 Fdr. 1 Alb. Hartkorn ere indlemmede i Grevskabet.

Det samlede Hartkorn af alle Slags udgjør nu efter den ny Matrikel 2,516 Tdr.

(I disse Opgivelses, der ere Uddrag af Beckers Beskrivelse af danske Herregaarde, er der dog vistnok nu flre adskillige Forandringer).

I Statshaandbogen for 1874 angives Grevskabets Størrelse saaledes: Hartkorn af alle Slags 2442 $\frac{1}{2}$ Tdr., hvoraf fri Jord 399 Tdr., indtaget til Skov 68 $\frac{3}{4}$ Tdr., Bøndergods 1626 $\frac{1}{2}$ Tdr., Kirke- og Kongetiende 348 $\frac{1}{2}$ Tdr., i Bankattler 16,700 Rd., Fideikommisskapital 20,019 Rd. 78 St. Grevskabet indbefatter Godserne Vedelsborg, Lybrind, Sparretorn, Drelund, Billestov og Minedal samt Verne Baagø og Brandbø i Lillebelt. Skovenes Omraade udgjør omtr. 1900 Tdr. Land, indbefattet 800 Tdr. Land tildels endnu ikke tilplantet Naaletræskov.

Oplysninger om Skovforholdene paa Grevskabet Vedelsborg for Tidrummet fra 1828 til 1873:

Da Grev. Karl Wedell i Aaret 1828 tiltraadte Besiddelsen, udgjorde Grevskabets Skovreal 811 Tdr. 6 Skpr. Land Deras var 156 Tdr. Land ubevoget og 655 Tdr. 6 Skpr. Land bevoget med Skov, hvoraf igjen et forholdsvis stort Omraade var ufuldstændig bevoget.

Dette oprindelige Skovareal har Besidderen forøget med 1,175 Tdr. Land, hvoraf 1,010 Tdr. 2 Skpr. Land er indtaget og nu tilkultiveret Bønderjord (tildels daarlige Sandstrækninger af de saakaldte „spenke Alper“), medens 164 Tdr. 6 Skpr. Land er plantet paa tildels sandede Jorder under Hovedgaardene.

Derefter indtager Grevskabets Stove for Tiden et Omraade af 1,986 Idr. 6 Skpr. Land, hvoraf Løvstovene udgjøre 1,025 Idr. 7 Skpr. Land og Naalestovene 960 Idr. 7 Skpr. Land. Paa disse Arealer har nuværende Besidder foretaget følgende Tilfultiveringsarbejder:

1) Af Sletter tilfultiveret med Løvtræ	157 Idr. Land.
Do. do. med Naaletræ	981 — —

Jalt Sletter 1,138 Idr. Land.

2) Forynget Løvstov, dels ved naturlig Besaaning, dels ved Plantning	234 — —
3) Sluttede Ege- og Birkebevogninger, underplantet med Løvtræ paa	37 — —

Jalt fultiveret i ovennævnte Tidrum 1,409 Idr. Land eller gennemsnitlig godt 31 Idr. Land om Aaret.

Overfor Spørgsmaalet om Fælleodsjetts Afløsning kan Grev Karl Wedell med Rette betegnes som en Mand af „den gamle Skole“. Han er en af de faa Godsbesiddere her i Landet, der ikke har villet imødefomme Tidens Krav om at lade Fæstegodsjet overgaa til Selveien-
dom eller Arvefæste, uagtet hans hele Stilling er saaledes, at Ingen lettere end han kunde gjøre det; men paa den anden Side er hans Forhold overfor Godsjetts Beboere saaledes, at Fæsterne ikke af dette Hensyn have nogen Grund til at ønske Forholdene forandrede. Det er en staaende Regel, at Sønnen eller Svigersønnen afløser Forældrene i Besiddelsen af Stedet og det saavel i Huse, som i Gaarde. Kun hvor der ingen Børn eller nære Slægtninge er efter den sidst afgaaede Fæster, som er istand til at overtage Stedet, kommer det i fremmede Hænder, og

selv i saadanne Tilfælde blive ikke de høieste Bud tagne i Betragtning; men det ledige Sted bliver da gjerne overdraget som Belønning for lang og tro Tjeneste. Fæsteafgisterne, navnlig de aarlige Bødsler, ere, paa saa Undtagelse nær, de samme som de have været fra gammel Tid; kun for enkelte Steder, hvor Bødslerne have været under det Almindelige, er der stet Forhøielse, — men for andre Steder, hvor Bødslerne have været over det Almindelige, er der ogsaa stet Nedsættelse. Indfæstningerne ere derimod stegne, men tillæmpes for en stor Del efter de Paagjældendes Omstændigheder, og have næppe i noget Tilfælde oversteget en Sjettepart eller høist en Femtepart af Eendommens Værdi.

I mange Aar tog Greven Del i de offentlige Anliggender som Medlem af Amtsrådet og Sognesforstanderskabet, for hvilket Sidste han var Formand lige fra dets Oprettelse indtil han traadte ud deraf. Men da Aarene tiltog, traf han sig aldeles tilbage fra al Medvirken i offentlige Anliggender. Han har aldrig lagt Skjul paa, at han ikke sympatiserede med de ny Former for Statsstyrelsen, og dette har maasse bidraget sit til, at han noget tidligere traf sig tilbage fra at tage Del i offentlig Virksomhed end han ellers vilde have gjort. Han har altid været forsigtig i sine Udtalelser og især forsigtig med at love; men man kunde ogsaa fuldt og ubetinget stole paa et Løfte af ham.

Af det, der kan henregnes til Fornøielser her i Livet, har Grev Karl Wedell ikke tilstaaet sig selv ret meget; han har stadig levet paa sit Herresæde, fjernt fra den store Verdens Tummel og Glæde; hans Omgangsvener vare kun saa, især i hans yngre Dage. Til de større Gjæstebud han gjorde, blev kun indbudt hans nærmeste Slægt-

ninge, hans Forvaltere samt Omegnens Præster og andre Embedsmænd. Senere synes Kredsens at være bleven noget udvidet. — Den eneste Fornøielse, han synes at have nogen Tilbøielighed for, var Jagten, især Borforcejagten. Naar Støverhunden i fuldt Glam forfulgte Harens Spor, kunde man se ham i skarpt Karriere fare afsted over Grøfter og Hegn, som om det gjaldt store Interessers og ikke et saa lille Maal, som det at komme en Hare paa Stud; men større var hans Iver dog ikke end at han kunde give sig Tid til at ride udenom Bondens med Vintersæd besaaede Agre.

Grev Karl Wedells hele Fremtræden har altid været jævn og ligefrem, uden at han derfor nogensinde har forglemt sin høie Stilling, som en af Landets største Jorddrotter, hvilken han ikke saa sjelden har vidst at benytte paa en god Maade til med Virkning at hæmme Udskielser, som just ikke falde ind under Lovens Omraade. Han var altid første Mand, naar det gjaldt at opfylde Borgerpligt, og der fortælles betegnende Træk om hans Iver i Krigens Tid, baade 1818—50 og i 1864, for til Punkt og Prikke at udføre hvad der krævedes. Der stillede, som bekjendt, nu og da store Krav f. Ex. til Kjørsler og Greven hjalp personlig til med at saa Bognene afsted i det bestemte Antal og i rette Tid. Der fortælles, at en Mand, som engang kom ind paa Wedellsborg med en Seddel om at saa en Bogn, traadte Greven, hvem han ikke kjendte og derfor spurgte om Forvalteren var tilstede, thi han skulde trægge have en forspændt Bogn. „Ja, kom saa med mig, saa skulle vi se til at saa en frem“ — og nu hjalp de to Mænd hinanden med at saa Bognen ud, smurt og forspændt, og det var først længe efter, at Manden fik at vide, at det ikke var nogen Anden end Grev Karl

Wedell selv, som havde hjulpet med Vognen, der stulde i „Kongens Tjeneste“. I Krigen 1848 mod det flædvigboltsenke Dyrer udrustede Grev Karl Wedell to frivillige Herregaardskryttere og han viste paa mange andre Maader sit fædrelandske Sind ved Gaver af Heste til Hæren og senere ved betydelige Pengebidrag til Gaarede og Faldnes Eiterladte. — Samme Aar, da det saakaldte svenske Hjælpekorps laa her i Byen, var Overgeneralen med sin talrige Stab indkvarteret paa Bedellsborg.

Ethvert nyttigt fædrelandsk eller velgjørende Diemed kan altid gjøre Regning paa hans sædvanlig meget rundelike Bistand; jeg kan saaledes nævne, at han har skjænkhet det danske Hedeelskab en Gave af 1000 Rd., og til at lindre den Nød, som Vandfloden i 1872 fremkaldte paa de danske Kyster var han en af de største Bidragdere, uagtet selve Grevskabets Beboere led meget og ved de fremkaldte Tab stillede store Krav til ham.

Siden jeg omtaler Vandfloden den 13de og 14de November 1872, skal jeg tilføie, at blandt de Steder paa Bedellsborg, som led mest, var den af Grev Wedell med saa stor Vefostning i Sommeren 1858 fra Mai til omtr. midt i September anlagte Inddæmning ved Rouæs. Arbeidet var udført efter Ingeniørerne English & Hønsens Plan og bestod i Inddæmning af omtr. 200 Ldr. Land (se foran) ved Hjælp af en 10-Hestes Dampmaskine, der anbragtes paa selve Dæmningen i en Bygning, 52' lang og 27' bred, muret i Cement og hydraulisk Kalk; men uagtet det saaledes var en meget solid Bygning, brød Vandet dog over og gjennem Dæmningen, ødelagde endel af Bygningen og anrettede meget betydelig Skade. Som det gif her rantes mange af Grevskabets fattige Beboere, men Grev Karl Wedell hjalp rigeligt overalt, og da

der var adskillige af hans Standsfæller blandt Godsbesidderne, som under den alvorlige Nød viste et høist uadeligt Kniberi, saa erhvervede han sig ogsaa her Krav paa Taknemmelighed ved det smukke Exempel.

Saalænge Grev Wedell var ugift, boede hans Søster Komtesse Mary hos ham paa Bedellsborg. Hun var en blid, elskværdig Kvinde, mild og venlig imod Alle, som kom i Berørelse med hende. Hun blev senere gift med Ritmester Krogh i Haderslev, men døde et Par Aar efter Brylluppet. — Grevens Moder, der blev gift 2den Gang med Ambr. Juul til Taasinge, flyttede efter dennes Død til Bedellsborg, hvor hun tilbragte sine sidste Leveaar.

Den 29de April 1834, altsaa i en Alder af omtrent 28 Aar, indtraadte Grev Karl Wedell i Ægteskab med sin Moders Søsterdatter, den i Formand, Renhed og Ud-der fortræffelige Kvinde Frøken Rose v. Krogh, Datter af Overforstmeister og Overjægermeister, Geheimekonferentk-raad Frederik Ferdinand v. Krogh, en Broder til Seirherren ved Isted. Hun var født 1ste Oktober 1805 paa Nygaard ved Haderslev og var med al sin Fævnhed en høihjertet og meget begavet Dame; hun stod Mange bi med Raad og Daad, og da hun særlig havde lagt sig efter Lærevidenstaa, saa bragte hun ved sine „Husraad“ Lindring i mange Sygdomme, især tvindelige, som Lægerne ikke kunde faa Bugt med. Hendes Godgjørenhed var storartet: hvert Aar opklædte hun ligejaa mange fattige Konfirmander, som bad hende derom, og enhver Fattig, som søgte hende, gif ikke tomhændet bort. Det var en utrolig Mængde Bøn-skrifter, hun modtog mellem Aar og Dag, men der var næppe noget eneste, som hun undlod at besvare og ledsage

med en rigelig Gave i Penge. Hun strakte endog sin Godgjorenhed langt ud over sin Tid, idet hun oprettede en Stiftelse for værdige Trængende. I denne Stiftelse nyde 4 Fattige hyggelig Fribolig og fornødent Underhold. Ved Siden heraf var hun en paapasselig Husmoder og førte et nøie Tilsyn med, at der var Orden ikke blot i hendes egen Husholdning, men ogsaa i de mange andre store Husholdninger, der stode under hendes Naadighed. Ved sin blide og elskværdige Karakter var hun altid istand til at forskjønne Livet omkring sig og særlig forstod hun at gøre sin Ægtefælle Livet behagelig; deres Ægteskab hørte derfor ogsaa til de meget lykkelige og hendes Mand's Sorg var stor, da hun Søndag den 27de November 1870 afgik ved Døden.

Ved hendes Jordekjæde, der foregik Tirsdag den 6te December paa Husby Kirkegaard, havde der samlet sig omtr. 1000 Deltagere fra Nær og Fjern. Paa forskellige Steder paa Veien fra Bedelssborg til Kirken var der reist en halv Snes Greporte, blandt hvilke en, der paa Udelerhusbanken var reist af Gamborg og Udby-Føns Sogne, var meget smuk. Paa den store Plæne foran Hovedbygningen var der reist et Telt, som kunde rumme 4—500 Mennesker og her samledes efterhaanden den store Skare, der vilde vise den Afdøde den sidste Kjærlighedstjeneste. I Bedelssborg Kapel, hvor Kisten var hensat, indlevedes Høitideligheden med Afspjængelsen af Øhlenschlägers Salm: „Lær mig, o Skov! at visne glad“, hvorefter Sognepræsten, Pastor Schiøtze, paa en smuk Maade stilledede den Afdødes Bærd som Ægtefælle, Kristen og kjærlig Deltagerinde for Høie og Lave; efter en Slutningspsalm blev Kisten under Sørgemusik baaret ud af Kapellet.

Diarsvinkjægerlauget fra Middelfart var mødt med

deres mange florombundne Flag og gik fra Hovedbygningen foran Kisten, der flistevis bæres af Gudssets Betjente og Fæstere fra de forskjellige Sogne, medens unge Piger strøede Blomster og Grønt langs Veien. Ved Gudsforvalterboligen blev Kisten sat paa Rigvognen og førtes saaledes til Husby Kirke, der langtfra kunde rumme alle Deltagerne. Her talte Præsterne Højb fra Kjerte og Bagger fra Brabe-Trolleborg (tidligere Præst i Landerup) til den Afdødes Vinde. Sidstnævnte udtalte med Inderlighed, at det var en Betsignelse at have kjendt hende; han havde set hende som ung, smilende og livsglad Hustru, som kjærlig Datter og Pleierinde for sine gamle Forældre, og set hende gennem alle Lider — baade lyse og mørke — som et Mønster til Efterfølgelse. Pastor Schjødte forrettede Jordpaakastelsen og bragte den Afdøde det sidste Farvel fra alle kjærlige Hjerter.

Over den Afdøde fandtes følgende Vers i de stedlige Blade („Udsf. Av.“ og „Afsf. Av.“):

Ja klart det vil for vor Tanke staa,
 Hvor god Du var mod Store og Smaa;
 De ei Din Kjærlighed glemme.
 Og sent vil visne Din Mindekrands,
 Den speile sig vil i Taarens Glans
 Hos dem, som Dig lærte at kjende.

Dog Smerten er bitrest for ham, der staaer
 Saa ensom og sorgfuld tilbage,
 Og Savnet føles, hvor han gaaer,
 Det vækker hans dybe Klage
 Men Gud, som er rig paa Kjærlighed,
 Vil styrke hans Tro og bringe Fred
 Ind i hans sorgfulde Hjerter.

Nu smiler hun til Dig fra Stjernebær
 Og vifter om Dig i blideste Stjær,

Saa aldrig Du føler Dig enc.
 Du ser, at han, som Dig Bunden slaaer,
 Han selv at læge den og iormaaer,
 Saa Haabet Dit Hjerte følger.

Hvo hviler der paa sorthelladte Baare,
 Mens trindt omkring en sorgfuld Skare staaer?
 For hvem ad Rinden rinder Smertens Taare?
 Var det en Liv i Livets friske Baar?
 Var det en Dding, mæt af Livets Dage?
 Hvi lyde da ved Graven Graad og Klage?

Det var en from, en sjælden ædel Kvinde,
 I Gøthed, Blidhed haa var hende lig,
 Et bedre Hjerte gaves ingensinde,
 Hun var paa Kvindens mange Dyder rig;
 I Gudfrygt gaves haa kun hendes Lige.
 Den Edle moden var til Himlens Rige.

Høit lyder hendes Ægtefælles Klage,
 Ved Baaren han saa dybt nedkøiet staaer,
 Han har jo hendes Minde kun tilbage,
 Han hende savner stedse, hvor han gaaer.
 Det er hans Trøst, at hun, hist fra det Høie,
 Redskuer til ham med forklaret Die.

H.

Den Afdøde, der efter Alles Dom var en ædel Kvinde, høihjertet og udmærket begabet, efterlader sig et velsignet Minde. Hun anvendte sine rige Evner til at gjøre vel, mest i Stilhed, ikke alene mod Trængende i hendes nærmeste Kreds, men ogsaa i stor Udstrækning mod Saadanne, der ikke bære deres Sorger og Savn til Skue. Hun vil savnes haardt, og medens hendes Bortgang fra det lykkelige og velsignede Hjem, hun skabte, fremkalder et

uerstatteligt Savn, ville i en vid Areds Maaage sørge over hendes Død og bevare Mindet om hende i hjertlig og taknemlig Erindring.

Deres Egteskab var barnløst og ifølge den for Grevskabet gjældende Arveregel, vil dette efter Grev Karl Wedells Død gaa over til hans Broder Baron Julius Wedell paa Billestov og hans Efterkommere Baron Julius Wedell, der selv besidder et ædelt Hjerter, er gift med Christiane Buchvald, en høifindet Dame, der er mild og venlig mod Alle, ikke mindst imod Fattige, som henvende sig til hende. Som tidligere nævnt, havde de for et Par Aar siden den Sorg at miste deres ældste Søn Baron Carl, og deres næstældste Søn, Baron Bendt Wedell, gift med Komtesse Mimi Kruth, er derfor nu deres nærmeste Arving.

Den Taknemmelighed og Hengivenhed, som Grev Karl Wedell og hans ædle afdøde Hustru have erhvervet sig blandt den Befolkning, de belligede deres bedste Aar, fik sit Udtryk ved det Mindesmærke, som ved frivillige Sammenstød af Bekere paa Grevskabet er betrukket og reist i Lusthøven ved Bedellsborg. Om den Fest, som fandt Sted ved Aisløringen, Søndag den 7de Juni 1874 vil jeg tillade mig at hidsætte Beretningen i de offentlige Blade:

„I Søndags var der Fest paa Bedellsborg Gods — en Kollefest, som man sjelden i vor Tid vil opleve Magen til. Til Ære for Godsbefidderen, Hø. Exc. Lensgreve Karl Wedell og hans for saa Aar siden afdøde Hustru have Godsets taknemmelige Fæstere betrukket en Mindesten med Grevens og hans Hustrues Portrætmedaillons i Bronze, hvis høitidelige Aisløring foretoges i Søndags Efterm. Kl. 4, og Grev Wedell havde udtalt, at han vilde betragte det som en Ære om samtlige Bidragydere vilde være hans

Gjæster og overbære Høitideligheden. Lidt over Middag var der allerede fra det over flere Mil udstrakte Gods samlet et Par Tusind Mennesker og et Par Timer senere voxede Antallet, saa at der ved Høitideligheden vistnok var omtr. 3.000 Mennesker samlede i den smukke Lystlov, om den tilslørede Mindesten i den brede Allé nordfor Hovedbygningen. Rundtom i Skoven vaiede Danebroge og henimod den Tid, da Høitideligheden skulde begynde, antom Baabenbrødreafdelingen fra Udby, Middelfart Marsvinsjægerlaug og Landbaandværkerforeningen med deres Faner og Flag og stillede sig i en Halvkreds om Mindestenen. Kl. 4 kom den grevelige Familie til Stedet og Folkethingmand, Gaardgjæster N. Andersen af Husby steg op paa Mindestenens nederste Trin, hvor han holdt følgende Tale:

„Med Deres Excellences Tilladelse skal jeg have den Ære at foretage den høitidelige Afsløring af dette Monument, som Grevskabets Hæstere og forskjellige andre Reboere have ladet reise til Ære for Dem og Deres høifalige Gemalinde. Men førend jeg lader Sløret falde, være det mig tilladt med et Par Ord at udtale hvad Hensigten og Meningen har været med dette Foretagende. Det er ikke en hos en enkelt Mand pludselig opstaaet Tante, der her er kommen til Udførelse, men det er en Tante, der allerede i flere Aar har rørt sig iblandt Hæstene og ved forskjellige Leiligheder været paa Omtale baade i større og mindre Kredse, indtil den omsider var saa vidt modnet, at der kun behøvedes at lægges den sidste Haand paa Værket for at bringe Tanken til Udførelse; og Hensigten hermed har alene været den, at give Deres Excellence et sønligt Tegn paa og et soldigt Vidnesbyrd om, at De ved Deres mangeaarige dygtige og humane Godsadministration, hvorved der er staet en tidligere ukjendt Velstand paa

dette Grevskab, har vundet Fæsternes Paafjionnelle og Taanemmelighed. Dette og intet Andet har været Hensigten hermed, og navnlig har det ikke været Hensigten enten at foretage en Demonstration mod eller øve en Pression paa Indførelsen af en anden Form for Besiddelsen af Bøndergodset end den, der hidtil har været brugt her paa Grevskabet, thi det er almindelig erkjendt, at naar Bøndergodset forvaltes paa den Maade, som det hidtil er blevet forvaltet her, saa kan Livsfæstet være til ligesaa megen Belsignelse for den Befolkning, der lever paa Fæstegodset, som en hvilkensombestanden Form for Besiddelse af Jord. Det er saaledes en ren personlig Guldtest, der herved bringes Deres Excellence; men hvis endda Noget vilde opkaste det Spørgsmaal: om der ogsaa i de hidtil paa Grevskabet bestaaende Forhold var fuld Føie til at gjøre et saa betydeligt og betydningsfuldt Skridt som dette, saa behøver man kun at give Aagt paa, hvorledes Forholdene have udviklet sig her i Landet for at finde bekræftende Ervar derpaa. Deres Excellence har upaabirket af Tidens Strømninger højdet den gamle Sætning: „Adel forpligter“! De har skrevet Dem selv en Lov, hvorefter Fæsterne have kunnet gjøre fuldkommen siter Regning paa at blive afløst i Fæstebesiddelsen af et af sine Børn paa saadanne Vilkaar, at den ny Fæstet kan være holden derved; i mange Tilfælde ere de aarlige Afgifter blevne de samme, som de have været fra gammel Tid, ja i nogle Tilfælde endogsaa lavere. Indfæstningerne ere laamrede efter de Paagjældendes Omstændigheder og næppe i noget Tilfælde stegne i samme Forhold som Eiendommens Værdi er stegen; og dette gjælder ikke blot de fæstetpligtige Steder: Gaardene, men ogsaa de ikkefæstetpligtige Steder: Husene. Men det er ikke blot det, at Alt omtrent er bleven ved

det Gamle hvad Afgifterne angaaer, men mange Forbedringer ere gjennemførte, saasom: Utslytning af Heliger og Møgelæg af Jorder, hvorved Stederne have faaet en betydelig større Værdi for Bruugerne.

Der er imidlertid ingen af dette Aarhundredes Foranstaltninger, der saa magtig have bidraget til at fremhjelpe Agerbruget og derved ogsaa at forbedre den agerdyrkende Befolknings Livsvilkaar paa Fæstegodsset, som Hovseriets Afkøning. Denne Foranstaltning søgtes oprindelig gjennemført her i Landet paa den Maade, at Staten bød Godseierne den Præmie for at afløse Hovseriet, at de maatte inddrage visse Arealer Bøndejord, naar de havde afløst Hovseriet irrevocabelt. Deres Excellence afløste Hovseriet, men modtog ikke Præmien, saa at hele Fordelen ved Afløsningen er bleven paa Fæsternes Side. Vi, der have levet saalænge, at vi have kjendt Tilstanden som den var før end Afløsningen og som den blev efter Afløsningen, vi forstaa maasse bedre end de Ungre, at vurdere hvor stort et Gode Hovseriets Afløsning var. Først da kunde Fæstere indføre en sulddommere Dyrrkning af sin i Fæstehavende Jord, bedre Redskaber kunde anskaffes, bedre Besætninger holdes, nu Bygninger opføres, kort sagt, fra Hovseriets Afløsning spores en Fremgang i alle Forhold paa Fæstegodsset, som kun Gaa forud havde haft nogen Anelse om.

Det er dette, vi have ønsket at vise Deres Excellence vor Takgjønnelse af, og vi have ment, at dette ikke kunde ske paa en høfdigere Maade end ved at rejse Dem et Minde, der kunde være baade Dem og det store Grevskabs Fæstere værdigt.

Vi have imidlertid ikke kunnet gjøre dette Stridt uden ogsaa at mindes Deres Excellences høifalige Gemalinde. Vi have ikke kunnet glemme hende. hvis hele Liv

var en uafbrudt Kjæde af Velgjerninger, ja som endog=
 saa har sørget for, at hendes Godgjørenhed gennem
 hendes Stiftelse vil række saa langt ind i Tiden, som Lov og
 Ret har hjemme i dette Land. Det har været os saa
 meget kjærere at mindes hende ved denne Leilighed, som vi
 føle os overbeviste om, at hendes luse Aand og ædle Hjerter
 har øvet en heldig Indflydelse, ikke blot paa de Forhold,
 der laa indenfor Hustruens egenlige Kreds, men paa et=
 hvert Forhold hun paa nogen Maade kom i Berøring med;
 og ligesom vi vide, at hun var Deres Ideal i Livet,
 saaledes føle vi os ogsaa forviisfede om, at det kun kan
 være Dem hjært, at se hendes Navn og hendes Billede
 ved Siden af Deres Navn og Deres Billede paa dette
 Monument, som jeg nu med Deres Tilladelse skal drage
 Sløret fra."

Da Sløret var faldet, tilføjede Taleren:

„Saaledes være dette Monument da reist til Æ=
 der og Ære for Lensgreve Karl Wedell og Hustru Rose
 Wedell. Om Aartusinder, naar vi Andres Navne for=
 længst ere glemte, vil denne Sten nævne disse Navne,
 som Navne, der ikke blot have indtaget en høi Rang i
 Samfundet, men som ogsaa have vidst at vinde deres Sam=
 tids Kjærlighed og Hengivenhed.

Herved overdrager jeg nu Monumentet i Deres
 Excellences egen Besiddelse og slutter med det Ønske, at
 Vorherre endnu i mange Aar vil give Dem Sundhed og
 Kraft til at leve og fortsætte Deres velsignelsekrige
 Virksomhed!"

Grev Karl Wedell var saare bevæget under Taleren
 og han kunde ikke skjule Taarerne i sine milde Øine. Han
 lod ved sin Broder, Baron Julius Wedell til Billeflov,
 bede om Undskyldning for, at Bevægelsen hindrede ham i

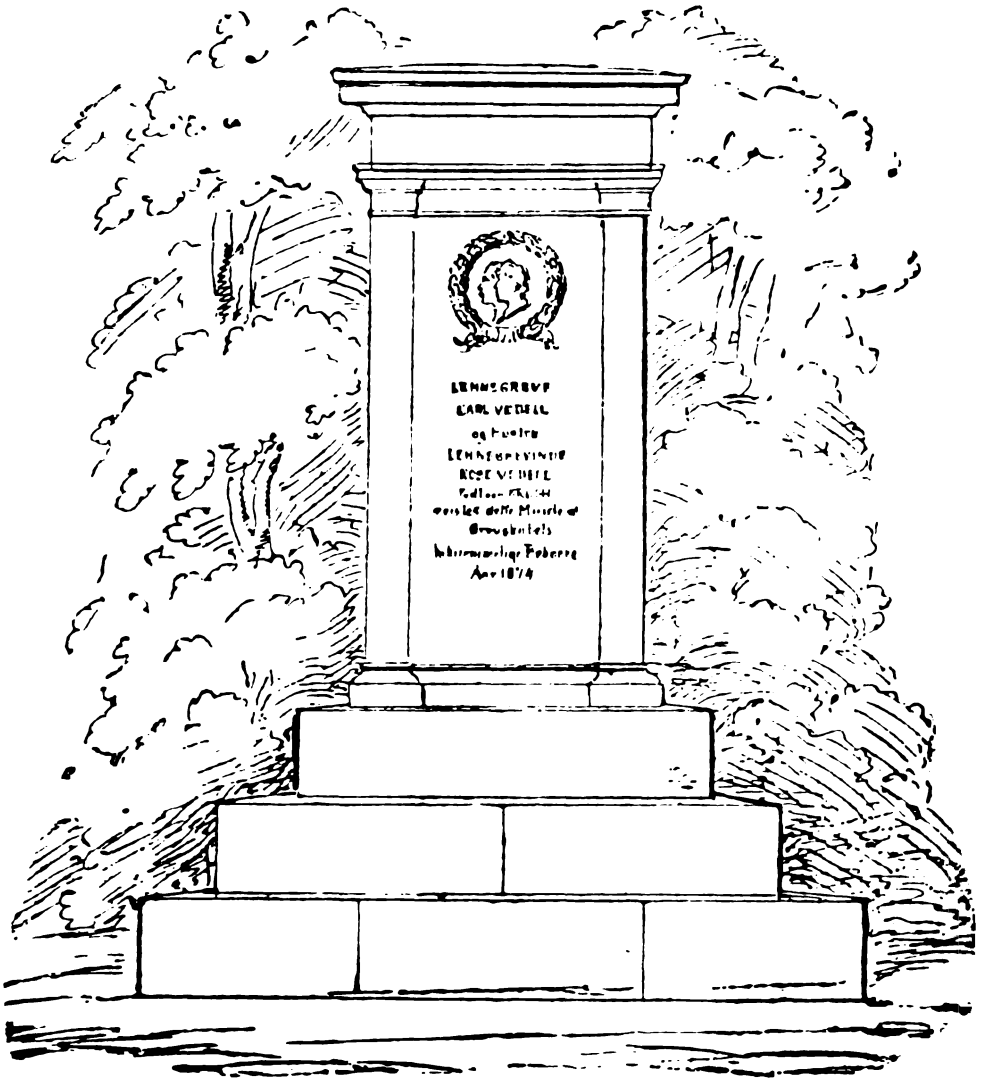
at tale og Broderen udtalte derfor i faa, hjertelige Ord en dybtfølt Tak for den Gæder og Gæ, der viste ham og hans afdøde Hustru. Der udbragtes nu et kraftigt „Længe leve Grev Karl Wedell!“ som besvarede med ni Hurraer, hvorefter Greven bad hver Enkelt i Forsamlingen om at være hans Gæster, og betragte sig som hjemme i hans Hus og Have.

Den reiste Mindesten er anbragt paa en Plet, der var den afdøde Grevindes Bndlingsopholdssted, nemlig ligeoverfor en Dam i den brede Allé i Lysskoven, hvis Anlæg hun selv i levende Live havde fredet om og endogsaa været Godssets Skovrider, Frøstraad Schrøder behjælpelig med at affætte Gangene. Pladsen er nu gjort bredere ved Planering, og med en smul, forskjelligartet Trægruppe til Baggrund staaer den ingenlunde prangende, men desuagtet smukke Mindesten nu til Minde om den Kjærlighed og Hengivenhed, som en virkelig brav Mand og en ædel Kvinde har afrundet sin Samtid

Støtten, der er i en aflang Firkant, er 12 - 13 Fod høj, og udført i lysgraa Granit. Paa Forsiden er anbragt i en Broncekrands af Egelev en af Villedhuuger, Professor Jerichau udført Portrætmedaillon (ligeledes i Bronze) af Grev Karl Wedell og hans Hustru. Den bærer følgende Indskrifter:

Paa Forsiden:
 LEHNSGREVE
 CARL VEDELL
 og Hustru
 LEHNSGREVINDE
 ROSE VEDELL
 FØDT von KROGH,
 reistes dette Minde af
 Grevskabets
 taknemmelige Fæ-tere,
 Aar 1874.

Paa Bagsiden:
 Høveriet afløste
 han frivillig:
 til Billeskov 1838,
 til Tybrind og
 Sparretorn 1842,
 til Vedellsborg 1843,
 og befordrede i det
 Hele Velstandens
 Udbredelse paa
 Grevskabet.

Mindestøtten paa Vedellsborg.
 (Udfloret Søndag 7de Juni 1874).

Heliotypi efter en Blyantstiftelse.

Medens folk endnu vare samlede om Støtten, bad Grev Wedell den talrige Forsamling om at være hans Gæster og tage Del i et tarveligt Maaltid. Dette var anrettet i Kjøkkenet tæt ved Hovedbygningen i en meget stor Teltbygning, hvis 26 lange Borde, hvert med 60—70 Kuberts, bugnede under en sand Overflod af gode Sager: Stege, Smør, Brød, Gelée, Rager, Vin. Ol osv. osv. Da man derpaa gik tilbords, bød Grev Wedell Folkestingsmand N. Andersens Hustru sin Arm, medens Niels Andersen førte Baronesse Mimi Wedell, født Komtesse Knuth. Baron Bendt Wedell førte Gmd. Bertel Hansen Kormojes Enke af Hjorte Mark; Sognej. og Dbmd. Hans Pedersen af Gmteljør førte Hofjægermesterinde Marie Fønss, født Baronesse Wedell, til Hindsgavl; Hofjægermester Fønss førte Gaardsfæster S. Hansens Enke af Fønsskov Ellegaard. Paa Grund af den Sorg, som i Vinter har ramt Familien, var Baron Julius Wedell til Billeflov og Frue taget hjem strax efter Afsløringen; og da Greven for Høitidelighedens Begyndelse havde vtret, at han paa Grund af Sorgen i hans Broders Familie selv havde undladt at sørge for Musik til Festen, saa maatte den af Baabenbrødre-Afdelingen i Udby hidkaldte og med ikke ringe Offer beklædte Musik af 5te Bataillon i Odense, vende tilbage uden at lade sig høre.

Da Grev Wedell, der foruden Dannebrogens Bænd har Baabenbrødrenes Mærke paa Brystet, havde taget Plads ved et af de midterste Borde, udbragte han i saa hjertelige Ord et Leve for Kongen, som besvarede af 9 Hurraer. Den næste Skaal udbragtes af Birtedommer Lendrop for den gæstmilde Vært, hvis offervillige Omsorg havde gjort, at Alle i dette Dieblif befandt sig saa vel. Det

syndlige Mindesmærke, der idag var reist for Grev Wedell og hans afdøde Hustru, yttrede Taleren bl. A., havde til Fundament den Kjærlighed, som Grevens Humanitet havde fostret i dette Hjem. Rungende Hurraraab lod da Taleren sluttede med et længe leve Grev Karl Sigismund Wedell.

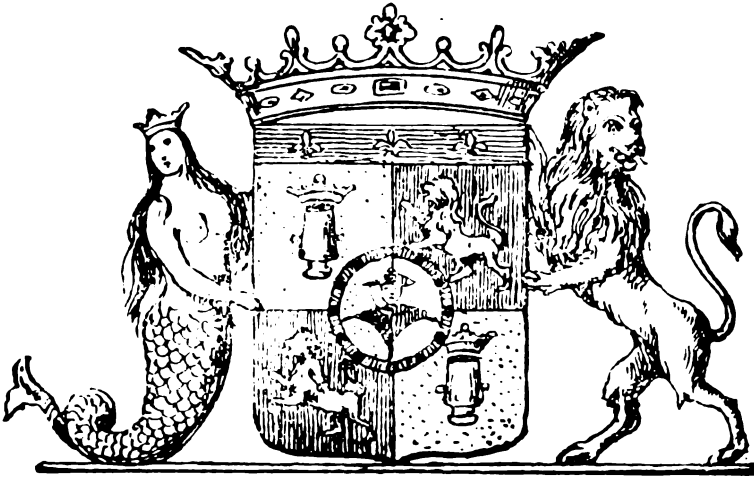
Der fulgte nu en lang Række af Skaaler, hvis nøiagtige Gjengivelse dog ikke er mulig paa Grund af Teltbygningens store Udstrækning, der forhindrede i at høre Alt, selv paa den gode Plads, der ved Godssets Embedsmænd: Justitsraad Evers og Forraad Schrøders Velvillie var indrømmet Meddelerne til de stedlige Blade. Her skal kun nævnes Grev Wedells Skaal for Festsomiteens Medlemmer. Formanden for Landhaandværkerforeningen, Stræder Søren Hansen fra Gmtelær udbragte en Skaal for Baron Julius Wedell til Billestov, hvem han talte for den Velvillie, han ved flere Leiligheder havde vist Foreningen. Folketingsmand Niels Andersen udbragte et Lere for Godssets vordende Besidder Baron Bendt Wedell, hvem han, naar Tiden engang kom, ønskede Held og Lykke til at træde i sin Forgjængers milde Fodspor. Grev Karl Wedells Skaal blev udbragt flere Gange i Teltets forskjellige Fløie, thi hver Gang Greven — hvad der skete hyppigt under Maaltidet — begav sig hen ad de lange Vordrætter i Teltets forskjellige Fløie for at se efter og varetage Bærtens Pligter, lod der Hurraer for ham, snart fra en, snart fra en anden Gruppe. Hans Omhyggelighed og Opmærksomhed fornægtede sig intet Dieblis; til Enhver havde han et venligt Ord og det var intet Under, at han ved en Leilighed som denne, rev Alle med sig. Han søgte saaledes et Par Gange hen til Middelfart Marsvinsjægerlaug, til-

talte saa at sige enhver af dem og lovede ad Aare igjen at besøge dem paa Fangstedet. — Lærer Petersen fra Gamsborg udbragte en Skaal for Grev Wedells dygtige Medhjælpere i Godsstyrelsen, navnlig Juslitsraad Evers. Pastor Schiødtte fra Husby afslagde et Vidnesbyrd om den paa Godset bestandig stigende Velstand, der ganske vist skyldtes Forsynet, der havde skjænket de mange for Landmanden heldige Aar, men det skyldtes ogsaa den ædle Besidder af Grevsløbet, som arbejdede for, at dette Gode ogsaa kunde komme Fæsterne til Nytte. Det var godt, at vi gav saadanne Vidnesbyrd som det idag; han sluttede med et Leve for Fæsterne. Møller Schwarzs, Kaals Mølle, afslagde et lignende Vidnesbyrd for Fæsterne paa Frederiksbøge Gods og sluttede med et: Gud bevare Grev Wedell. Pastor Schiødtte udbragte en Skaal for Kunstneren Prof. Jerichau, der har udført Portrætmedaljongen og Tegningen til Mindestøtten. Møller Schwarzs talte for denne Skaal paa Kunstnerens Vegne. Pastor Schiødtte bad Forsamlingen tømme et Glas for Godsets Skovrider, Forraad Schrøder, hvis omfattende Virksomhed i Henseende til Beplantningen af de mange nøgne Bunker var al Værd. Gaardfæster Kjær i Ellese talte for Kvinden. Juslitsraad Evers talte for den for ham udbragte Skaal og udbragte et Leve for Godsets Beboere. Folkethingsmand Niels Andersen raadede Alle til at arbejde hen til at naa sit Maal i det Gode. Forpagter Blædel paa Vilhelmsborg udbragte en Skaal for Niels Andersen, som han nævnte som en Bryd for den danske Bøndestand; han har rogtet de Skald, han har paataget sig; med en sjelden Dygtighed, og det var hans Tro, at det vilde være Held for gamle Danmark om det havde mange saadanne Sønner. Længe leve Gaardfæster Niels An-

dersen i Husby! — Folketingsmand Niels Andersen vidste, at hans Skaal maa blive modtaget med blandede Følelser; han gjentog, at det kunde ikke være anderledes, men hans Kompas har altid været Sandhed og Ret! Enhver, der kjender hans offentlige Virksomhed vil vide, at han altid styrer derefter og efter hvad han troer er Sandheden. Derfor har han heller aldrig styet at sige hvad han troede var rigtigt, baade til Stormænd og til Smaafolk — det kunde han ikke have gjort uden netop ved at svære efter sit faste Kompas; han talte for Skaaalen. Sluttelig udbragte Folketingsmand N. Andersen endnu en Skaal for Pastor Schibde, idet han særlig fremhævede den gavnlige Virksomhed, som han i sin lange Embedstid havde udvist i Sognets Anliggender.

Efter det egentlige Maaltid, som vistnok varede i 3—4 Timer, blev der ombudt Kaffe og samtidig blev der sat en uoverfluelig Række af Punscheboller paa Bordene; saasnart en var tom, blev den fyldt igjen og Skaaletalerne afløste hverandre i de mange Smaagrupper, som endnu længe vare bænkkede om Bordene.

Grev Wedell søgte sine Gjæster overalt og var snart i Teltene og snart blandt de Spadserende i Lykkstovens Gange. Hele Hovedbygningen var aaben for Gjæsterne, som besaa Malerier og Møbler, og den Særnhed og Tærværlighed, der hvilede over det Hele, var en smuk Illustration til den hele Gjæsteventlighed, der vistnes mod Alle, Høje saavelsom Lave. — Kl. 10—11 Aften brød den største Del af Deltagerne op og spredtes til alle Sider, efter at have tilbragt en høist behagelig Dag, der sikert længe vil minnes af dem alle

Greverne Wedells Familievaaben.

Havfruen er rødifarvet foroven, fiskefarvet forneden; brunt Haar; Kronen er gul. Hun staaer paa Vand.

Løven er gul og staaer paa en grøen Bund.

Kronen over Vaabenet er gul med forskjelligfarvede Perler i Randen. Rummet under Kronen er rødt.

De tre Lilier i den øverste Del af Skjoldet ere gule paa blaa Grund.

De 10 Morterer foroven tilvenstre og forneden tilhøire i Skjoldet ere hvide paa gul Grund; Kronerne over dem ere gule.

De to Løver foroven tilhøire og forneden tilvenstre i Skjoldet ere graa i rød Grund.

Hjulringen om Brystbilledet i Midten er rød med sorte Huller.

Brystbilledet i Midten er iført Kjortel og Hat; saavel Kjolen som Hatten er sort til den ene Side, rød til anden.

Familien Wedell her i Danmark har i Arv fra Hannibal Sehested (hvis Datter Christiane, som bekendt, blev gift med den første Grev Wedell paa Wedellsborg) endnu Ret til at jøre fransk Marquistitel, og de tre Lillier i Baabenet ere af fransk Oprindelse. — Familien Wedells egenlige Hjemsted skal være Friesland, hvor dens ældste Besiddelse („Edenburg“) liiger. For noget over 200 Aar siden var der en Besidder paa „Edenburg“, som havde tre Sønner, den ene fik Stamhuset, den anden oprettede Grevskabet Wedellsborg og den tredie Grevskabet Farsberg i Norge. — Forøvrigt skal Familien Wedells Adelskab være saa gammelt, at det endog regnes fra den Gang Adelskab overhovedet blev oprettet i Europa, altsaa fra det 9de eller 10de Hundrebaar. Det paataaes ogsaa — med hvilken Ret tør jeg ikke paatage mig noget Ansvar for — at Familien oprindelig nedstammer fra den romerske Keiser Vitellius (Aulus), født Aar 15 e. Chr., og som ved Rhinen seirede i Spidsen for de Legioner, der udraabte ham til Keiser. Han blev slaaet af sin Efterfølger Vespasian og blev efter forfærdelige Mishandlinger myrdet den 24de December Aar 69.

Efterat ovenstaaende var nedskrevet, kom jeg tilfældigvis til at se Navnet „Wedelgasse“ paa et Gadehjørne i Frankfurt ved Main, altsaa maaste i den Egn, hvor den romerske Keiser Vitellius havde kæmpet. Gaden er i Grunden kun en Stump af en Gade, næppe mere end et halvt Hundrede Alen lang, men den befinder sig paa et af Frankfurts — maaste af hele Tysklands — mest historiske Steder, nemlig paa Romerbjerget, umiddelbart ved den ældgamle Romer (der „Römer“), en meget stor, plump Bygning med Hvalvinger og Søiler, hvis høie Alder taber sig

i den graa Oldtid. Er den maasse fra Keiser Vitellius' Dage? og er „Wedelgasse“, som findes i dens umiddelbare Nærhed, maasse en Fortøffning af Vitellius? — Ja det er et uløseligt Emne, thi en af Frankfurts bedste Cicero-ner kunde ikke give mig Oplysninger herom. Det vides kun, at Bygningen i Middelalderen var Stuepladsen for de Folkefester, som fandt Sted ved hver tyff Keiserkroning og at den i Aaret 1405 blev kjøbt af Staden til Raadhus. I 1863 var den Gædet for det saare uheldige tyffe Fyrstemøde. — Jeg hid sætter kun disse Strobermærkninger, fordi jeg nu engang er kommen til at omtale den gamle Bygning, der maasse — hvem kan vide det — er den vædellste Slægts allerældste Stamhus! — Det vilde være en stor Dypgave for en Historieffriver, at kunne paavise en Stammefader fra vor Tidsregnings Begyndelse; men det formaer vel Ingen; alle mine Efterforskninger vare forgjæves. Imidlertid betragter jeg det som et besynderligt Træf, at der paa Kaffeovnen i det Bærelse i Hotel „Römischer Kaiser“ i Frankfurt, som jeg beboede nogle Dage i Forsommeren 1874, stod en Portrætbuste i Gips, paa hvis Fodstykke jeg syntes at læse Vit. A. — Vitellius Aulus!

Fortegnelse over

Grevskabet Wedellsborgs Besiddere.

- 1) Baron Wilhelm Frederik Wedell, gift med Hannibal Sehesteds Datter Christiane Sophie. Han oprettede Grevskabet den 11te December 1572 og døde 1706 paa Ruggaard, samme Aar som Hovedbygningen paa Bedellsborg blev fuldført.
- 2) Hannibal Wedell, gift med Anna Cathrina Banner; døde 1708.

- 3) Christian Ludvig Wedell, født 1701, død 1750; var gift 1ste Gang med Catharina Elisabeth Arnholt; 2den Gang med Mathia Catharina Bærnschjold og 3die Gang med Grevinde Daneskjold Samsoe.
- 4) Hannibal Wedell fød sig 1766 paa Christiansborg Slot; han blev, sandsynligvis i Aaret 1752, gift med Komtesse C. S. Moltke fra Bregentved.
- 5) Frederik Ludvig Wedell; gift med Fruen Frederikke Louise Klingenberg; døde 1817; han var født 25de Marts 1753.
- 6) Wilhelm Hannibal Wedell; gift med Fruen Louise Barnestedt af Huset Laitmarck i Holsten, døde 1828.
- 7) Grev Karl Adam Sieismund Wedell, født paa Villeskov den 14de Marts 1806. Han blev gift den 29de April 1834 med Fruen Rose v. Krogh (født 1ste Oktober 1805, død Søndag 27de November 1870).

Paa den Tid, da jeg slutter disse Optegnelser, findes paa Grevskabet følgende Bestillingsmænd:

Godeforvalter, Justitsraad Christian Evers.
 Skovrider, Forstraad Caspar Heinrich Schröder.
 Løge Marius Jensen.
 Dyrløge Niels Schaldemose.
 Jæger Gerhard Grøne.
 Fisser Christian Nielsen.
 Skovfogederne ere: ved Bedellsborg Thomas Caspersen; ved Lybrind og Planteskolen i Orskov Sogn Søren Andersen; ved Sparretorn Lars Larsen; ved Orskov Hans Knudsen; paa Brandso Rasmus Madsen. — Dybskmand ved Minedal og Gaare Plantager Christian Sørensen.

 LÖNNSCROUF
 CARL VEDFÄL
 og Hustru
 LEMSGREVINDE
 ROSE VI BELL
 fødte KRØGH
 døde den 11. Decbr 1874
 i Kjöbenhavn
 A. 1874

Gjætt 42. 11
 Fødsels 10/17. 21. 29

7. 1874.

